

Заң

және

Заман

ЗАКОН И ВРЕМЯ

1'96

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАН!
Біздің журналға "Қазбаспасөз"
агенттігінің жергілікті
бөлімшелері арқылы жазыла
аласыз. Бір нөмірінің бағасы жеке
жазылушылар үшін - 150 теңге,
индексі 75860, ал мекемелер мен
кәсіпорындар үшін - 170 теңге,
индексі - 25860.

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

Подписку на наш журнал вы можете оформить в местных отделениях агентства "Казбаспасөз". Для индивидуальных подписчиков цена одного номера - 150 тенге, индекс издания 75860, для организаций и предприятий цена одного номера - 170 тенге, индекс - 25860.

«ЗАҢ ЖӘНЕ ЗАМАН»

ЖУРНАЛЫНЫҢ ОҚЫРМАНДАРЫ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҰЖЫМЫНА

Республика Бас прокуратурасы шығаруын жүзеге асырған «Заң және заман» жаңа журналының жарық көруін мен аса өзекті мәселе деп білемін.

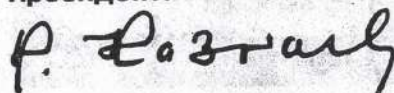
Өтпелі кезеңнің күрделі құбылыстарын бастан кешіп, адам құқықтары мен бостандықтарының әмбебап принциптерін жаңаша ой елегінен өткізіп отырған Қазақстан қоғамында заңның үстемдігін, құқық тәртібін, өмір ағымындағы өркениетті нормалардың сөзсіз сақталуын бекем орнықтыру аса маңызды.

Бұл жауапты іс құқық қорғау органдарын нақтылы ұйымдастыруды ғана емес, сонымен бірге ауқымды түсінік жұмысын, азаматтардың бойында құқықтық сана-сезім тәрбиелеп, қалыптастыруды, заңды құрметтеуді және оның рухы мен әргі алдындағы жауапкершілікті талап етеді.

Осы тұрғыдан келгенде, «Заң және заман» журналының атқарар қызметі зор болмақ. Оқырмандардың үлкен шоғырын жинай отырып, сіздер республикада құқықтық реформаны жүзеге асыруда, заң шығару пайымын тереңдетуде, құқық қорғау органдары жұмысының тәжірибесін саралауда көп жұмыс атқара аласыздар деген ойдамын.

Журнал ұжымының өз айналасына адал оқырмандар жинауына, сенімді серіктестер құруына тілектеспін. Сіздерге шығармашылық табыстар мен жаңа жетістіктер тілеймін!

Қазақстан Республикасының
Президенті

 Нұрсұлтан НАЗАРБАЕВ.

ЧИТАТЕЛЯМ И ТВОРЧЕСКОМУ
КОЛЛЕКТИВУ ЖУРНАЛА
«ЗАКОН И ВРЕМЯ»

Выход в свет нового журнала «Закон и время», осуществленный Генеральной прокуратурой республики, мне представляется весьма актуальным.

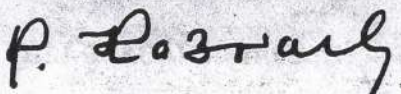
В казахстанском обществе, переживающем сложные явления переходного периода, по новому осмысливающим универсальные принципы прав и свобод человека, чрезвычайно важно утвердить верховенство закона, правопорядок, безусловное соблюдение цивилизованных норм жизнедеятельности.

Это ответственное дело требует не только четкой организации правоохранительных органов, но и большой разъяснительной работы, воспитания у граждан правового сознания, уважения к закону и ответственности перед его духом и буквой.

В этом плане перед журналом «Закон и время» открывается огромное поле деятельности. Думается, что, обладая большой аудиторией, вы можете немало сделать для реализации правовой реформы, углубления законотворческой мысли в республике, обобщения опыта работы правоохранительных органов.

Желаю коллективу журнала обрести верных читателей, создать надежный актив. Творческих вам удач и свершений!

Президент
Республики Казахстан

 Нурсултан НАЗАРБАЕВ.

Заң ЖӘНЕ ЗАМАН

1.96

мамыр-маусым

ЗАКОН И ВРЕМЯ

Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының
Қоғамдық-саяси, ғылыми - құқықтық журналы

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

М.С.НӘРІКБАЕВ - төраға, Бас прокурор	Б.Т. ТҮРҒАРАЕВ - Бас прокуратураның
Ж.С. ЕЛУБАЕВ - Бас прокурордың	Құқықтық ақпарат
орынбасары	орталығының бастығы
С.П.ЕСЕНОВ - Бас прокурордың	Ю.А. ХИТРИН -
жетекші маманы	Қазақстан Республика-
А.В. КОНСТАНТИНОВ - Бас прокурордың	сының Әскери
бірінші орынбасары	прокуроры
Н.Л. МУФТАХ - Бас прокурордың	
аға көмекшісі	РЕДАКЦИЯ:
Ж.А.МҰХТАРОВ - Бас прокурордың	Бас редактор
аға көмекшісі,	Самат ИБРАИМОВ
Секретариат бастығы	Бас редактордың
Б.Ә. СЕМБИН - Бас прокурордың	орынбасары
орынбасары	Самал СОҚПАҚБАЕВА
	Көркемдеуші
	редактор
	Жеңіс НҮРЛЫБАЕВ
	Техникалық
	редактор
	Дидар САДЫҚОВА

Журнал қазақ және орыс тілдерінде шығады

5. М.С. Нәрікбаев. Құқықтық тәрбие мен құқықтық қорғау.
 9. Распоряжение Президента Республики Казахстан.
 11. С.Зиманов. Законность-это сегодня проблема номер один.
 12. Отчет Генерального прокурора Республики Казахстан.
 22. Прокуроры Казахстана.
 23. С.Ибраимов. Еске алып өткен жылдарды. Қазақстанның бұрынғы прокуроры Ө. Сейтовпен әңгіме.
 29. К. Ногайбаев. Основные принципы организации работы органов прокуратуры.
 34. Акты прокурорского надзора. Протест. Представление.
 39. «Положение о прокурорском надзоре».
 40. Прокуратура Республики Казахстан.
 43. С. Бектенұлы. Заңгер заманға сай болсын. Заң институтының ректоры Е. Нүрпейісовпен сұхбат.
 48. Р. Абдулвагапов. Хозяйственный спор и его решение.
 55. Ұ. Қауысов. Әділдік әліптің артын бағу емес.
 58. Р. Хайруллин. Практика представительства интересов государства в суде.
 62. Приказ Генерального прокурора по итогам смотра-конкурса.
 64. Т. Булименко: «Работаю по призванию».
 67. Қ. Мусин.: «Жаңа Қылмыс кодексін қабылдау керек».
 70. У. Касенов. Внешняя политика Казахстана как евроазиатского государства.
 75. В. Рот. ИТУ: Испытание на прочность?
 78. Н. Муфтах. Подозревается в совершении...
 83. Б. Айсынов. Малсыз күнің не болады, жұртым-ау?
 86. И. Комаров. Почему солдаты бегут из армии?
 90. А. Нурманов. Мы помогаем тем, кто вас охраняет!
 95. Осужден незаконно.
 97. А. Мектеп-тегі. Қуғын - сүргін жылдары
 103. Ж. Аупбаев. Моңғолиядағы қазақ генералы.
 106. Пифагор - первый философ.
 109. Қ. Тәліпов. Бір тал шаш. (Әңгіме).
 119. Мәңгілік шырақтар.
 122. С. Әжібаев. Насыбай мен темекі. (Мысал).
 124. Заң сөздігі.
 125. Новые назначения.
 127. Как оформить документ?

Мақсұт
 НӘРІКБАЕВ,
 ҚАЗАҚСТАН
 РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
 БАС ПРОКУРОРЫ

ҚҰҚЫҚТЫҚ ТӘРБИЕ МЕН ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ

Тәуелсіз Қазақстанның жаңа Конституциясы Кеңес Одағының жетпіс бес жылға жуық тарихында басты нысана, басты бағыт болған мемлекет мүддесін екінші кезекке шығарып, ең алдымен адамның, азаматтың құқығы мен заңды мүддесін қорғауды бірінші кезекке қойды. Біздің елде азаматтың құқығы мен бостандығы заңмен қорғалады, заңда көзделген жағдайдан басқа реттерде оларды шектеуге, бұрмалауға ешкімнің құқығы жоқ.

Әрине, құқық болған жерде міндет те болуға тиіс. Мемлекет қоғам мүшелерінің құқығы мен бостандығын, заңды мүддесін қорғай және оған кепілдік бере отырып, азаматтардан заңды, қоғамдық тәртіпті, моральдық нормаларды орындауды, сақтауды талап

етуе құқылы. Бірақ азаматтар өз міндетін жете біле ме деген сұрақ қойсақ, өкінішке орай, бұған толық сеніммен "біледі" деп айта алмаймыз. Кез келген жерде "менің құқығыма қол сұғылды, құқығым бұрмаланды, еркіме қол сұғуға құқығыңыз жоқ" деген сөздерді жиі естиміз, ал "мен мемлекет меншігін сақтауға, қоғамдық игілікті бүлдірмеуге міндеттімін" дегенді сирек кездестіреміз.

Мен сот органдарында біраз жыл жұмыс істедім. Сонда қылмыстық әрекеті үшін айыпталып, сот алдына келген көп адамның "мұны істеуге болмайтынын білген жоқпын", немесе "мас күйінде тәртіп бұзушылық жауапкершілікті ауырлатады дегенді бірінші естіп тұрмын" дегенін талай естідім. Мұндай ақталу

әрекетін әріптестерімнің барлығы дерлік естігеніне күмәнім жоқ. Бұл нені көрсетеді? Ең алдымен құқықтық сауатсыздығымызды, құқығымыз бен міндетіміздің шеңберін айқын түсіне білмейтінімізді, аңғармайтынымызды көрсетсе керек. Ал оның орнын толтыру үшін, заң талаптарын, өз міндетін білмегені салдарынан жазаға тартылып жатқандардың қатарын азайту үшін не істеуіміз керек? Тәрбиелеу қажет деп жауап береді екінің бірі. Сол тәрбие өз дәрежесінде, талапқа сай деуге болмайды.

Азаматтарға құқықтық тәрбие беру проблемасы бұрыннан бар екені баршаға белгілі. Осыдан жиырмаотыз жыл, тіпті одан да бұрын азаматтардың құқықтық сауатын ашу, тәрбие беру мәселесі өткір қойылып жүрді. Прокурорлар мен судьялар құқық қорғау органдарының лауазым иелері еңбек ұжымдарында тұрақты болып, құқық тақырыбына лекция оқуға, әңгіме өткізуге міндетті болды. Талай семинарлар, лекторийлар ұйымдастырылды. Қоғамдық негіздегі құқықтық университеттердің дипломын алып шыққандар да аз емес. Кейінгі жылдарда мектептерде "Құқық" тақырыбы өте бастады. Алайда, осылардың

көпшілігі науқаншылдықтан арыла алмады, тереңдік болмады, "бағушысы көптің баласы соқыр" дегендей, тікелей жауап беруші болмағандықтан, жұмыс жалпылама жүргендіктен, нәтиже тексерілмегендіктен құқықтық тәрбиенің аты ғана болды да, заты болмады. Қоғамда заңның бұрмалану себептерінің бірі осында жатқаны даусыз.

Құқық қорғау мәселесінің басы ашық: азаматтардың құқығын қорғаумен, оның бұрмалануына жол бермеумен айналысатын тиісті органдар бар. Солардың бірі - прокуратура органдары. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың "Қазақстан Республикасының прокуратурасы туралы" заңдық күші бар Жарлығына сәйкес прокуратура органдарына ең алдымен адамның, азаматтардың құқығы мен бостандығына нұқсан келмеуін қадағалау, заңдық тұлға мен мемлекеттің мүддесін қорғау, қабылданған заңдар мен құқықтық актілердің Конституция мен қолданылып жүрген заңдарға қайшы келмеуін жүзеге асыру жүктеліп отыр. Құқықтық мемлекет құру барысында биліктің үш тармағының бірі ретінде соттардың қоғамдағы орнын айқындау және азаматтардың құқығы мен бос-

тандығына байланысты мәселелердің бәрін шешуің қамтамасыз ету міндеті және тұр.

Ал құқықтық тәрбиенің орны да, оны жүзеге асырудың жолы да өз алдына бір мәселе. Жалпы тәрбие сәби дүниеге келген күннен басталады деген қағида бар. Құқықтық тәрбиеге келетін болсақ, ол балабақшадан басталып, мектепте жалғасын табу керек. Балабақшада құқықтық тәрбиенің, заңды құрметтеудің әліппесі басталса, мектепте ол тереңдеп, заң нормалары әрбір жасөспірімнің қанына сіңуіне күш салуға тиіспіз. Әрине, сонымен бірге құқық тәрбиесін насихаттауға, адам бойына сіңіруге баспасөздің, басқа да ақпарат құралдарының қосатын үлесі мол екенін айтуымыз керек. Бүгін таңда сол талап орындалып отыр ма?

Рас, баспасөзде де, теледидар мен радиода да қылмысқа қарсы жүргізіліп жатқан шаралар аз жазылып, аз айтылып жүрген жоқ. Алайда, оған көңіл толмайтынын баса айтуымыз керек. Өйткені, жасалған қылмысты жалаң көрсету, жалаң баяндау басым. Азаматтарды одан сақтандыру үшін бұл жеткіліксіз екені өз алдына, кейбір жағдайда қылмыстылықтың жайын бұлай көрсету кері нәтиже

беретіні де сөзсіз. Табиғатында тәртіпті қолдайтын да сақтайтын, заңды өмірлік мұратына айналдырған адам көшеде көрген тәртіпсіздік пен бейбастақтықтан бойын аулақ ұстайды, баспасөзде жазылып, теледидарда бейнеленген келеңсіз көрініске жиіркене қарайды, ондайға өзі де бармайды, жақын-жаранына да ақыл-кеңес береді, өсиет қалдырады. Ал осы арсыздық пен қылмыстық әрекетке бейім, икем тұратын адам үшін ақпарат құралдарында егжей-тегжейлі баяндалған заңсыз әрекет сызып берілген жоспардай, бағдарламадай әсер етеді. Сондықтан қандай да қылмыстық оқиға ақпарат құралдарында жалаң көрсетілмей, оқырман мен көрермен көңіліне ой салардай түсінікпен, авторлық пайымдаумен берілгені жөн деп ойлаймын.

Еңбек жолымның ба-сында журналистікпен айналысқаным бар, оның үстіне ұзақ мерзім прокуратура, сот, әділет және адвокатура органдарында еңбек етіп жүріп, заңдылық мәселесі туралы үнемі баспасөзде, радио мен теледидарда сөйледім, қолдан келгенінше халықтың құқықтық сауатын ашуды азаматтық міндетім деп санадым. Республикалық теледидарда

бірнеше жыл "Адам және заң" тақырыбында хабар жүргізгенімді көрермендер ұмытпаған да шығар. Міне, біріншіден, баспасөз бен ақпарат құралдарына жақын жүргендіктен, екіншіден, тәуелсіздік пен егемендікке ие болған еліміздегі заңдылықтың сақталу жайы, қылмыстылық пен құқық бұзушылықтың қаулап өсуі алаңдатқандықтан Бас прокуратураның жеке басылымын шығаруға бел байлады.

Недіктен басылымды "Заң және заман" деп атап отырмыз? Қазақта ежелден қалыптасқан "Заң түзелмей, заман түзелмейді" деген сөз бар. Заңды заман туғызады, ал заң заманды түзейді. Заман түзеліп, қоғамның әрбір мүшесі заңды өмірлік мұратқа айналдыру үшін оны насихаттау керек, сонымен қатар заңдылықты жүзеге асырып жатқан органдардың жұмысын көпшілік біліп отыратындай жариялылық жағдайын жасау керек. Жаңа басылым - "Заң және заман" журналы осы жүкті арқалайды деген үміт бар. Журналда прокуратура органдарының қадағалау жұмысы ғана емес, басқару органдарының заң талаптарын қалай басшылыққа алатыны, соттардың әділеттілікті жүзеге асыруы, жедел іздестіру, тергеу орындарында

қылмысқа қарсы күресті қалай ұйымдастырып отырғаны кеңінен жазылуға тиіс. Практикалық шаралармен бірге заңды жетілдірудің теориялық мәселелері де ұмыт қалмайды. Осының бәрі құқық қорғау мен құқықтық тәрбиені пәрменді жүргізуге өз үлесін қосады деп ойлаймыз.

Жалпы құқықтық басылым көбейген сайын халықтың құқық мәселесінен хабардар болуы, демек заңдылықты сақтауға мүдделілігінің артуы жақсарады. Сондықтан да біз осындай басылымдардың көбейе түскенін қолдаймыз. Қазір үш облыстық прокуратура - Көкшетау, Қызылорда және Атырау облыстық прокуратуралары қазіргі қиындыққа қарамастан өздерінің газеттерін шығаруды қолға алып отыр. Бір орталықтан қоғамдық-саяси құқықтық журнал шығып жатқанда жергілікті газеттердің қажеті қанша деген де пікір тууы мүмкін. Олар бір-біріне кедергі келтірмейтінін, қайта бірін бірі толықтыра түсетінін айту керек. Құқықтық басылымдар көбейе түскен сайын құқықтық тәрбие де пәрменді болатынына сенімдіміз.

РАСПОРЯЖЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

О ЗАМЕСТИТЕЛЯХ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

1. Назначить:

КОНСТАНТИНОВА

Анатолия Васильевича первым заместителем Генерального прокурора Республики Казахстан;

БАХТЫБАЕВА

Ильяса Жакипбековича заместителем Генерального прокурора Республики Казахстан;

ЕЛЮБАЕВА

Жумагельды Сакеновича заместителем Генерального прокурора Республики Казахстан;

СЕМБИНА

Болата Ажакаевича заместителем Генерального прокурора Республики Казахстан;

2. Освободить:

УТИБАЕВА

Гарифуллу Курмангожаевича от должности заместителя Генерального прокурора Республики Казахстан в связи с переходом на другую работу.

**Президент Республики Казахстан
Н. НАЗАРБАЕВ.**

Алматы. 17 Апреля 1996 года.

Салык
ЗИМАНОВ,
академик
Национальной
Академии
наук
Республики
Казахстан

ЗАКОННОСТЬ

— ЭТО СЕГОДНЯ ПРОБЛЕМА НОМЕР ОДИН

Президент и Президентская власть, Генеральный прокурор и Прокуратура Республики в соответствии с Конституцией являются высшим и высоким должностными лицами и учреждениями, несущими главную ответственность за обеспечение законности в государстве. На прокуратуру возложено осуществление высшего надзора за адекватным применением Закона и нормативных правовых актов на всей территории республики. Более того, Президент Республики свою миссию обеспечения незыблемости Конституции, прав и свобод человека и гражданина в значительной мере реализует через органы прокуратуры. Необходимость появления своего печатного издания диктуется масштабностью задач органов прокуратуры и сложностью ситуации в стране, в условиях которой приходится ей работать. Учреждение журнала свидетельствует о намерении руководства прокуратуры Республики расширить информационное поле по проблемам законности и мобилизации усилий кадров по ее обеспечению.

Направленность и целевые установки журнала, безусловно, будут определяться основными задачами, решаемыми республикой на современном этапе ее развития и вытекающей из них ролью прокуратуры.

Суверенное развитие Казахстана происходит трудно. Помимо глубокого экономического кризиса время от времени происходят то парламентский кризис (дважды рас-

пущенный Парламент), то Конституционный кризис (принятие за 2,5 года двух Конституций, упразднение Конституционного суда). В течение 1995 - начале 1996 годов проведена значительная реорганизация распределения функции между тремя основными ветвями государственной власти - законодательной, исполнительной и судебной, в результате которой доминирующей в системе политических отношений стала Президентско-Правительственная власть. Реорганизация самым серьезным образом коснулась и системы правоохранительных органов. Все это свидетельствует о тяжелом пути преобразований, происходящих в Казахстане.

Острейшими и нерешенными сегодня остаются проблемы законности и борьбы с преступностью. Горько, но приходится признавать, что в этих областях существуют беспредел и запущенность и проявляются они на всех уровнях общественно-политических структур и жизни. Мафиозные группы, пользуясь неэффективностью работы правоохранительных и других госорганов, обнагдели настолько, что довольно успешно проводят свои "реформы" по районированию и определению зон действия каждой из преступных групп.

Сегодня трудно ответить на вопрос: стала ли наша жизнь спокойнее и безопаснее в связи с правовой реформой, проводимой в Республике вот уже в течении трех лет. Нет слов, в принципе такая реформа была нужна. Однако, приходится с большим сомнением оценивать ее структуриализацию, методы и модели осуществления. Во всяком случае заметного сдвига в оздоровлении правового климата и законности в обществе не ощущается.

В этих исторических условиях чрезвычайно возвышенна и ответственна функция прокуратуры и ее органов. Реальность такова, что пороки госчиновников переходного периода не обошли стороной и работников прокуратуры. Обновление стиля и содержания деятельности прокуратуры, борьба за компетентность и добропорядочность ее кадров также ждут своего решения.

Законность - это проблема номер один и от нее зависит во многом дальнейшая судьба реформы, проводимой в нашей Республике.

Появление журнала "Закон и время" - издания прокуратуры Республики является своевременным и надеюсь, что это издание будет служить сложной и благородной задаче укрепления авторитета законности в стране.

ОТЧЕТ

ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НАРИКБАЕВА М.С. О СОСТОЯНИИ ЗАКОННОСТИ В СТРАНЕ В I КВАРТАЛЕ 1996 ГОДА

12 апреля 1996 года на очередном совещании у Президента Республики Казахстан по вопросам борьбы с преступностью впервые в истории Казахстана Генеральным прокурором был представлен отчет о состоянии законности в стране, заслушиваемый Главой государства в соответствии со ст. 13 Закона "О Президенте Республики Казахстан".

Ниже мы предлагаем вниманию наших читателей полный текст отчета.

Сознавая в полной мере повышенную ответственность перед государством и обществом, в соответствии с новым статусом и новыми задачами, вытекающими из Конституции и Закона "О Прокуратуре Республики Казахстан", нами на сегодня выработаны приоритетные направления прокурорского надзора на ближайший период, определен механизм их осуществления, реализация которых призвана в корне преобразовать систему прокуратуры из органа государственного обвинения в орган защиты Конституции и Законов.

Завершена работа по реорганизации структуры аппарата Генеральной прокуратуры. Применительно к новым задачам образованы структурные подразделения по надзору за соблюдением прав и свобод человека и гражданина, за законностью оперативно-розыскной деятельности, административного, исполнительного производства и другие, в которых раньше не было необходимости.

За счет сокращения штатной численности воссозданы Алматинская, Целинная и Западно-Казах-

станская транспортные прокуратуры со статусом областных. Проводится работа по пересмотру структуры управленческих аппаратов облпрокуратур с проработкой вопроса о возможности передачи части их штатов в городские и районные звенья.

Приводится в соответствие с новыми направлениями деятельности статистическая отчетность, в основу которой положено достижение конкретных результатов по устранению нарушений законности. Создан Центр правовой информации, учрежден ведомственный журнал "Заң және заман", 1-й номер которого намереваемся выпустить в мае. Проведены инспекторские проверки в прокуратурах Атырауской, Северо-Казахстанской и Южно-Казахстанской областей, работа которых вызвала серьезные нарекания. Результаты рассмотрены на заседании коллегии, приняты меры по обновлению их руководящего состава.

Все эти организационно-кадровые меры приняты для реализации конституционных задач, возложенных на органы прокуратуры. Для чего в отчетном периоде органами прокуратуры выявлено 15,6 тыс. нарушений закона и незаконных право-

вых актов. Для их устранения внесено 11,5 тыс. протестов, представлений и предписаний. Отменено и изменено 390 нормативных актов местных органов власти и управления, восстановлены нарушенные права 3,3 тыс. граждан. По документам прокурорского реагирования привлечено к дисциплинарной, административной, материальной ответственности около 4 тыс. должностных лиц. Возмещен причиненный материальный ущерб на сумму 1,9 млрд. тенге и 33 тыс. долларов США, возбуждено 334 уголовных дела.

Особое внимание уделялось укреплению законности в сфере экономики, применению законов министерствами и ведомствами, контролирующими органами.

Анализ состояния законности в сфере соблюдения налогового законодательства свидетельствует о ее крайне неудовлетворительном положении. В первую очередь - это нарушения законности, допускаемые самими государственными органами, призванными обеспечить контроль за своевременностью и полнотой пополнения государственного бюджета. Руководством Минфина, Главной налоговой инспекции и Таможенного комитета в течение 1993-1995 г.г.,

в нарушение требований налогового законодательства и Указов Президента Республики Казахстан, запрещающих практику индивидуального предоставления льгот по уплате налогов и таможенных платежей, систематически производились необоснованные освобождения и отсрочки от уплаты налогов, таможенных пошлин, акцизов и штрафных санкций. Причиненный при этом государству ущерб исчисляется миллиардами тенге.

Лишь в прошедшем году в результате освобождения хозяйствующих субъектов от уплаты таможенных платежей в бюджет республики не поступило около 1,5 млрд.тенге, а недоимки бюджета по доходам и налогам выросли в два раза и на начало года составили более 16 млрд. тенге.

Только в результате принятия незаконного акта - пункта 2 Постановления Правительства от 10.08.95 г. "Об отмене санкций (штрафов и пени), предусмотренных за нарушение налогового законодательства" освобождено от уплаты штрафов и пени 90 тыс.предприятий, из-за чего потери бюджета составили 25,8 млрд. тенге, тогда как по Указу Президента от 08.08.95 г. освобождению подлежали 490 пред-

приятий на сумму всего 50 млн.тенге.

Это Постановление в части, противоречащей основному акту, мною было опротестовано, однако протест Правительством необоснованно отклонен. На основании этого мы намерены перенести спорный вопрос в суд.

Имеются факты нарушения требований налогового законодательства не только со стороны налогоплательщиков, но и самих налоговых служб. С каком контроле за правильностью исчисления, полнотой и своевременностью уплаты налогов может идти речь, когда сами налоговые органы уклоняются от их уплаты, как это произошло в Кызылординской области, где областная налоговая инспекция уклонилась от уплаты подоходного налога на сумму 160 тыс. тенге.

Для устранения выявленных нарушений законов органами прокуратуры внесено 448 актов прокурорского надзора, привлечено к различным видам ответственности свыше 200 человек, опротестовано 232 незаконных правовых акта. Приняты меры по взысканию в бюджет государства более полумиллиарда тенге и возбуждено 10 уголовных дел.

Особую тревогу вызывают нарушения законности, допускаемые при привлечении и использовании иностранных кредитов, полученных под гарантии Правительства.

Анализ кредитных соглашений с иностранными партнерами показал, что многие из них принимались без участия уполномоченных государственных органов, проведения экспертизы финансируемых проектов, определения источников их погашения, учета интересов и реальных возможностей республики по выполнению принимаемых платежных обязательств. Банками зачастую не заключались кредитные договоры с предприятиями, непосредственно получившими кредиты, не открывались ссудные счета, не требовалось залоговое имущество. Правительством допускался директивно-распорядительный метод освоения кредитов, оказавший негативное воздействие на вопросы обеспечения их погашения. В результате чего сложилось крайне неудовлетворительное положение с погашением иностранных кредитов. Уже сегодня из бюджета на эти цели отвлечены миллионы долларов США.

Для устранения указанных нарушений законов и

возмещения государству причиненного ущерба прокурорами внесено предписаний и предъявлено исков на сумму 28,3 млн.долларов США и 12,3 млн.дойчмарок, возбуждено 4 уголовных дела.

Серьезные нарушения законности продолжают иметь место во внешнеэкономической деятельности. Только за 1 квартал текущего года в этой отрасли выявлено около 300 нарушений законов, таких как несоблюдение установленного порядка экспорта и импорта товаров, вывоз стратегического сырья по подложным документам контрабандным путем. Эти и другие нарушения во внешнеэкономической деятельности причиняют невосполнимый ущерб экономическому потенциалу нашего государства, исчисляемый миллионами долларов.

Выявлены массовые факты хищнического разграбления, уничтожения дорогостоящего технологического оборудования, железных дорог, линий электропередач, оросительных систем, которые под видом металлургического лома вывозятся за границу. Во избежание привлечения к установленной законом ответственности по подложным документам создаются всевозможные

фирмы, так называемые "поглавки-однодневки", зарегистрированные на несуществующих гражданах, и которые невозможно найти при проверках законности их финансово-хозяйственной деятельности.

Например, только фирмами "БРИГ" и "ФРЕГАТ", зарегистрированными по подложным документам, незаконно вывезены в Китай металлические части оросительных систем общим весом 197 тонн, прокат холоднокатанный в рулонах и листах весом 1221 тонна и 2192 электродвигателя, всего на общую сумму 772,5 тыс. долларов. Таких фактов можно привести множество. Только в текущем году за нарушение законодательства о внешнеэкономической деятельности нами возбуждено 25 уголовных дел.

Серьезную озабоченность вызывает отношение Государственного комитета по управлению государственным имуществом и соответствующих министерств и ведомств к деятельности государственных акционерных и холдинговых компаний.

При проверке НАК "КАТЭП", например, выявлены факты отвлечения значительных денежных средств на предоставление незаконных кредитов, оказания финансовой помощи и

формирования уставных фондов коммерческих структур, использования валютной выручки не по назначению, сокрытия от налогообложения прибыли, нецелевого использования фонда заработной платы. По этим нарушениям Генеральной прокуратурой внесены представления в Правительство, Государственный комитет по управлению госимуществом и Министерство энергетики и угольной промышленности. В Главную налоговую инспекцию внесено предписание о взыскании с "КАТЭП" более 5,7 млн.тенге в доход государства.

Серьезные нарушения допускаются в применении законодательства о разгосударствлении и приватизации в сельском хозяйстве. При попустительстве государственных органов по управлению госимуществом и приватизации зачастую не соблюдаются права трудовых коллективов в выборе форм хозяйствования, гарантированности получения каждым их членом своей доли в приватизируемом имуществе, использования его для сельскохозяйственного производства. Не контролируется фактическое поступление денежных средств от приватизации, занижается стоимость приватизируемых объектов. Территориальными комитетами игнорируют

ся требования закона о том, что учреждения народного образования, здравоохранения и культуры государственных сельскохозяйственных предприятий приватизации не подлежат. Неединичны факты, когда руководители государственных сельскохозяйственных предприятий расхищают и разбазаривают государственное имущество и сельскохозяйственную технику, а теркомы их наличие не проверяют и вопрос об ответственности таких руководителей своевременно не ставят.

По этим фактам на местах были приняты соответствующие меры, а Генеральной прокуратурой Государственным комитетам по управлению госимуществом и по приватизации предложено устранить выявленные нарушения законности, причины и условия, им способствующие.

Бедственное положение пенсионеров и других малоимущих слоев заставило нас вплотную заняться этой проблемой. Прокурорские проверки показали, что нарушения пенсионного законодательства в этой сфере приобрели массовый характер, а Министерство социальной защиты населения своей деятельностью напоминает органы статистики, занимающиеся лишь сбором и обра-

боткой информации. В Министерстве нет даже точных сведений о количестве плательщиков страховых взносов в Пенсионный фонд, разница в которых с данными налоговой инспекции составляет более 30 тыс.единиц. Хотя в течение квартала мерами прокурорского реагирования в Пенсионный фонд взыскано более 800 млн.тенге, задолженность перед фондом на 01.04.96 г. составляет 34 млрд.тенге.

Как было отмечено в предыдущих докладах моих коллег, в республике зарегистрировано снижение преступности на 14,8%. Этот, хотя и незначительный успех, мы рассматриваем, прежде всего, как результат важнейших мероприятий, проведенных за последнее время по исполнению Указов Президента Республики Казахстан по укреплению законности и правопорядка, принятия мер по улучшению деятельности правоохранительных и судебных органов. Однако криминальная обстановка продолжает оставаться сложной, массовый размах приобрели особо опасные виды преступлений.

Одной из причин такого положения, к сожалению, являются серьезные недостатки в деятельности органов, призванных бороться с этим злом, особенно в обес-

печении принципа неотвратимости наказания. Раскрываемость тяжких преступлений, например, составила лишь 48% против 53% в прошлом году. Причем продолжают иметь место неединичные факты искажения органами ГСК данных о раскрываемости и количестве совершенных преступлений, что дает основание с сомнением относиться к некоторому улучшению общей их раскрываемости и сокращению преступности. Прокурорами выявлено и поставлено на учет 1120 ранее не зарегистрированных преступлений, в том числе 602 по линии ГСК. В связи с этим прокурорам областей поручено разобрататься с фактическим состоянием дел, продолжать решительную борьбу с приукрашиванием действительного положения, виновных привлекать к строгой ответственности вплоть до предания суду.

По нашему мнению, наведению порядка в этом деле способствовало бы скорейшее принятие новой Инструкции об едином учете преступлений с сохранением за прокурором контрольной функции за обоснованностью данных, отражаемых в регистрационных документах. Проект Инструкции, разработанный по нашей инициативе, сейчас находит-

ся на согласовании в соответствующих ведомствах.

Важное значение в борьбе с преступностью принадлежит профилактике, внимание к которой постепенно стало ослабевать как со стороны органов, ведущих борьбу с преступностью, так и государственных структур.

Взять, например, вопрос о подростковой преступности, которая по отчетным данным сократилась. Однако проведенный нами анализ показал, что в этом деле допускаются серьезные просчеты и недоработки. Подростками совершено 2200 преступлений. Чего стоит сокращение детской преступности в Карагандинской области на 19%, если по итогам истекшего года она возросла почти на четверть. Причина здесь в том, что этим вопросом в области практически заниматься некому. Акимом области не создана даже комиссия по делам несовершеннолетних. Аналогичное положение и во многих других регионах. Устарела законодательная база, регламентирующая работу комиссий и инспекций по делам несовершеннолетних. Все это - результат того, что на республиканском уровне нет органа, контролирующего и координирующего их деятельность.

Новое поколение - наше будущее. Видимо назрела необходимость разработки на правительственном уровне государственной Программы поддержки детских и молодежных объединений.

До настоящего времени не ведется должной борьбы с организованной преступностью. В органах, призванных бороться с этой напастью, нет даже единых сведений о преступных группировках. Оперативно-розыскная работа проводится нецеленаправленно, проявляется робость и нерешительность перед лидерами криминальных сообществ, вся активность сведена в основном к рапортам о наблюдении за ними.

Начало функционирования ГСК не оказало пока положительного влияния на улучшение состояния следствия. Хотя сокращение преступлений привело к уменьшению количества уголовных дел, принятых следователями к производству, показатели следственной работы значительно ухудшились. За отчетный период на дополнительное расследование возвращено 13% дел, с нарушением установленного законом двухмесячного срока окончено 19%. Не лучшим образом обстоит дело с состоянием следствия в органах КНБ, которыми с на-

рушением срока окончено 80% дел.

Несмотря на принимаемые меры, продолжают иметь место многочисленные нарушения прав и свобод человека и гражданина в ходе дознания и следствия, факты необоснованных задержаний и содержания людей под стражей. За неподтверждением подозрения прокурорами освобождено 268 задержанных, за отсутствием необходимости ареста 236. Следователями незаконно привлечено к уголовной ответственности 108 человек, из них 57 содержались под стражей. По состоянию на 01.04.96 г. в следственных изоляторах с нарушением срока находилось 700 арестованных, числящихся за следственными органами.

Тысячи преступников из-за незаконных действий следователей продолжают иметь возможность находиться на свободе и творить свои дела. Только прокурорами за отчетный период отменены незаконные постановления следователей: о прекращении уголовных дел - 849, о приостановлении - 1702, об отказе в возбуждении уголовного дела - 997.

Предвидя такое положение дел, Генеральная прокуратура ориентировала прокуроров на усиление надзора

за следствием в органах ГСК и КНБ, дознанием в МВД и других органах. В отчетный период прокурорами по результатам проверок в эти органы внесено 1283 представления, дано 4760 письменных указаний.

Следует отметить, что предоставленные органам ГСК статьей 121-1 УПК полномочия не оказали существенного влияния на состояние следствия. Ими отменено незаконных постановлений следователей об отказе в возбуждении уголовных дел, прекращения и приостановлении производства в 12 раз меньше, чем прокурорами. Спрашивается, где находились начальники следственных подразделений, которым переданы прокурорские полномочия.

Мне пришлось привести эти данные, чтобы еще раз обратить внимание на допущенную серьезную ошибку при принятии указанной правовой нормы, которой проведен знак равенства между надзорной функцией прокуратуры и контрольной ГСК, а делать этого ни при каких условиях нельзя. Хотя бы потому, что, как справедливо говорят в народе, "ворон ворону глаз не выклюет".

Важнейшей конституционной обязанностью прокуроров является представи-

тельство интересов государства в суде по уголовным, гражданским и хозяйственным делам. Заметно активизируя эту работу, прокуроры поддержали обвинение в судах первой инстанции по 10 тыс. уголовных дел, что составляет 62% от числа рассмотренных, приняли участие в рассмотрении 6 тыс. гражданских и хозяйственных дел. Судами удовлетворено почти 2,4 тыс. исков прокуроров по гражданским делам на 66,6 млн. тенге, 142 - по хозяйственным на 4,9 млрд. тенге. По протестам прокуроров отменены и изменены 58% незаконных приговоров, 40% решений по гражданским и 89% по хозяйственным делам, что подтверждает наличие серьезных нарушений законности в осуществлении правосудия.

Принимаются меры к рассмотрению судами дел в установленные законом сроки. По нашей инициативе виновные в волоките судьи привлекаются к ответственности. Но проблема пока остается. В отдельных регионах почти каждое четвертое дело рассматривается с нарушением срока. Это привело к тому, что по состоянию на 01.04.96 г. в следственных изоляторах с нарушенными сроками находятся 1 тыс. арестованных, числящихся за судами.

Крайне сложная обстановка сохраняется в местах лишения свободы. В колониях содержится 74 тыс. человек при лимите 65. Такое же положение в следственных изоляторах, в которых не исполняются требования закона об элементарных санитарных условиях. Каждый шестой, отбывающий наказание, болен туберкулезом, из них 8 тыс. - активной формой. Смертность от этого заболевания среди осужденных превышает смертность от туберкулеза населения в 6 раз. Есть факты летальных исходов заключенных от истощения.

Проблема эта ставилась перед Правительством не только нами, но и Министерством внутренних дел неоднократно. Но нас беспокоит то, что ничего весомого пока не сделано.

Серьезную озабоченность вызывает состояние законности в Вооруженных Силах республики, особенно в вопросах обеспечения сохранности оружия, боеприпасов и взрывчатых веществ. Несмотря на принимаемые командованием меры, прокурорскими проверками продолжают выявляться факты нарушения режима их хранения, несения караульной службы, технической укреплённости и пожарной безопасности хранилищ. Не

обеспечивается в полной мере сохранность другого военного имущества.

Высоким остается уровень воинских преступлений, 70% которых составляет самовольное оставление места службы. Резко возросла преступность среди офицерского состава. Распространены неуставные взаимоотношения, казарменный мордобой, призыв на военную службу непригодных по состоянию здоровья молодых людей.

Для устранения этих и других нарушений военными прокурорами внесено 90 протестов и представлений, по их предписаниям и искам возмещен ущерб на сумму 4,4 млн. тенге, возбуждено 31 уголовное дело. Более подробная информация представлена мною секретарю Совета безопасности Турсунбаеву Б.

В заключение хотелось бы сказать, что в деятельности органов прокуратуры также имеется немало недостатков и упущений, которые мы осознаем и принимаем меры к их устранению. Убедительно заверяю Вас, Нурсултан Абишевич, что личный состав прокуратуры Республики своей практической деятельностью нацелен на бескомпромиссный надзор за законностью в стране.

ПРОКУРОРЫ КАЗАХСТАНА

1. Алибеков Губайдулла

(после принятия в 1922 году "Положения о прокурорском надзоре" возглавил прокуратуру Казахстана. Он же исполнял и обязанности Народного комиссара юстиции республики)

2. Атаниязов Мурзагул Атаниязович
(1933 - 1936 гг.)

3. Ескараев Сулеймен Ескараевич
(1936 - 1937 гг.)

4. Таукеханов Шамухан
(1937 - 1938 гг.)

5. Курпебаев Джунус Курпебаевич
(1938 - 1939 гг.)

6. Баранов Игнат Андреевич
1939 - 1944 гг.)

7. Мамутов Асаубай Мамутович
(1944 - 1945 гг.)

8. Румянцев Константин Яковлевич
(1945 - 1950 гг.)

9. Набатов Александр Аркадьевич
(1950 - 1961 гг.)

10. Кудрявцев Петр Иванович
(1961 - 1966 гг.)

11. Сейтов Утеген Сейтович
(1966 - 1984 гг.)

12. Елемесов Галим Бажимович
(1984 - 1990 гг.)

13. Туякбаев Жармахан Айтбаевич
(1990 - 1995 гг.)

14. Нарикбаев Максут Султанович
(с 1995 по н/в)

Қазақстанның
бұрынғы
прокуроры
Өтеген
СЕЙІТОВПЕН
әңгіме

ЕСКЕ АЛЫП ӨТКЕН ЖЫЛДАРДЫ

Өмірбаян беттерінен

Бірінші дәрежелі заң кеңесшісі Өтеген Сейітов он сегіз жыл бойы республикамыздың прокуроры болды. Ол 1923 жылы Ақтөбе облысында дүниеге келді. Ұлы Отан соғысына бастан-аяқ қатысып, үш рет жараланса да госпитальдан кейін майданға қайта оралды. Соғыстан кейін Оңтүстік Қазақстан облысының Келес, Сарыағаш аудандарында прокуратура тергеушісі /1945-1949 жж./, содан соң облыстық прокуратураның аға тергеушісі /1949-1951 жж./, ал 1951-1959 жылдары Қазақ КСР прокуратурасының бөлім прокуроры қызметтерін атқарды.

1959 жылы Алматы қаласындағы Совет ауданының прокуроры, 1961-1962 жылдары Алматы облысының прокуроры болып жұмыс істеді.

1962 жылы Қазақ КСР-нің прокурорының бірінші орынбасары, 1966 жылы Республика прокуроры болып тағайындалды. Ол зейнет демалысына шыққанға дейін, яғни 1984 жылға дейін осы қызметте болды.

Өтеген Сейітов соғыстағы ерлігі мен бейбіт өмірдегі ерен еңбегі, заңдылықты бекіте түсірудегі үлесі үшін "Қызыл жұлдыз", бірінші дәрежелі "Отан соғысы", екі мәрте "Халықтар достығы" ордендерімен наградталды. Көптеген медальдар мен Жоғарғы Кеңес Төралқасының Құрмет Грамоталарының иегері. Бірнеше рет КСРО Бас прокуратурасының мадақтауына ие болды.

Ол "Республикаға еңбегі сіңген заңгер", "Прокуратураның құрметті қызметкері" атақтарын алған. Қазір зейнет демалысында.

Өтеген ағаның үйіне телефон шалдым. Бас прокуратураның журналы шығатынын айтып, өзіңізбен әңгімелесем деген ниетімді білдіргенімде, ол бәзбіреулердей бәлсінбей "сағат 3-те келе ғой" деді. Даусы жұмсақ естілді. Уәделі уақытта мен де жеттім. Келбетті, жылы жүзді, келісті келген Өтеген ағамыз жылы ұшырай қарсы алды. 40 жылдай прокуратура саласында жұмыс

істеген, оның ішінде 18 жыл бойы республика прокуратурасын басқарған адаммен әңгімелесіп отырмын. Бұғанасы қатып, буыны бекімеген жас кезінде әкесі Сейіт жазықсыз ұсталып кетіп, жетімдік пен жоқшылықты көп көріп өскен, кешегі сұрапыл соғыста от- жалыннан өткен оның өмір өткелдерінің әрқайсысы бір-бір дастан десе болғандай.

—Отызыншы жылдардағы жетім көңіл балалық шақ, одан беріректегі иығымызға бүтін киім кие алмай жүрген қайран бозбалалық, оқ пен оттың арасындағы жанкешті майдан, бейбіт кезең қызығы, жанұя бақыты, республикалық дәрежедегі қызметке көтерілуім, бәрі-бәрі менің өмір өткелдерім, — дейді аға әңгімесінде.

Ол әңгіме арасында өзінің жақында шыққан "Өмір өткелдерінде" деген кітабын көрсетіп, қолтаңбасын берді. Оның бірінші бетіне "Сүйікті жарым Рәбилә Дүйсенқызының рухына бағыштаймын" деп жазылыпты. Соғыстан кейінгі қиын-қыстау кезде үйленіп, қырық екі жыл тату-тәтті өмір сүрген зайыбының өмірден өткеніне де алты жылдай уақыт болыпты.

Сонау қыркыншы жылдардың аяқ шенінде үйлескен кездеріндегі мына бір әңгімесі елдегі қиын жағдайдан хабар берсе керек.

— Рәбилә Алматыда оқитын, мен Сарыағашта тергешімін, үйлену тойымыз осында өтті. Өзім әп-әдемі киініп келген болатынмын, үстімде былғары тон, су жаңа костюм, жібек көйлек, былғары етік, бірақ оның бәрі кісінікі еді. "Алматыға киіп барып келейін" деп жолдас жігіттерден сұрап алғанмын. Сонымен Сарыағашта да шағын той өтті, одан кейін әркім өз киімін алып кетті ғой. "Тоналып" мен қалдым, үстіме баяғы әскери киімдерді қайта кидім. Оған Рәбилә таңғалсын. "Олардың алып кетіп жүргендері менікі емес, өздерінің киімдері, мен Алматыға барарда саған әдемі көріну үшін сұрап кигенмін" дедім. Сүйіп қосылған, сыйласып күн кешкен жарым Рәбилә 1990 жылы дүние салды. Жұбайым бес бала көтеріп, төртеуін тәрбиелеп өсірді. Рәбиләнің қазасынан кейін қайғы үстіне қайғы қосылып, үлкен қызым Нәзира қайтыс болды. Тағдырдың салғанына не дауа бар, көніп жатырмыз, қарағым.

Бір сәт жабығып қалғандай болған Өтекеннің немерелерін сұрағанымда, қайтадан серпіліп жадырап қалды, олардың аттарын, қайда оқитындарын айтып берді. Бәрі де "ата-ата" деп қаумалап жүреді. Бұл да бір бақыт.

Өтеген аға әңгімесінен оның үлкен жүректі адам екенін байқадым. Әлсіздерге, жазықсыз жапа шеккендерге жаны ашып талай қолұшын бергенін де білдім. Өмір бойы әділдікті ту еткеннің бірі де осы Өтеген аға. Тіпті қылмыскерлердің қылмысын әшкерлеп қана қоймай, олардың жанын түсінуге тырысқан оқиғаларда аз болмаған сияқты.

Өтеген Сейітұлының прокуратура қызметіне шыңдалып, кемеліне келуі елуінші, алпысыншы жылдардағы 37-нің құрбандарын ақтау кезімен тұспа-тұс келеді. Жұптап келген сауалдарымның бірі де осы болғандықтан сол кезеңнің естеліктерін айтып беруін өтіндім.

—Мен 37-нің дүрбелені мен қасіретін сол жылы Новоросей ауданында интернатта оқып жүргенде көрдім. НКВД кеңсесі тура қасымызда еді. Олар машинамен басында тұмағы, үстінде күпшісі бар ауыл қазақтарын әкеліп қамап жатады. Одан Ақтөбеге әкетеді. Байдәулетов деген ауданның екінші хатшысын, комсомол комитетінің хатшысын қамағанын білемін. Бірде сот болып жатқан клубқа бір топ бала бас сұқтық. Отырған отыз шақты адамның аты-жөнін біреу оқып шықты да "Атуға!" деп айқайлай сойледі. Сол кезде НКВД қызметкерлері нағандарын суырып алып, кісендерін салдырлатып орындарын атып тұрған тұтқындарды қамап алды. У-шу болды да кетті...

Сталиннің басты қатесі заңсыздыққа жол беріп, кінәсіздерді қырды. Репрессияның ызғары тимеген шаңырақ, сірә, аз шағыр. Тіпті саясаттан хабары жоқтар ұсталды. Бұл нәубет прокуратура қызметкерлерін де аз шарпыған жоқ. Республиканың алғашқы прокурорлары М.Атаниязов сотталып, С.Есқараев атылып кетті. Ал жазықсыз сотталғандарды ақтау кезінде істерінің бәрі қолымнан өтті десе болады. Айыптау қорытындылары әрі кеткенде 7-8 беттей ғана. Кінәлі адамның жауабы, "үштіктің" шешімінен басқа ештеңе жоқ. Ақтау кезінде прокуратурада арнайы бөлім болды. Адамдар жүздеп, мыңдап ақталды. Барлық істер қайта қаралды, оның соттан өтпей қайтарылғаны жоқ шығар. Барлық жерде комиссия құрылды. Сәкен, Илияс, Бейімбет, бірқатар обком хатшылары сол кезде ақталды. Облыстық партия комитетінің хатшыларының да түк жазығы жоқ еді. Айыптау құжаттарында "сендер елімізге қарсы ұйым құрдыңдар, Қазақстанды Жапонияға сатып жібермекшісіңдер" деген сияқты қисынсыз жалалар жабылған. Облыстық, аудандық партия, кеңес органдары басшылары ішінде қудаланбағандары қалмаған. Бұл зұлмат әдебиет пен өнер қайраткерлерін де қамтығаны белгілі. Сыншы М.Қаратаев 17 жыл жазықсыз жапа шекті. Сталиннің 37-ші жылы жүргізген саясаты біздің елге 1950-1951 жылдары қайта айналып соқты. 1954 жылы Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің бірінші хатшысы болып келген П.К.Пономаренконы біреулер мақтайды, біреулер жамандайды. Қызмет істеген бір жарым жыл ішінде ол Қазақстан зиялыларына көп жәрдем берді. Жауапқа тартылмаса да қуғындалып жүрген Қ.Сәтпаев пен М.Әуезов өз салаларына алаңсыз жұмысқа кірісті. Пономаренко келгесін Қ.Сәтпаев академия президентілігіне тағайындалып, М.Әуезов ММУ-ден ҚазМУ-ға келіп профессор, кафедра меңгерушісі болды.

Ал Пономаренко келерден бұрын 15 жылдан 25 жылға дейін сотталып кеткен профессорлар Е.Бекмаханов, Г. Сүлейменов, жазушы-ғалым К.Жұмалиев, сыншы Е.Исмайыловтердің қылмыстық істері қайта қаралып, қылмысы жоқ деп танылып, қамаудан босатылды, бұрынғы құқықтары қалпына келтірілді.

Ал Хрущевтің жүргізген саясатынан көрген бір жақсылығымыз Сталин уақытында жүргізілген репрессияның дұрыс еместігін ашып, оған заңсыз ұшырағандарды ақтау болды.

—Өзіңізден бұрын республика прокуроры болғандардың ішінде кімдермен қызметтес болдыңыз?

—Александр Аркадьевич Набатовпен он жылдай бірге жұмыс істедім. Бұл кісі бізге 1950 жылы Башқұртстаннан келген болатын. білімді, жоғары дәрежедегі мәдениетті, қызметкерлерге жайлы, рахымшыл адам еді. Ал одан кейін прокурор болған Петр Иванович Кудрявцев 1961 жылдың наурызында ССРО-ның Бас прокурорының орынбасарлығынан республикамызға прокурор болып келіп еді. Өзі шешен, тапқыр, талапты қатты қоятын, қатты кетсе сылап-сипауды ұмытпайтын. Мен оны ұстазым санаймын. Ол алғаш жұмысқа келгенде мен Сталин ауданында прокурор едім, бірінші болып бізге келді. Менің жауаптарым, ісім ұнаған болуы керек, бағалай білді. Бес жылдың ішінде аудандық прокурордан республика прокурорына дейін қызметім жоғарыласа, ол осы ұстазымның арқасы. Бірінші орынбасары болып төрт жыл қызмет істедім. Өзі кеткенде мені Дінмұхамет Ахметұлы Қонаевқа апарып, орнына қалдыруға ұсыныс етті.

—Сіз жиырма жылдай республика прокуроры болып қызмет атқардыңыз. Әрине, ол кездің өзіндік қиындықтарын жұрт біледі. Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті тарапынан ішкі жұмыстарыңызға араласып, жұмыс істетпеу жәйттері кездесті ме? Өйткені, сіз компартияның нағыз дүрілдеп тұрған шағында прокурор болдыңыз емес пе?

—Аудан, облыс прокуроры болып жүргенде кейбір хатшылар мен атқару комитеті төрағаларының ішінде "ананы қамама, оны босат" деген нұсқау берушілер де болмай қалған жоқ. Мен заңға сүйеніп, ондай жолсыздықтарға жол бермеуге күш салдым.

Ал сол кездегі Орталық Комитеттің бірінші хатшысы Дінмұхамет Ахметұлы Қонаев арқасында олай істе, былай істе деген ондай жағдайларға жол берілмеді. Менің Димекен жөнінде пікірім өте жоғары. Мәскеудегі Бас прокурор қол қойған бұйрығымды алып келген соң мен ол кісіге кірдім. Басшылардың басын қосып ол былай деді: "Сейітов жолдас Мәскеудегі бастығына барып бұйрығын алып келіңгі. Біз оған талап қоюмен қатар көмектесуіміз керек. Жас екен,

көзінің оты, жүрегінің шоғы бар сияқты." Сол жолы маған сұрақ қойып ешкім маза таған жоқ. Екеуміз оңаша қалғанымызда "Ал енді жұмысыңа нық боларсың. Өз салаңның кәсіби маманысың ғой, менің ескертерім, республикалық активпен, облыс басшыларымен тығыз байланыста бол. Түсіністік болған жөн. Бірақ бұл ымырашылдыққа бар деген сөз емес. Мәдениетке жеттік дегенімізбен біздің әлі кемшіліктеріміз бар, сол жағын байқа. Майда жұмыспен айналыспа, қағазбасты болып кетпе. Жұмысты білесің ғой, күмәнім жоқ, оған араласпаймын, тек тазалық жағына бекем бол" деді. Он сегіз жыл республика прокуратурасын басқарғанымда Димекеннің біздің жұмысымызға араласып, "былай ет, біреуді қарала, біреуді ақта" деп айтқанын естіген емеспін. Сол уақытта заң бойынша прокурорды бес жылға бекітетін, мен үш бесжылдықты өткізіп, төртіншісінің ортасында, яғни 1984 жылы зейнет демалысына шықтым. Оның алдында екі жылдай бұрын мынадай жағдай болғаны барды. 1981 жылы Бас прокурор Руденко қайтыс болып, орнына Рекунов келді. Ол Алматыға 1982 жылы келген сапарында мені орнымнан алу жөнінде Димекенге мәселе қойыпты. Сонда Димекен: "Оның жеке басына, қызметіне қоятын кінәларың бар ма?" деп қарсы сауал қояды. А.М. Рекунов "көп жыл істеді" дегеннен басқа ештеңе айта алмайды. Бірақ бірінші хатшы онымен келісе алмай, "Өзі соғысқа қатысқан, жасы алпысқа келген жоқ, өз жұмысын таза істейді, біздің оған қояр ешқандай кінәміз жоқ" деп келте қайырады.

1984 жылы зейнет демалысына шыққанымда Димекенге барып рахметімді айттым.

Өтекең республика прокуратурасы құрылымы беки түсуіне, заңдылықты жақсартуға, проблемалар мен қиыншылықты жеңуде көп еңбек сіңірген адам. Мәселен, 1966 жылы Мәскеудегі басшыларының қарсылығына карамай, Алматы қаласы прокуратурасының ашылуына себепкер болды. Республика прокуроры ретінде сала қызметін одан әрі жетілдіре түсу мақсатында нақты шаралар керектігін айтып, Д.А.Қонаевтың алдына мәселе қояды да онысы қолдау табады. Орталық Комитет дереу іске кірісіп, құжат дайындайды. Онда үш жүз адамға қызмет, елу жеңіл машина, бес облыстық прокуратураға қызмет үйін салуға Мәскеуден қаржы сұрап жазылған еді. Құжат сол күні Мәскеуге жетеді.

—Ертеңіне, -дейді Өтеген аға, - сағат он екілерде Руденко маған телефон шалды.

—Мен Қонаев жолдастан хат алдым. Сірә, бұл хат сенің ісің болуы керек, - деді.

—Иә, хатты жазуға қатысым бар екені рас, - дедім, обалы не керек, Бас прокурор сәл ренжігендей болғанымен мәселені тез шешіп берді.

—Роман Андреевич Руденкомен жұмыс бабында талай мәрте кездескен шығарсыз. Нюрнберг процесі бойынша, одан қала берді Одақтың Бас прокуроры ретінде әлемге танымал адаммен қызметтес болудың да өзіндік мектебі болады ғой.

—Әрине, алғаш республика прокуроры болып бекітілгенде қабылдауында болдым. Сонда көп ақыл-кеңес айтты. "Жеті рет өлшеп, бір рет кес" деген мақалды жадыға сақта" деді. "Ақылсыз біреудің ықпалында кетіп, ісінді ақсатып алып жүрме" деп қосып қойды. Мен сол үдеден шығуға тырыстым. 1977 жылы Кеңестер Одағы делегациясы құрамында Женева қаласында өтетін Біріккен Ұлттар Ұйымы ұйымдастырған қылмыстардың алдын алуға арналған V конгреске қатыстым. Сөйтсем, мені ұсынған Роман Андреевичтің өзі екен. "Сені ұсынған өзім, енді сенің ел көлемінде ғана емес, халықаралық аренаға шығатын уақыттың жетті" деді ол. Р.А. Руденко өте байсалды, ұстамды, ақылды, тәжірибелі, аты әлемге әйгілі жоғары дәрежелі заңгер еді.

—Қазір тәуелсіз елміз. Өз билігіміз өзімізде. Соған байланысты құқықтық реформа жүзеге асты. Осы болып жатқан өзгерістерге бұрынғы республика прокурорының көзқарасы қандай деген сауал туындайтыны заңды деп ойлаймын.

—Прокуратурадан тергеу бөлінді, бұл мәселе сол бір жылдары да көтерілген болатын. Прокуратура әрі қадағалауды, әрі тергеуді жүргізіп үлкен қиындықтарды басынан кешірді. Прокуратурадан тергеуді алғанда өз басым енді оның рөлі, беделі төмендеп қалмас па екен деп те ойлағанмын. Бірақ енді байқап отырсам, бұл қадам өте дұрыс екен, себебі қадағалау міндеті күшейді, оның беделі күн санап өсіп келеді. Ал Мемлекеттік тергеу комитеті тергеумен тыңғылықты айналысуға толық мүмкіндік алды. Бас прокурор Мақсұт Сұлтанұлы Нәрікбаев пен Мемлекеттік тергеу комитетінің төрағасы Жармахан Айтбайұлы Тұяқбаев тәжірибелі, білімді де іскер азаматтар. Қазірдің өзінде заңдылықты сақтау мен қылмысқа қарсы күресте жүргізіліп жатқан шараларға орай көңіл қуантатын қадамдар аз еместігін көріп отырмын. Әріптестеріме сәттілік тілеймін.

...Өтеген аға әңгімесін аяқтады. Шежіре адаммен сөйлесудің өзі бір ғанибет. Өйткені, ол кісі күші кешегі тарихымыздың куәгері. Өткенді еске алып, өлі де қояр сұрағым аз емес еді, оны келесі бір кездесудің еншісіне қалдыруды жөн көрдім. Өйткені, прокуратура парактарының да айтар сырлары, қызықты, шытырман сөттері аз емес қой.

Самат ИБРАИМОВ.

Правовая реформа:
Проблема. Поиск. Результат

Казбек
НОГАЙБАЕВ,
член коллегии
Генеральной прокуратуры,
начальник организационно-
инспекторского управления,
старший советник юстиции.

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ РАБОТЫ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ

Прошедший год был поворотным и для органов прокуратуры. Дальнейшее углубление правовой реформы в стране, отделение следствия от прокуратуры, усиление ответственности по ряду норм уголовного законодательства и другие меры по укреплению законности и правопорядка значительно изменили условия и возможности организации борьбы с преступностью и нарушениями законов.

При применении законов прокуратура, как правило, сразу и прежде всех обнаруживает содержащиеся в них изъяны и их несовершенство. Такое несоответствие существующим общественным отношениям, а нередко и противоречие законов способны оказывать сдерживающее и даже негативное воздействие на экономическую и социальную сферы. Прокуроры, добиваясь исполнения таких законов, могут только усугубить их отрицательное влияние. Поэтому при выполнении своих обязанностей они должны оценивать соответствие законов потребностям правового регулирования общественных отноше-

ний и в случае их несоответствия, в пределах своей компетенции, вносить в порядке подчиненности мотивированные предложения по совершенствованию законодательства Генеральному прокурору. Таким образом, вся прокурорская система вовлечена в процесс нормотворческой деятельности.

И, наконец, Генеральная прокуратура освобождена от несвойственной ей обязанности координатора деятельности всех правоохранительных органов в борьбе с правонарушениями, с возложением функции взаимодействия с ними по вопросам обеспечения законности и правопорядка.

Генеральная прокуратура постоянно уделяет самое пристальное внимание вопросам совершенствования аналитической работы во всех подчиненных прокуратурах и структурных подразделениях. Первую задачу - добиться единообразного анализа состояния законности и преступности в областях решили следующим образом. Были обобщены материалы облпрокуроров по основным направлениям прокурорской деятельности и на их основе разработаны методические рекомендации с отражением наиболее характерных ошибок и неточностей, допускаемых при анализе проводимой по ним работы.

Сложнее оказалось научить прокуроров планировать свою работу таким образом, чтобы плановые мероприятия, вытекающая из состояния законности и ее анализа, сосредоточивали усилия прокурорского надзора на приоритетных направлениях.

Многие прокуроры не знают как организовать эту работу, из каких критериев исходить при оценке результатов своей деятельности, какие факторы учитывать при планировании, особенно на длительную перспективу. Поэтому большинству их мероприятий не хватает конкретности, в них преобладают меры типа "усилить", "обобщить", "проанализировать" и т.д. И здесь нами оказывается конкретная помощь облпрокурорам.

Долгое время мы ведем поиск оптимальной управленческой модели, при которой бы разумно сочетались

жесткая централизованность системы с предоставлением максимальной свободы действий на местах. Первые же шаги по расширению самостоятельности областных прокуроров показали, что далеко не все к ней готовы. Сказывается привычка жить по подсказке сверху, отсутствие соответствующего кругозора и государственного видения проблем, что нередко приводит к формализму.

По-прежнему отмечается дефицит информации в прокуратурах о состоянии законности и правопорядка в областях, регионах и объектах ведущих отраслей промышленности и сельского хозяйства, особенно пораженных нарушениями закона. Поэтому доминируют "безопасные" дежурные вопросы и дублирование планов работы Генеральной прокуратуры без учета особенностей конкретного региона и творческого подхода к планированию.

Несмотря на наши критические замечания, по-прежнему допускаются случаи загромождения планов мероприятиями, являющимися повседневной текущей работой. Прокурор Алматинской области включил в план I квартала 1996 года участие в месячнике правовых знаний, Павлодарской - принятие зачетов по знанию оперативными работниками нового законодательства, проведение пресс-конференции с представителями средств массовой информации и др. В результате из 13 плановых вопросов 4 посвящены текущей работе, 5 предусматривают обобщения по различным вопросам и только 3 - проведение конкретных проверок.

Аналогичные недостатки допущены многими прокурорами. Практически треть планов загружена выполнением различных обобщений. Проведение же проверок в порядке контроля запланировали только прокуроры Торгайской, Мангистауской, Восточно-Казахстанской и Талдыкорганской областей, а заслушивание отчетов руководителей структурных подразделений - прокуроры Мангистауской, Акмолинской, Восточно-Казахстанской, Жезказганской и Западно-Казахстанской областей. Совершенно не уделяется внимание в планах организационным вопросам, таким как изучение прак-

тики работы коллегии, состояние планирования и исполнительской дисциплины.

В условиях обеспечения координации и согласованности действий органов прокуратуры по основным направлениям деятельности особая роль отводится работе коллегий. Высокая эффективность осуществляемых прокуратурой мер не может быть достигнута без организующих и целенаправленных действий ее коллегиального органа, на рассмотрение которого выносятся наиболее актуальные вопросы, связанные с выявленными в ходе проверок нарушениями законов, требующие коллективного рассмотрения с участием должностных лиц, нарушивших закон. Решения коллегии реализуются приказами соответствующих прокуроров и обязательны для сотрудников органов прокуратуры. Надо подчеркнуть, что при всем многообразии форм деятельности коллегий (заслушивание отчетов руководителей структурных подразделений областных и приравненных к ним аппаратов, подчиненных горрайпрокуроров, выездные заседания в целях оказания практической помощи нижестоящим звеньям в организации работы и повышения уровня их влияния на состояние законности на местах и другие) основное внимание должно уделяться контролю за исполнением принимаемых решений.

Однако в повседневной практике организации работы органов прокуратуры нередко факты несоблюдения этого требования, что снижает служебную и исполнительскую дисциплину, затрудняет проведение и реализацию отдельных мероприятий и в конечном итоге негативно сказывается на эффективности работы.

В целях выявления и принятия мер по устранению подобных нарушений и усилению служебной дисциплины прокуроров, повышения уровня прокурорского надзора, авторитета и влияния коллегий на положение дел на местах Генеральной прокуратурой предпринят ряд организационных мер. Руководители, члены коллегии Генеральной прокуратуры перед подведением итогов работы за прошедший год выезжали в областные прокуратуры, принимали участие в работе их коллегий,

сказывали практическую помощь в организации работы. Наряду с этим проведены инспекторские проверки в Атырауской, Северо-Казахстанской и Южно-Казахстанской областях, которые вскрыли серьезные недостатки и упущения, во многом обусловленные низким уровнем организации работы, просчетами в планировании, анализе, выработке решений, контроле исполнения, отсутствием должного спроса и ответственности, а также неудовлетворительным состоянием исполнительской дисциплины. Принижена руководящая роль коллегий, на их рассмотрение редко выносились наиболее важные проблемы деятельности органов прокуратуры, а обсуждаемые вопросы часто носили формальный характер. К примеру, коллегия прокуратуры Южно-Казахстанской области и ее председатель Корчагин В.М. не проявляли принципиальности и строгой взыскательности в деле повышения ответственности горрайпрокуроров за порученный участок работы. В течение 1995 года здесь было проведено 7 инспекторских проверок в райпрокуратурах и по результатам их обсуждения приняты формальные решения "указать" или "предупредить" прокуроров этих районов. Такая беспринципность способствовала безответственному отношению отдельных прокуроров к исполнению служебных обязанностей, приукрашиванию состояния дел, искажению статистических данных.

Результаты данных проверок рассмотрены на заседании коллегии Генеральной прокуратуры, приняты меры по обновлению руководящего состава этих прокуратур и исправлению положений.

Все эти организационно-кадровые меры приняты нами для реализации конституционных задач, возложенных на органы прокуратуры по осуществлению высшего надзора и обеспечению законности по приоритетным направлениям прокурорской деятельности. Наша задача - научить, помочь, пробудить инициативу, жажду нового и у нас есть твердая уверенность, что органы прокуратуры имеют внутренний потенциал к обновлению и дальнейшему совершенствованию.

**Премьер - министру
Республики Казахстан
КАЖЕГЕЛЬДИНУ А.М.**

ПРОТЕСТ

об отмене пункта Постановления
Кабинета Министров Республики Казахстан
от 23.03.1994г. N288 "О либерализации цен
на энергоресурсы и регулировании тарифов на
отдельные виды услуг"

Пунктом названного Постановления Кабинетом Министров Республики Казахстан главам областных, Алматинской и Ленинской городских администраций предоставлено право регулировать тарифы на услуги центрального отопления и горячего водоснабжения для населения. Данный пункт Постановления противоречит действующему законодательству и подлежит отмене по следующим основаниям. Пункт Постановления не соответствует требованиям статей 69, 92 Конституции Республики Казахстан 1995 года, согласно которым акты Правительства не должны противоречить Конституции и другим законодательным актам, а в части, противоречащей им, не подлежат применению. Пункт 7 Постановления в указанной части противоречит ст. 69 Жилищного кодекса, согласно которой плата за коммунальные услуги (водоснабжение, газ, канализация, электрическая, тепловая энергия) взимается с пользователей по тарифам, утверждаемым местными представительными органами. В соответствии со ст.ст. 54, 61 действующей Конституции Республики Казахстан издание и отмена законов, а также внесение в них изменений

и дополнений, относится к компетенции Парламента, которым в указанное положение Жилищного кодекса изменения не вносились. Кроме того, Законом "О местных представительных и исполнительных органах Республики Казахстан" полномочиями по регулированию тарифов за пользование коммунальными услугами главы местных администраций (ныне акимы) не наделены. На основании изложенного, принимая во внимание, что пункт 7 названного Постановления Правительства не соответствует Конституции и законодательным актам Республики Казахстан, руководствуясь ст.19 Указа Президента Республики Казахстан, имеющего силу Закона, "О прокуратуре Республики Казахстан",

ПРЕДЛАГАЮ:

1. Пункт 7 Постановления Кабинета Министров от 23.03.1994 г. N288 "О либерализации цен на энергоресурсы и регулировании тарифов на отдельные виды услуг" в части предоставления полномочий главам указанных администраций (акимам) по регулированию тарифов на коммунальные услуги населению отменить.
2. Применение пункта 7 Постановления Кабинета Министров от 23.03.1994 г. до рассмотрения настоящего протеста приостанавливаю, о чем довести до сведения акимов областей и г.Алматы.
3. Протест подлежит рассмотрению в установленный законом 10-дневный срок. О дне рассмотрения протеста информировать меня.

М.С.НАРИКБАЕВ,
Генеральный прокурор
Республики Казахстан

**Премьер - министру
Республики Казахстан
КАЖЕГЕЛЬДИНУ А.М.**

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ

об устранении нарушений ст.4 Конституции
Республики Казахстан и Указа Президента
Республики Казахстан от 16.06.1993г. № 1228
"О мерах по повышению эффективности
правовой реформы в Республике Казахстан"

Генеральной прокуратурой Республики Казахстан проведена проверка применения ст. 4 Конституции 1995 года Республики Казахстан и Указа Президента Республики Казахстан от 16.06.93г. "О мерах по повышению эффективности правовой реформы в РК" в ряде министерств и государственных комитетов Республики Казахстан. В результате проверки установлено, что в отдельных министерствах сложилась неблагоприятная обстановка по формированию отраслевой нормативной базы, соответствующей национальному законодательству, в первую очередь Конституции РК и актам Президента Республики по вопросам реализации правовой реформы. Конституцией Республики Казахстан 1993г. (ст.ст.6,7 "Переходные положения") была предусмотрена обязанность органов государственной власти и управления в течении двух лет после ее принятия привести в соответствие с Конституцией законы и иные нормативные акты Союза ССР, применяемые на территории Республики Казахстан. При этом данные акты продолжали действовать на территории Республики Казахстан лишь в той части, в какой не противоречили Конституции. Статьей 4 Конституции 1995г. провозглашено, что действующим правом в Республике Казахстан являются нормы Конституции, соответствующих ей законов, иных нормативных правовых актов, междуна-

родных договоров и обязательств Республики, а также нормативных постановлений Конституционного Совета и Верховного Суда Республики. Таким образом, с принятием новой Конституции возможность применения актов Союза ССР исключена полностью. Однако практически все министерства и госкомитеты, входящие в структуру Правительства, до сих пор применяют нормативные акты СССР. Так, Министерство энергетики и угольной промышленности (Храпунов В.В.) и его органы до настоящего времени руководствуются "Санитарными правилами по устройству и содержанию предприятий угольной промышленности" 1973г., "Правилами пользования электрической и тепловой энергией" 1982г., "Санитарными правилами по устройству и эксплуатации оборудования для плазменной обработки металлов" 1985г. и др. Системой органов Министерства экологии и биоресурсов (Баев Н.И.) применяются в деятельности "Правила приемки в эксплуатацию законченных строительством объектов" 1981г., "Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий" 1971г., "Положение об охране подземных вод" 1984г., "Правила охраны поверхностных вод", "Инструкция о порядке согласования и выдачи разрешения на спецводопользование для объектов Минобороны" 1980г. и др. Всего в системе Министерства экологии и биоресурсов действует более 300 актов Союза ССР. Минздрав (Девятко В.Н.) пользуется Положением "О продолжительности рабочего времени медицинских работников", утвержденным Приказом Народного комиссариата здравоохранения СССР 12.12.1940г., "Положением о порядке проведения аттестации работников учреждений и организаций науки" от 9.09.86г., "Инструкцией о порядке снабжения продуктами питания доноров грудного молока, беременных женщин, кормящих матерей, кормилиц детских лечебных учреждений, доноров (крови, плазмы, костного мозга) и детей до одного года с введением нормированного снабжения населения" от 24.08.81г., Положением "О порядке сообщения сведений о психическом состоянии граждан" от 29.12.79г., "Положением о

наркологическом диспансере" от 14.08.85г., всего более 100 актами. В системе Министерства транспорта и коммуникаций (Лавриненко Ю.И.) действует около 2 тыс. различных актов СССР, в том числе "Устав железных дорог", утвержденный Постановлением Совета Министров СССР 06.04.1964 г., "Воздушный кодекс СССР", утвержденный Указом Президиума Верховного Совета 11.05.1983. Многие из этих актов уже устарели и не отвечают новым экономическим отношениям. Аналогичная ситуация наблюдается и в других государственных органах. Указом Президента РК от 16.06.93г. N1228 "О мерах по повышению эффективности правовой реформы в РК" также предусмотрено, что все нормативные акты министерств и ведомств, носящие межведомственный характер или затрагивающие права, свободы и законные интересы граждан, должны пройти правовую экспертизу и быть зарегистрированы в Министерстве юстиции. Во исполнение Указа Постановлением Кабинета Министров РК N279 от 16.03.94г. утверждено "Положение о порядке государственной регистрации ведомственных нормативных актов", а Минюстом утверждены соответствующие Правила регистрации. Статьей 4 Конституции 1995 года также установлено, что официальное опубликование нормативных правовых актов, касающихся прав, свобод и обязанностей граждан, является обязательным условием их применения. Однако, в нарушение указанных требований Конституции и Указа Президента РК министерствами, государственными комитетами и другими центральными исполнительными органами применяются нормативные акты, носящие межведомственный характер и затрагивающие права, свободы и законные интересы граждан, но не зарегистрированные и не опубликованные в установленном законом порядке.

М.С. НАРИКБАЕВ,
Генеральный прокурор
Республики Казахстан

«Положение о прокурорском надзоре»

13.07.1922 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

3-й сессии Казахского Центрального Исполнительного Комитета 2-го созыва.

1. Ст. 102. "Положение о прокурорском надзоре".

В целях осуществления надзора за соблюдением законов и интересах правильной постановки борьбы с преступностью 3-я сессия КЦИК постановляет:

1) Учредить в составе Народного Комиссариата Юстиции государственную прокуратуру.

2) На прокуратуру возложить:

а) осуществление надзора от имени государства за законностью действий всех органов власти, хозяйственных учреждений, общественных и частных лиц, путем возбуждения уголовного преследования против виновных и протестования нарушающих закон постановлений;

б) непосредственно наблюдение за деятельностью органов дознания и следствия в области раскрытия преступлений, а также за деятельностью органов Госполитуправления КССР;

в) поддержание обвинения в суде;

г) наблюдение за правильностью содержания заключенных под стражей.

Ст. II. С изданием настоящего положения все обязанности, лежащие до сего времени на Губсовнархозе и возлагаемые настоящим положением на органы прокуратуры, с 1 августа переходят в исключительное ведение последних.

г. Оренбург,
13 июля 1922 г.

Председатель КЦИКа
МЕНДЕШЕВ.
Зам. секретаря КЦИКа
МАМЫКИН.

(Выписка произведена из подлинника - собрания узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства Каз. ССР №10 от 15.07.1922 г.)

Прокуратура Республики Казахстан

Органы прокуратуры на территории Казахстана были учреждены 13 июля 1922 года постановлением 3-й сессии КазЦИКа 2-го созыва, утвердившей Положение "О прокурорском надзоре". В основу организации деятельности органов прокуратуры были положены принципы единоначалия и централизации.

Первым прокурором республики был назначен Губайдулла Алибеков, он же исполнял и обязанности Народного комиссара юстиции республики.

В 20-х годах в республике имелось 9 губернских прокуроров, 8 заместителей, 21 камерный прокурор, 47 участковых.

В 1937 году на органы прокуратуры были конституционно возложены функции высшего надзора за исполнением законов. Вместе с тем Конституция республики предоставила возможность работы в правоохранительных органах женщинам - казашкам, наделив их равным правом участвовать в государственной и общественной жизни.

На 1 июля 1941 года в органах прокуратуры республики на оперативных должностях работало 58 женщин, из них - 13 казашек, а к 1 декабря 1942 года трудилось 207 женщин, в том числе 34 казашки. Восемь из них являлись прокурорами городов и районов.

Прокуратура СССР была учреждена в 1933 году. Однако прокуратура КССР оставалась в составе Нар. Комиссариата юстиции вплоть до 1936 года, а прокурор республики одновременно являлся народным комиссаром юстиции. Только с принятием Конституции СССР 1936 года и преобразованием КССР в союзную республику завершилась централизация прокуратуры страны.

В период сталинских репрессий и террора значительно пострадали и прокурорские кадры. Только за один 1937 год из органов прокуратуры было необоснованно уволено 40 человек. Многие работники прокуратуры были арестованы и осуждены. Расстреляны прокурор Уилского района Актюбинской области Такенов Т., прокурор Карагандинской области Баймукашев К. и другие работники прокуратуры, впоследствии реабилитированные.

В годы Великой Отечественной войны прокурорско - следственные кадры внесли достойный вклад в дело защиты Отечества. С начала войны по август 1942 года из числа 885 работников прокуратуры 411 человек были призваны в ряды Вооруженных Сил и ушли на фронт.

Многие прокуроры и следователи героически отдали жизнь за свободу и независимость государства. В боях под Москвой погиб народный следователь прокуратуры Родниковского района Актюбинской области Ерсеитов А.

За проявленный героизм при защите Отечества следователь прокуратуры Макатского района Гурьевской области (ныне Атырауской) Баймаханов М. был удостоен звания Героя Советского Союза. И таких примеров немало.

В 1943 году для прокурорско - следственных работников были установлены классные чины.

После окончания войны работники прокуратуры плечом к плечу со всем советским народом

активно способствовали восстановлению народного хозяйства, охраняли государственную собственность, боролись с преступностью.

Годы застоя не обошли стороной и органы прокуратуры. И в ее работе наблюдались отдельные перекосы и негативные явления. Тем не менее на протяжении всех лет своего существования прокуратура всегда вносила существенный вклад в дело борьбы с преступностью, возмещала ущерб, причиненный в результате правонарушений.

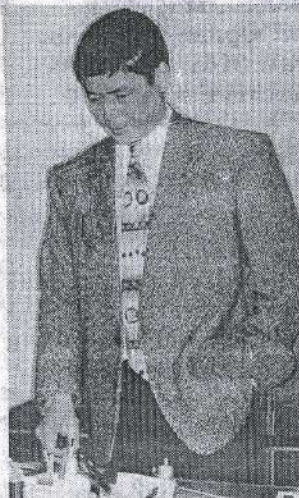
Начиная с середины 80-х годов в органах прокуратуры начался процесс демократического обновления сущности прокурорского надзора и самих органов прокуратуры.

В 1990 году с принятием Декларации о суверенитете Казахской ССР начался период становления государственной прокуратуры Казахстана. Была введена должность Генерального прокурора республики.

6 декабря 1991 года постановлением Президиума Верховного Совета республики была образована единая система республиканских органов прокуратуры, а 7 января 1992 года в ее состав была включена и военная прокуратура.

Большое внимание в системе органов прокуратуры уделяется повышению профессионального мастерства. С этой целью приказом Генерального прокурора Республики Казахстан в 1992 году образован и функционирует Институт повышения квалификации кадров органов прокуратуры республики.

Новые задачи органов прокуратуры применительно к сегодняшнему этапу развития государства и общества нашли свое отражение в Указе Президента Республики Казахстан, имеющем силу закона "О прокуратуре Республики Казахстан", вступившем в силу 29 декабря 1995 года.

ЗАҢҒЕР ЗАМАНҒА САЙ БОЛСЫН

Заң институтының
ректоры
Еркеш Қалиұлы
НҮРПЕЙІСОВПЕН сұхбат

— Осыдан екі жылдай бұрын өз алдына шаңырақ көтерген заң институты республикамызда заңгерлер дайындайтын бірден-бір жоғары оқу орнына айналып үлгерді. Бұрындары аталған мамандық иелері тек Қазақ мемлекеттік университетінің заң факультетінде ғана оқитын еді. Соңғы жылдары білікті заңгерлер дайындауда жаңа қадамдар жасалуы қуантады. Осы орайда сіздің институттың құрылуына себеп болған жәйттерді, ерекшеліктерін білсек дейміз.

— Біздің заң институтының ашылу себебі еліміз тәуелсіздік алған соң өмірдің өзі мамандарды көптеп талап ете бастады, екіншіден, заңгерлерді практикалық жұмысқа неғұрлым бейімдеп дайындау мақсатынан туындады. Біздің Заң институты заңгерлерді бірден практикалық жұмыстарға дайындап шығаруға күш салады. Яғни тәжірибеге ерекше мән беріп, мамандардың ертеңгі күні қызметке ешқандай қиналмай-ақ кірісіп кетуіне жағдай жасайтындай етіп оқытамыз.

— Зандылықты сақтау мен құқық тәртібін жолға қоюда кадрлардың сапалық деңгейі көп рөл атқарады. Қарап тұрсаңыз, сот, прокуратура, тергеу комитеті, адвокатура, ішкі істер органдары, т.б. тәрізді салалардың

өзіндік ерекшеліктері бар. Әрине, заң біреу, әділдік ортақ, бірақ олардың жұмыс істеу тәсілдері әртүрлі, біреуіне шешендік, екіншісіне байсалдылық, үшіншісіне алғырлық сияқты қасиеттер керек. Әрине, ең бастысы біліктілік екені де түсінікті, бірақ та әлгі аталған салалар бойынша кадрлар дайындауда институт қандай бағыт ұстанып отыр?

—Институтта кадрларды құқық қорғау органдарына, кәсіпкерлік құқыққа, халықаралық құқық және мемлекеттік қызметкерлікке дайындайтын төрт факультет бар. Былайша айтқанда, әлгінде аталған салалар бойынша мамандар білім алады. Мәселен, тікелей құқық қорғау органдарында жұмыс істейтіндер мен кәсіпкерлік салаға баратындардың оқу үрдісінде өзіндік өзгешеліктер болады. "Мемлекеттік қызметкер туралы" заң қабылдағаны белгілі, ал кез-келген заңгер мемлекеттік қызметкер бола алмайды. Сондықтан да бұл салаға арнайы кадр дайындаймыз. Өйткені, атқару билігі аппаратында заңгерлердің көп болғаны дұрыс, оны заманның өзі талап етуде. Осындай жағдайларға байланысты біздің оқу орнымыздың заң факультеттерінің бағдарламасынан аз да болса айырмашылықтары кездеседі. Күнделікті сабақтарды тәжірибемен ұштастыра өткіземіз. Студенттер екінші курстан кейін тәжірибе жұмыстарын өз көздерімен көреді. Егер бір тақырып өтсе, соның іс жүзіндегі көрінісін көзбен көріп, көңіліне тоқып, сонымен бірге оған араласады. Институттың Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасы, Жоғары сот, Мемлекеттік тергеу комитетімен арада жасалған келісім-шарты бар. Сондықтан да олар бізге тиісті жағдайлар жасайды. Аталған саланың басшылары мен мамандары институтқа келіп лекциялар оқиды, өздерінің тәжірибелерін айтады.

—Ал енді студенттерге психология пәндерінің оқытылуы қалай екен, өйткені, олар күні ертең адамдармен жұмыс істеп, түрлі қиын жағдайларды басынан кешіреді?

—Сұрағыңыз орынды, бұл мәселе де назардан тыс қалмаған. Институтта құқықтық психология пәнін үйретуге ерекше мән берілуі сондықтан. Ол прокурор

ма, тергеуші ме, судья ма бәрі-бір адам психологиясын жете білуі шарт, сөйлесетін адамның кім екенін тап басып білуі тиіс. Сондай-ақ риторика-шешендік өнер де үйретіледі. Заң қызметкерлерінің этикасы, өзін қай жерде қалай ұстауы, мәселен, сот процесін жүргізудің ерекшелігі тәрізді машықтар әр студенттің дағдысына айналуы маңызды деп білемін. Мысалы, сот мәжілісін өткізетін арнайы жабдықталған зал бар. Қазіргі талап деңгейіне толық жауап беретін оны жасақтауда Жоғары сот көмектесті. Онда осы төңіректегі аудандардың сот мәжілістері өткізіліп, студенттерді оған қатыстырамыз. Содан кейін сабақта оны талқылайды, болып кеткен сот процестерінің материалдары бойынша сот процесін жүргізуге машықтанады. Осы орайда шетел тәжірибелеріне де мән беріледі, жақында ғана АҚШ-тың практиктері келіп сот мәжілісін өткізудегі тәжірибелерін ортаға салды.

—Болашақ заңгерлердің сапалы білім алуы ұстаздарға да байланысты десек, өзіңіз оларға қандай баға берген болар едіңіз?

—Институтта 19 заң ғылымының докторы, 46 кандидат бар, ал ұжымда барлығы 189 ұстаз болса, олар 1500 студентке дәріс береді. Кадрларымыздың білім деңгейі жоғары, бәрі дерлік тәжірибелі ұстаздар, жуырда ғана студенттер арасында осы сауалға орай социологиялық зерттеу жүргізгенімізде бұл пікіріміздің дұрыс екендігіне тағы да көзіміз жете түсті. Оның үстіне келешекті ойлай отырып, докторантура мен аспирантура ашқан болатынбыз.

—Шалғай аудандарда, әсіресе ауылдық жерлерде бұрын да, қазір де заңгерлер жетіспейтінін білесіз. Бұл әсіресе, нарық жағдайында өте-өте сезіліп тұр, бұл сауалға пікіріңіз қандай?

—1994 жылы институт ашылған кезде оның құрылуы мен қабылдау емтиханына дейінгі аралықта уақыттың тығыз болып қалуына байланысты жас талапкерлердің көбі естімей әрі үлгере алмай қалды. Енді сол кемшіліктің орнын толтыру мақсатында өткен жылы Атырау, Ақмола аймақтық қабылдау комиссиясы жұмыс істеді. Соның нәтижесінде былтыр ауылдық жер-

ден келгендердің саны әжептеуір өсті. Биыл да сол үрдісті жалғастырмақшымыз. Мысалы, Петропавлға баратын қабылдау комиссиясы — Солтүстік Қазақстан, Қостанай, Көкшетау облыстарын қамтыса, Атырау-Ақтау және Ақтөбе-Орал өңірлерінде де абитуриенттер екі облысты бір қамтитын комиссияға құжат тапсыра алады.

— Өңгіме жас талапкерлерді оқуға қабылдау мәселесіне ойысқан соң, оларға қойылатын талаптарыңызды да сұрай кеткелі отырмын. Әрі біздің журналдың жарыққа шығуы биылғы мектеп бітірушілердің мамандық таңдау сәтімен тұспа-тұс келеді екен. Ендеше оларға қандай ақыл-кеңес айтар едіңіз?

— Жас талапкерлерге айтарым, осы институтқа келерде жақсылап ойланып алулары керек. Оқу мерзімі төрт жыл, бағдарлама өте тығыз. Шынын айтсақ, сабақ оқу оңайға түспейді, әрі жыл сайын конкурс та көп болады.

Мәселен, былтыр құқық қорғау факультетінде бір орынға жеті адамнан келді. Қалғандарына алтыдан болды. Демек конкурстан өту қиын, оны алдын ала ескертіп қояйын. Білімі жоғары болса түсе алмай қаламын, біреудің көзқарасы кері әсер етеді деген болмау керек, өйткені биыл да тест әдісі қолданылады. Қазақша оқығандар қазақ тілі мен әдебиеті, қазақ тарихы, орысша бітіргендер орыс тілі мен әдебиеті, қазақ тарихы, пәндерінен емтихан тапсырады, ал шет тілінен емтихан тапсыру міндетті. Оны кей жерде оқытпаса онда институттың кінәсі жоқ. Бізге келем деушілердің өз бетімен оқыса да мемлекеттік құжат негіздерінен хабары болуы шарт. Әр абитуриент алдымен психологиялық тестіден өтеді, одан да баға алып, ол жалпы балға қосылады. Мұның өзі емтихан алдында өткізіледі. Яғни құжат тапсырған жас талапкер ертеңгі күні заңгер бола ала ма деген мәселе анықталады. Әрине, қабілетіне байланысты. Егер қалайда осыған тапсырамын десе өзінің бағынан көреді.

Институтта тәртіп өте қатал, "өкілік" алғандар оқудан шығарылады. Егер бір семестрде 36 сабаққа қатыспаса, бағасы жақсы болғанның күннің өзінде

оқудан шығарылады. Мысалы, осындай себептермен былтыр 72 студент оқумен қоштасса, биылғы қысқы сессияның өзінде отызы олардың жолын құшты. Әрине, шағын институт үшін бұл үлкен цифр, бірақ біз осындай шараларға амалсыз барып отырмыз. Себебі біреуі әкесіне, енді біреуі көкесіне сеніп дұрыс оқымай, сабаққа қатыспайды. Ал бізге білікті маман дайындау керек, демек институтқа түсу де, оқу да қиын, өйткені, талап қатал.

— Елімізде жүріп жатқан құқықтық реформаға заңгер, ғалым ретінде көзқарасыңыз туралы айта кетсеңіз?

— Нарыққа көшіп, экономикалық реформа жасаймыз деп жүріп кезінде құқықтық реформаны ұмытып кетіпсіз ғой. Жаңа экономикалық жүйені дамытатын да осы заң жүйесі. Егер сот, прокуратура, тергеу жүйелері жаңа заман талабына сай келмесе, онда экономикалық реформаға кедергі жасайды. Бұл өзі шанаға жеккен пар ат сияқты. Біреуі ақсаса, екіншісін тежейді, екеуі аяғын бірдей алып желіске түссе, жүріс өнеді. Қазір кеш те болса кемшілікті түсініп, құқықтық реформа қолға алынды. Әрине, жаңа істе кемшілік болар, бірақ, жаңаны қалыптастыру әрқашан да қиын. Бүгінде сот жүйесі өзгерді, прокуратура міндеті күшейді. Демек ендігі жерде "қайран, баяғы прокуратура, қайран, бұрынғы ішкі істер органы" демей, жаңалыққа тосырмау керек. Мәселен, прокуратураның міндеті бұрынғыдан зор, қадағалау функциясы артты, бұрын жоқ нәрселер оның міндетіне кірді. Менің ойымша, прокуратура нағыз заң талабына сәйкес қимылға көшті.

— Өңгімеңізге рахмет.

— "Заң және заман" - журналының тек заңгерлер ғана емес қалың жұртшылық оқитын басылым болуына тілектеспін әрі солай болады деп ойлаймын. Оның бетінде заңгерлерге керекті материалдар, проблемалар, құқық тәрбиесі және басқа тақырыптар көрініс табуын қалаймын. Журналдың қадамы сәтті болсын!

Өңгімелескен,
С.БЕКТЕНҰЛЫ.

ХОЗЯЙСТВЕННЫЙ СПОР И ЕГО РЕШЕНИЕ

**Ракиф
АБДУЛВАГАПОВ,**
начальник
управления
по надзору за
законностью судебных
постановлений
и исполнения
производства по
гражданским и
хозяйственным делам
Генеральной
прокуратуры

Принятие новой Конституции Республики Казахстан, Закона Республики Казахстан "О прокуратуре", "О статусе судей и судах в Республике Казахстан" выдвигает новые требования перед прокуратурой, осуществляющей высший надзор за применением законов. И особенно это касается законности и объективности при разрешении хозяйственных дел.

В процессе изучения хозяйственных дел установлено, что многие прокуроры областей активизировали работу по предъявлению таких исков в суде с учетом замечаний Генеральной прокуратуры Республики Казахстан. Однако наряду с этим имеют место факты равнодушного отношения к судьбе исковых заявлений, что влечет за собой их рассмотрение в суде без участия прокурора.

Так, определением арбитражного суда Северо-Казахстанской области от 9 февраля 1995 года по делу № III/16 оставлен без рассмотрения иск прокурора СКО в интересах совхоза "Степной" Тимирязевского района к совхозу имени Б. Хмельницкого о взыскании 108172 тенге по основаниям ст. 97 Закона "О порядке разрешения хозяйственных споров арбитражными судами Республики Ка-

захстан". Как видно из материалов дела производство по делу возбуждено 9 января 1995 года и в определении судьи указано о необходимости явки представителей сторон, прокуратуры и представлении дополнительных документов. Дело откладывалось слушанием в связи с невыполнением требований арбитражного суда, а исковое заявление прокурора было оставлено без рассмотрения. Ни на одном заседании представитель прокуратуры не присутствовал, со стороны прокуратуры области не были предприняты дополнительные меры по сбору документов и повторному направлению заявления в суд.

Определением от 12 мая 1995г. по делу №11н/5 оставлен без рассмотрения иск прокурора Акмолинской области в интересах ДАО ПМТО АК "Акмолаавтотранс" к Акмолинскому филиалу КРАМДС банка о признании недействительным договора гарантии. В судебном заседании присутствовали представители сторон и прокуратуры. Ответчик в суде заявил об изъятии прокуратурой требуемых судом документов, которые, однако, ни представителем прокуратуры, ни истцом суду представлены не были, и доказательств их возврата ответчику в деле не имеется. Прокурор, принимая участие в разбирательстве данного дела по иску прокурора области 10 мая 1995 года, не предпринял мер к розыску истребованных ранее в ходе общенадзорной проверки документов и представлению их суду, поэтому определением от 12 мая 1995 года иск оставлен без рассмотрения. Лишь спустя два месяца, т.е. 14 июля 1995 года прокуратурой области принесен протест на это определение по соответствующим мотивам. Постановлением заместителя председателя Айтхожина Е.Ж. от 27 июля 1995 года протест отклонен, а приложенные к протесту документы послужили основанием для предъявления вновь иска в общем порядке. Ни новое исковое заявление, ни представление в Генеральную прокуратуру прокуратура области не направила.

Из материалов дела усматривается, что по гарантии, выданной ПМТО о погашении ссуд МП "Проспект"

денежные средства в сумме 2 500 000 тенге были перечислены МЧП "Житеса", которое, в свою очередь, перевело их на личный счет гр. Науман А.С. Науман А. на эти деньги приобрел иностранную валюту в долларах США и в немецких марках. Далее судьба денег не известна. Из объяснения директора МП "Проспект" следует, что гарантийное письмо оформлено без его ведома бывшим инженером Бадасян С.Б., денежные средства в МП не поступили, а обращены последним в погашение личных долгов в России. Располагая такими данными, прокуратура области не решила вопрос о привлечении лиц, причастных к хищению денежных средств, к уголовной ответственности.

Кроме того, неединичны случаи жалоб и заявлений граждан и юридических лиц на незаконные судебные постановления. В ходе рассмотрения этих жалоб и заявлений выявлены нарушения норм материального и процессуального права при вынесении судом решений.

Так, например, в ходе рассмотрения жалобы президента Государственного концерна "Баспагер" было изучено хозяйственное дело №45 по иску фирмы "Монбурэка" к ГК "Баспагер" о взыскании убытков, причиненных неисполнением договорных обязательств. Изучение материалов дела показало, что решение по нему вынесено без учета фактических обстоятельств дела, когда самим истцом грубо нарушены условия договора и требований Постановления Пленума Высшего арбитражного суда РК №5 от 21.07.94 г. "О практике рассмотрения споров о взыскании убытков". Генеральной прокуратурой на это решение принесен протест в хозяйственную коллегию Верховного суда, который рассмотрен и удовлетворен. В результате удовлетворения протеста Генеральной прокуратуры и отмены необоснованного решения хозяйственной коллегии Верховного суда государственному концерну "Баспагер" возвращено 33 700 000 тенге, незаконно взысканных в пользу фирмы "Монбурэка".

Вместе с тем Генеральной прокуратурой рассматриваются представления прокуроров областей с ходатайствами о принесении протестов в хозяйственную коллегию Верховного суда Республики Казахстан на незаконные судебные акты областных судов.

Так, по представлению прокурора Талдыкорганской области Генеральной прокуратурой в судебную коллегию Верховного суда принесен протест об отмене решения судьи Талдыкорганского областного арбитражного суда по делу № 579 и постановления председателя областного суда. Ими отказано в удовлетворении исковых требований прокурору области в интересах АО "Талдыкорганпромстрой" к АО "Талдыкорганмунайонимдери" на сумму 1694497 тенге.

Казалось бы, слияние областных и арбитражных судов должно снять проблемы своевременного, объективного рассмотрения дел. На практике складывается иная картина. Южно-Казахстанский областной суд после объединения судов возложил на себя полномочия хозяйственной коллегии Верховного суда, отменяя постановление бывшего председателя областного арбитражного суда. Постановлением бывшего председателя арбитражного суда решение суда по иску АО "Гарант" к коммерческому объединению "Стикс" о признании права собственности на здания, помещения, оборудование и о взыскании более двух миллионов тенге оставлено без именения. Несмотря на то, что Указом Президента Республики Казахстан "О судах Республики Казахстан" от 20.10.95 г. установлен порядок обжалования постановления председателя областного арбитражного суда в Верховный суд и. о. председателя областного суда. Достаев Ж. своим постановлением отменил решение суда и постановление председателя арбитражного суда и в удовлетворении иска отказал.

По другому делу Достаев Ж. пошел дальше. Решением арбитражного суда в 1995 г. с АО "Шымкент-Жемис" в пользу колхоза "Кара-Тюбе" взыскано более двух миллионов тенге основного долга и около 11 тысяч тенге

убытков. По заявлению АО "Шымкент-Жемис" постановлением Достаева Ж. решение суда отменено и дело производством прекращено. Позднее Достаев Ж. отменяет свое прежнее постановление и оставляет в силе решение судьи. В итоге по одному и тому же делу председателем областного суда вынесено два взаимоисключающих постановления.

Изучая хозяйственные дела и участвуя в их рассмотрении, прокуроры зачастую выявляют грубейшие нарушения законности со стороны отдельных руководителей.

Хозяйственной коллегией Карагандинского облсуда с участием прокурора рассмотрено дело по иску государственного предприятия пристань "Балхаш" к НПО "Норд" о признании недействительной сделки купли-продажи теплохода "Меридиан" и возврата его истцу.

Судом установлено, что предприятие с частной формой собственности "Норд" совершило сделку купли-продажи теплохода "Меридиан" с бывшим начальником пристани до его увольнения и переезда в Россию, оплатив за теплоход 1134426 руб. или 2270 тенге. Данная сделка была совершена без согласия собственника - Жезказганского территориального комитета по госимуществу, что является явным нарушением ст. 5 Закона Республики Казахстан "О разгосударствлении и приватизации".

Решением суда сделка признана недействительной, теплоход изъят у ответчика и передан государственному предприятию пристань "Балхаш". Однако не только отдельные руководители вступают в противоречие с действующими законами. К примеру, лишь по одному гарантийному письму "Казэкспорт Астык" по решению Верховного суда выплатил в январе текущего года АКБ "Алембанк Казахстана" 112914076 долларов США за полученный кредит КГСП "Агронаука". Последний деньги отправил в Россию, а затем за границу, откуда они не вернулись. В настоящее время оказалось, что руководитель фирмы "Агронаука", получившей кредит, душевнобольной и не может отвечать за свои действия.

Указанных средств, выброшенных на ветер, вполне хватило бы на ликвидацию стихийных последствий в северных областях Казахстана, где заняты выращиванием хлеба. Разве это государственный подход руководителей республиканского масштаба, занимающихся выращиванием хлеба?

Серьезные нарушения законности допускались и при разгосударствлении и приватизации, когда одни и те же объекты передавались разным юридическим лицам и по ним принимались различные решения.

Вот один пример беззакония со стороны Госкомимущества Республики Казахстан и территориального комитета по госимуществу города Алматы. 9 октября 1992 года по решению Алматинского территориального комитета по госимуществу была передана в уставной фонд совместному Казахстанско-Пакистанскому предприятию СП "Тандури" гостиница "Алатау". В связи с чем Пакистанской стороной были предприняты инвестиционные вложения в реконструкцию гостиницы и ремонт ресторана.

Однако, постановлением Государственного комитета Республики Казахстан по госимуществу гостиницы "Алатау" и "Медеу" переданы в качестве уставного фонда турецкой фирме, на базе которой создано СП "Медео-Эмели-Алатау".

Алматинский госкомитет по госимуществу обратился в арбитражный суд г. Алматы о признании СП "Тандури" недействительным. Естественно незаконные требования госкомимущества были отклонены арбитром суда г. Алматы и Высшим арбитражным судом.

Несмотря на состоявшиеся судебные решения, госкомимущество незаконно, самовольно выселило СП "Тандури", которое было вынуждено обратиться в Генеральную прокуратуру. По результатам жалобы прокурором города Алматы по факту незаконных действий Госкомимущества возбуждено уголовное дело и ведется следствие.

Многочисленные нарушения имели место также и в финансово-кредитных отношениях. Из-за отсутствия четкой финансово-кредитной политики кредиты выдавались всяким сомнительным фирмам без залога и гарантийных обязательств, что привело к безвозвратности кредитов и разбазариванию государственных средств.

На это, безусловно, повлиял и пробел в законодательстве об уголовной ответственности юридических лиц и его учредителей за неправомерные действия фирм.

К примеру, Карагандинская областная администрация вместо того, чтобы обеспечить стабильное финансовое положение по выдаче заработной платы шахтерам и другим работникам, вопреки своим полномочиям занялась коммерческой деятельностью, выступив гарантом за полученный кредит АО "Казстройполимер" на сумму 3 млн. 174 тыс. долларов США. Валюта была направлена в Россию и не вернулась. В счет частичного погашения кредита с Карагандинской областной администрации по решению Высшего арбитражного суда взыскано 1 млн. 604 тыс. 476 долларов США. В феврале 1996 года по иску прокурора области в регрессном порядке указанная сумма взыскана с ссудозаемщика, но у "Казстройполимера" денег нет и не предвидится, а это значит, что за кредит придется расплачиваться областной администрации. Такие примеры можно было бы приводить дальше, однако ясно одно - в конечном итоге за все кредиты придется расплачиваться налогоплательщикам Казахстана.

По республике до сего времени более 50% судебных решений по хозяйственным делам практически не исполнялось. В настоящее время Законом о прокуратуре прокуратура наделена правом осуществления надзора за исполнительным производством. В связи с этим прокуратура вправе истребовать исполнительные производства и осуществлять контроль и надзор за законностью исполнения судебных решений. В необходимых случаях привлекая к ответственности, вплоть до уголовной, должностных лиц, злостно не исполняющих решение суда.

ӘДІЛДІК ӘЛІПТІҢ АРТЫН БАҒУ ЕМЕС

Немесе Ақтөбе облыстық прокуратурасының кезекті бір күні

Әдеттегідей бұл дүйсенбідегі жұмыс күні де еңбекті ұйымдастыру мәселелерін шешуден басталды. Облыс прокуроры Юрий Григорьевич Морской қиындықты сипаттағаннан гөрі мәселенің нақтылы орындалуын көбірек сұрайды. Жұрт шаруанды ажарыңа қарап емес, қаржыңа қарап шешеді емес пе? Ал прокуратураның облыс бойынша электр энергиясына, жылу мен суға және басқа шаруашылық қажеттері үшін бережағы да аз болмай тұр. Жағдай осы екен деп алақан жайып отыра берсе, құбылмалы өтпелі кезеңнің шылбырын ұстау тағы қиын. Танертенгілік бас қосуда күн тәртібіндегі өткір мәселелер сөз болды.

Лездемеден соң прокурордың кабинетінде қалған кадрлар жөніндегі көмекшісі Аманғали Елеусізов бүгінгі жұмыс жоспарымен таныстырды:

— Бас прокурордың бұйрығына сәйкес прокуратура қызметкерлерін аттестациялау жұмысы бойынша сенбі, жексенбі күндерінде де прокурордың бірінші орынбасары А.Нұралиев бастаған комиссия мүшелері жұмыс істеді. Бүгінде де сол үрдісті жалғастырсақ деп едік.

— Қарсылығым жоқ, аттестациядан өте алмағандар прокурор бола алмайтыны анық. Жақсы білімін көрсеткендерді марапаттауды да ұмытпайық. Қазір біздің сала қызметкерлеріне қойылатын талаптың аса жоғары екендігін ескерген жөн. Комиссия қорытындысын алқа мәжілісінде қарайтын боламыз.

Биылғы жылдың алғашқы тоқсанында облыстық прокуратураның атқарған жұмыстарының қорытындысына тоқтала кетейік. Облыс бойынша про-

кураура қызметкерлерімен 402 тексеру жүргізілген. Онда 755 заңды бұзу фактілері анықталған. Осыны түзету мақсатында 333 алдын ала ұйғарым жазылып, 158 ұсыныс түсірілді. 261 заңсыз актілерге наразылық білдірілді. Әртүрлі заңсыздықтар бойынша 231 азамат жауапқа тартылыпты. Мемлекеттің есебіне осы тоқсанда 105 миллион теңге қайтарылған. Шаруашылық істер жөніндегі сот алқасына 238 миллион теңгеге байланысты 15 талап жолданған. Сондай-ақ прокуратура өзінің қызметі барысында зейнетақылар мен аз қамтылған жанұялар үшін бөлінген қорларға 17 миллион теңге қайтарыпты.

Заң күзетінде тұрған прокуратура жаңа заң актілерінің Конституциямен сәйкес келуін қадағалап отырады. Бүгінгі кездесуде ортақ ойдың өзегі болған бір мәселе осындай жағдайдан туындаған еді. Әдеттегідей ішкі істер бөлімінің өрт сөндіру басқармасын, санитарлық-эпидемиологиялық басқармасын және облыстық көлік инспекциясының жұмыстарына тексеру жүргізу барысында біраз кемшіліктердің беті ашылып, тәртіпке келтіру талап етілді. Қазіргі уақытта тексеру органдары көбейіп келеді. Кейбір аудандарда 20-дан 40-қа дейін тексеру орындары бар. Олардың барлығының жұмыстарының заңды жүргізілуін қадағалау барлығы 3-4 адам болып келетін аудандық прокуратураларға оңай соқпасы мәлім. Кейбіреулер айтып жүргендей, тергеу комитеті бөлінгеннен кейін прокуратураның жұмысы жеңілденген жоқ.

Облыстық прокуратураның бір күнгі қызметін таныстыруда жөн көрсеткен облыс прокурорының орынбасары В.И. Пересыпайло прокурор көмекшісі Құлжанов Асқармен таныстырды. Оның себебін сөйлескеннен кейін барып білдік. Бұрынғыдай емес енді жаңа заң бойынша прокуратура жазаланған адамдардың жағдайын да қадағалайтын болды. Бізбен әңгіме барысында Асқар жұмысына асығып тұрды. Оның себебі Атыраудан 64 адам еңбекпен түзеу колонияларынан этаппен әкелініп, басқа жердегі орындарға жіберіліп

жатыр екен. Қазір түрменің жағдайы өте қиындап кеткені жұртқа мәлім. Осы келгендер ішінде 21 адам дұрыс тамақтанбау салдарынан қалжырап қалғанын да естідік.

Прокуратурада сыйлы адамдардың бірі Мария Сейітахметқызы Тәжібаева прокурордың жедел есептеу және шешімдердің орындалуын бақылау жөніндегі аға көмекшісі болып жұмыс істейді. Еңбек жолы отыз жылдан асқан Марияның жастарға үйретері көп, облысты былай қойғанда, республикадағы аға заң кеңесшісі атағын алған санаулы әйелдердің бірі.

Облыстық прокуратураның жалпы заңдылықты қадағалау бөлімінің бастығы Владимир Попик теміржолшыдан заң қызметкері болған адам.

—Өз жұмысыңызға қанағат етесіз бе, деп сұрағанымызда, "Құшаққа сыймасты көтеру қиын деген бар емес пе? Күнделікті жұмыста бәрін үлгергің-ақ келеді, бірақ шаруа бастан асады,- деді ол. -Міне, қараңызшы облыстық салық инспекциясына хат жазып отырмыз. Жұмыстағы кемшіліктері өз алдына, білмессіздіктің салдары жұртқа кесірін тигізеді. Мысалы, Ақтөбе ауданының салық инспекциясының бастығы Б.Ізбасқанов биліктің жөні осылай деп оңды-солды айып салып, кәсіпорындардың аяғын шалған. Теміржол бөлімшесіне 4,7 миллион теңге, ал алыстағы Шалқар ауданының "Әйнек" қоғамына 3,5 миллион теңге айып салған. Бес ай өткен соң әділеттілік қалпына келтірілді. Бірақ заңсыз әрекет пен көңілге түскен қаяу қалай қалпына келеді. Иә, істеліп жатқан жұмыстар жайында Владимир Владимировичтің айтатын әңгімесі аз емес.

Облыстық прокуратурада болғанымызда әділеттілік үшін әліптің артын бағу емес, нағыз тынымсыз еңбек керек екендігін түсіндік.

Ұзақбай ҚАУЫСОВ,
журналист.

Ақтөбе.

Суд и приговор

Рахметулла ХАЙРУЛЛИН,
 начальник управления по надзору за законностью судебных постановлений и исполнением наказаний по уголовным делам Генеральной прокуратуры, старший советник юстиции

ПРАКТИКА

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВА ИНТЕРЕСОВ ГОСУДАРСТВА В СУДЕ

Закрепленное Конституцией положение о представительстве прокуратурой в суде интересов государства и предусмотренный Законом о судах принцип состязательности и равенства сторон подразумевает под собой, прежде всего, обязательность участия прокурора по делу, где интересы подсудимого защищает адвокат, т.е. не только по делам о тяжких преступлениях (к чему обязывает прокурора уголовно-процессуальный закон), проверки соответствия законам каждого судебного постановления, незамедлительность реагирования и принятия предусмотренных законом мер по каждому нарушению законности.

Теперь, если в суде прокурор и поддерживает обвинение, то тем самым выполняет лишь одну из функций представительства интересов государства в суде и продолжает уголовное преследование.

В связи с ростом тяжких преступлений, по которым обязательно участие прокурора, возникла проблема нехватки штатной численности прокурорского корпуса. В любом нарсуде областных центров и крупных городов Казахстана численность судей в 3-4 раза, а кое-где и в 5 раз превышает количество прокурорских работников, осуществляющих надзор за законностью судебных постановлений. Чтобы обеспечить требование закона, в судеб-

ные процессы каждодневно направляются другие помощники прокуроров, в ущерб остальным участкам работы.

Как свидетельствуют статистические данные по республике, количество уголовных дел, рассмотренных судами с участием прокурора, в последние годы стабильно растет.

Если в 1993 г. судами по первой инстанции с вынесением приговора с участием прокуроров было рассмотрено 39,7 % уголовных дел, то в 1994 г. - 48,7 %, а в 1995 г. уже - 54,8 %.

В 1995 году наиболее высоких результатов по представительству интересов государства в суде добились прокуроры Акмолинской (65,5%), Кокшетауской (64,9%), Талдыкорганской (64,1 %) областей, при среднереспубликанском показателе - 53,8 процента.

Однако, не всегда в полном объеме выполняется требование Закона об обязательном участии прокурора по уголовным делам о тяжких преступлениях. Материалы с мест свидетельствуют, что причинами рассмотрения судами уголовных дел по тяжким преступлениям и преступлениям несовершеннолетних без участия прокурора были: несвоевременное уведомление судами прокуроров о слушании дел, плохой уровень организации взаимодействия и нехватка прокурорских работников.

В процессе участия по делам имели место также факты некорректного отношения судей к прокурорам. В представлениях прокурора г. Алматы в адрес городского управления юстиции и председателя горсуда в отношении судьи Алатауского района Калиева Ж. указывалось на умышленное рассмотрение им дел о тяжких преступлениях (по обвинению Асанова по ст. 135 ч.3 УК, Абишева А. по ст. 133 ч.2 УК) без участия прокурора, а также на нарушения судебной этики. Не известив прокурора района о рассмотрении уголовного дела по обвинению Шалкеева Е. по ст. 88 ч. 2 УК, судья Калиев в присутствии участников процесса и граждан потребовал покинуть зал помощника прокурора района Муздыкбаева К., заявив, что намерен рассмотреть дело без его участия.

Между тем обязательность участия прокурора по делам о тяжких преступлениях ныне закреплена законодательно новой ч.5 ст. 231 УПК. Поэтому подобное в дальнейшей практике рассмотрения таких дел недопустимо.

Были допущены факты, когда представляя интересы государства в суде, прокуроры недостаточно тщательно изучали материалы дела, проявляли необъективность, из ложной принципиальности поддерживали обвинение при отсутствии в действиях виновных состава преступления или недоказанности вины.

Приговором Ауэзовского районного суда от 28.09.95 г. Жаукенов был осужден по ст.ст. 133 ч.2, 38 УК к 3 годам лишения свободы и на основании ст. 49-5 УК к нему применено принудительное лечение от наркомании. Поддерживавший государственное обвинение в суде помощник прокурора Ауэзовского района Ибрагимов Ш. показал не только незнание материалов дела, но и действующего законодательства: не предложил переквалифицировать действия Жаукенова на ч.2 ст. 133 УК, применить ст.ст. 38, 49-5 УК, не поддержал гражданский иск, заявленный прокурором, предложив назначить Жаукенову 7 лет лишения свободы, не указал вид режима ИТУ, не оговорил вопроса о дополнительной мере наказания. На такое участие прокурора суд обоснованно отреагировал частным определением.

Определением судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда от 10 января 1996 г. приговором Кокшетауского областного суда, которым Курынцева А.К. была осуждена по ст. 88 ч.1 пп. "и, л" УК к 12 годам лишения свободы, был изменен, ее действия переквалифицированы на ст. 90 УК, по которой назначено 3 года лишения свободы. Несмотря на то, что по делу было установлено, что Курынцева действовала с превышением необходимой обороны, представлявший интересы государства в суде 1 инстанции прокурор Нигматуллин неправильно ориентировал суд на признание Курынцевой виновной по ст. 88 ч.1 пп. "и, л" УК и просил ей 14 лет лишения свободы.

Народный суд г. Щучинска Кокшетауской области, рассматривая уголовное дело по обвинению Грунского и Филиппева по ч.2 ст. 134 УК, установил, что они в ночное время в нетрезвом состоянии ворвались в комнату в гостинице "Лесная", где проживал Терентьев и, угрожая ножом, а затем и заряженным охотничьим ружьем, которым завладели в комнате потерпевшего, похитили имущество на сумму 24,6 тысяч тенге. Несмотря на эти обстоятельства, свидетельствующие о завладении имуществом с угрозой применения насилия, опасного для

жизни и здоровья потерпевшего, суд переквалифицировал действия виновных со ст. 134 ч.2 на ст. 133 ч.2 УК и назначил по 3 года лишения свободы. Участвовавший в процессе помощник прокурора г. Щучинска Сериков Е.Т. просил признать их виновными по ст. 134 УК и назначить Грунскому - 6 лет, Филиппеву - 5 лет лишения свободы, но кассационный протест не принес и приговор был отменен по надзорному протесту прокурора области из-за неправильной переквалификации и чрезмерно мягкой меры наказания.

Определением Алматинского городского суда от 28.11.95 г. уголовное дело по обвинению Дуан и других по ст.ст. 63, 134 ч.2, 214 ч.1 и 82 ч.2 УК было направлено на дополнительное расследование. Представляла интересы государства в суде по данному делу помощник прокурора города Бакунович Т.В., которая внесла на решение суда частный протест. Генеральной прокуратурой частный протест отозван ввиду его необоснованности, поскольку органами предварительного следствия по делу было допущено множество процессуальных нарушений, лишающих суд возможности решить вопрос о виновности либо невиновности обвиняемых.

Представительство интересов государства в суде является важной и ответственной работой прокурора, которая требует высокой культуры поведения и общей эрудиции, хорошей профессиональной подготовки и владения навыками ораторского искусства.

В 1996 году Генеральной прокуратурой проведен республиканский смотр-конкурс по представительству интересов государства в суде, по результатам которого лучшие государственные обвинители были поощрены приказом Генерального Прокурора с вручением памятных призов. Согласно решения комиссии Генеральной прокуратуры победителями этого конкурса были признаны прокуратуры Акмолинской, Павлодарской, Жамбылской, Костанайской, Талдыкорганской областей за примерное исполнение служебного долга по организации и проведению смотра-конкурса на местах, лучшее представительство интересов государства в суде, уровень профессионального мастерства по сложным делам.

По итогам конкурса в Генеральной прокуратуре готовится к изданию сборник лучших судебных речей прокуроров, который будет направлен на места для использования в практической деятельности.

ПРИКАЗ

О поощрении победителей республиканского смотр-конкурса по поддержанию государственного обвинения

Управлением по надзору за законностью судебных постановлений и исполнения наказаний по уголовным делам Генеральной прокуратуры обобщена практика представительства интересов государства в суде и проведен республиканский смотр-конкурс лучших обвинителей по итогам 1995 года.

Большинство прокуратур областей к выполнению задания Генеральной прокуратуры и участию в смотре-конкурсе подошли творчески, используя в проведении мероприятия разнообразные формы и методы, научные - технические средства, издав сборники речей и фото-альбомы, на местах были созданы комиссии по проведению смотра и подведению итогов, организованы семинарские занятия. Для освещения судебных процессов в ряде областей использовались печать и другие формы гласности.

Наиболее добросовестно, с творческой инициативой, качественной подготовкой материалов и своевременным выполнением задания отнеслись в прокуратурах Павлодарской, Акмолинской, Костанайской, Карагандинской, Актюбинской и Талдыкорганской областей. В ходе смотра лучшие представители интересов государства в суде были поощрены приказами прокуроров областей.

Отмечая примерное исполнение служебного долга, уровень профессионального мастерства и качество подготовки при участии прокуроров в судах, проявленную активность в организации и проведении смотра-конкурса, учитывая мнение комиссии Генеральной прокуратуры по его итогам, руководствуясь ст. 25 Положения о прохождении службы в органах прокуратуры Республики Казахстан,

П Р И К А З Ы В А Ю:

Наградить ценным подарком:

1. Бегимбаева Б.К. - советника юстиции, прокурора отдела прокуратуры Жамбылской области.
2. Булименко Т.В. - юриста 3 класса, помощника прокурора Алексеевского района Акмолинской области.
3. Мусина К.С. - юриста 1 класса, первого заместителя прокурора города Акмолы.
4. Бекбасову Г.Д. - юриста 2 класса, помощника прокурора Центрального района Жамбылской области.

Присвоить внеочередной классный чин:

- юриста 2 класса
1. Тынибекову А. К. - прокурору отдела прокуратуры Костанайской области.
- юриста 1 класса
2. Кожаметову А.Д. - помощнику прокурора Макинского района Акмолинской области.
- советника юстиции
3. Тажиханову А.Т. - старшему прокурору управления по надзору за законностью судебных постановлений и исполнения наказаний по уголовным делам Генеральной прокуратуры.

Объявить благодарность:

1. Кушкалиеву Х.Д. - старшему советнику юстиции, первому заместителю прокурора Павлодарской области.
2. Кутхожину П.Я. - младшему советнику юстиции, начальнику отдела прокуратуры Алматинской области.
3. Кирьяновой Л.Н. - младшему советнику юстиции, прокурору отдела прокуратуры Карагандинской области.
4. Ерданову Т.У. - юристу 2 класса, помощнику прокурора Каракиянского района Мангистауской области.
5. Аскарбекову М.Т. - младшему советнику юстиции, прокурору Бурлуктобинского района Талдыкорганской области.
6. Шайхудинову А.С. - младшему советнику юстиции, прокурору отдела прокуратуры Северо-Казахстанской области.
7. Жумабековой Г.С. - старшему помощнику прокурора города Сарани Карагандинской области.
8. Онгарбаеву С.О. - старшему советнику юстиции, бывшему прокурору Талдыкорганской области (ныне - прокурору Восточно-Казахстанской области).
9. Айкенову К.Ж. - старшему советнику юстиции, заместителю прокурора Акмолинской области.
10. Ержанову Г.Н. - государственному советнику юстиции 3 класса, прокурору Костанайской области.

Копию приказа направить всем прокурорам областей и города Алматы.

М.С. НАРИКБАЕВ,
Генеральный прокурор
Республики Казахстан,
государственный советник
юстиции 2 класса

Татьяна
БУЛИМЕНКО
помощник
прокурора
Алексеевского
района
Акмолинской
области:

**«РАБОТАЮ
ПО
ПРИЗВАНИЮ»**

- Татьяна, думаю, вас смело можно отнести к молодым специалистам. Как началась ваша профессиональная деятельность?

- Да, вы правы, по возрасту и стажу я действительно молодой специалист. Родилась в 1970г., уроженка Акмолинской области. Закончила в 1993 году с отличием юридический факультет Карагандинского государственного университета. Работала год преподавателем кафедры гражданского права и процесса в родном университете. С февраля 1995 года работаю в Алексеевской районной прокуратуре Акмолинской области помощником прокурора.

- Что ж, отличные знания плюс хорошее начало - благоприятная почва для дальнейших успехов. Что, впрочем, мы и видим. Чем обусловлен ваш выбор будущей профессии? Быть может, вы пошли по стопам кого-либо из родных?

- Нет, в нашей семье юристов нет. Я сама определила свой выбор, считаю, что профессия юриста одна из самых интересных. Работаю, можно сказать, по призванию.

- Всегда приятно общаться с людьми, которые заняты любимым делом. В чем вы видите свою основную задачу, работая в органах прокуратуры?

- В первую очередь, в защите интересов отдельных граждан и государства, в защите Конституционных прав человека.

- В вашей профессиональной карьере произошло яркое, запоминающееся событие - первый успех: вы за-

няли второе место по итогам Республиканского слотра - конкурса по представительству интересов государства в суде и определению лучших государственных работников. Как вы оцениваете свою победу?

- Безусловно, это очень приятное для меня событие, это признание моего профессионализма и оно окрыляет, добавляет энергии и желания больше знать и лучше работать. Результат работы всякого коллектива значительно зависит от руководителя. Мне в этом смысле крупно повезло. Прокурор Алексеевской районной прокуратуры Акмолинской области Баймагамбетов А.Б. обладает целым рядом ценнейших человеческих и профессиональных качеств. Он очень грамотный специалист, профессионал своего дела, интеллигент. Его прямой заслугой является то, что Алексеевская районная прокуратура является в настоящее время базовой прокуратурой области. На нашей Доске почета можно увидеть фотографии практически всех работников прокуратуры. Ведь это о многом говорит. Обстановка в коллективе, где я работаю, спокойная, деловая, доброжелательная.

- Что бы вы могли сказать о вашем деле, речь по которому признана одной из лучших в слотре-конкурсе?

- Это уголовное дело по краже 11 бухт алюминиевого провода, весом свыше 12 тонн, снятого с магистральной линии электропередач. Преступление такого рода представляет собой особую опасность, поскольку подрывает экономическую мощь государства.

Всем известно, что цветной металл - стратегически важное сырье и алюминиевый провод в данном случае был предназначен для вывоза за пределы государства. С учетом особой общественной опасности совершенного преступления подсудимые Рузаков А. и Больгерт Е. были заключены под стражу уже в ходе предварительного расследования уголовного дела.

По моему мнению преступление, совершенное Рузаковым и Больгертом, отличалось особой дерзостью и организованностью. Установлено, что предварительно парни провели подготовительные и организационные мероприятия: несколько раз выезжали к месту монтажа линии электропередач, беседовали с рабочими для выяснения обстановки и подготовки кражи, привлекли к совершению ее водителей автомашин "КамАЗ" и "Автокран". Кражу совершили в светлое время суток, в трех километрах от населенного пункта.

На основании материалов этого уголовного дела я просила суд признать Рузакова А.В. и Больгерта Е.Е. виновными в преступлении, предусмотренным ст. 76, ч. 2, п.п. "а,г" УКРК. По данной статье назначить им по 4 года лишения свободы с конфискацией имущества каждому, с отбыванием наказания в ИТК усиленного режима.

Приговором райсуда Алексеевского района Больгерта и Рузакову по ст. 76, ч. 2, п.п. "а,г" УКРК назначено по три года лишения свободы в ИТК усиленного режима, с конфискацией имущества каждому.

- Считаете ли вы, что вынесенный судом достаточно суровый приговор соответствует тяжести совершенного преступления?

Ведь и Больгерта Е. и Рузаков А. это молодые люди, которые положительно характеризовались по месту жительства, ранее не были судимы, прежде не представляли общественной опасности, а причиненный ими ущерб возмещен. Учитывался ли в этом случае человеческий фактор и последствия лишения свободы на такой срок, да еще в ИТК усиленного режима? Всем известно в какой критической ситуации находятся сейчас наши ИТУ, в каких нечеловеческих условиях пребывают там осужденные. Какими вернутся к нам эти ребята?

- Этих молодых людей толкнули на преступление низменные и корыстные побуждения. Отягчающим обстоятельством вины подсудимых является также совершение преступления общеопасным способом и организованной группой лиц. С учетом тяжести и общественной опасности совершенного преступления, отягчающих и смягчающих вину обстоятельств, считаю, что исправление и перевоспитание подсудимых возможно лишь в местах лишения свободы.

Надеюсь, что вынесенный судом справедливый приговор будет предостережением для тех, кто по примеру подсудимых попытается нарушить законы Республики Казахстан.

- Что ж, спасибо, Татьяна, за данное нашему журналу интервью. Хочу пожелать вам дальнейших успехов в вашей непростой работе и избежать ошибок, решая человеческую судьбу.

Беседу вела
Самал СОКПАКБАЕВА.

**АҚМОЛА ҚАЛАСЫ
ПРОКУРОРЫНЫҢ
БІРІНШІ
ОРЫНБАСАРЫ. БІРІНШІ
ДӨРЕЖЕЛІ ЗАҢГЕР
Қанат МУСИН:**

"ЖАҢА ҚЫЛМЫС КОДЕКСІН ҚАБЫЛДАУ КЕРЕК"

-Бас прокуратураның кәсіби шеберлік пен шешендік жөнінде жариялаған байқауында жүлделі орын алуыңызбен құттықтаймыз.

-Рахмет.

-Қазір елімізде құқықтық реформа жүргізілуде. Бұрынғы өлшеммен шектелмей, жаңа ізденістер байқалады. Осы орайда құқық қорғау органдарының өзіндік міндеттері саралана түсті. Ал прокуратураның тергеу жұмысынан мойны босап, қадағалауды қолға алуы жұмысты көбейтті ме, азайтты ма?

←Өңгімемді соңғы сауалыңыздан бастайын. Бұрын прокуратура негізінен тергеумен жұмысбасты болып, қадағалауды қатар атқаратын. Енді Мемлекеттік тергеу комитеті қылмыстық іс қозғалғаннан бастап оның соңғы нүктесіне дейінгі процесті жүргізеді. Сонда біздің міндет жүгі азайды ма? Жоқ. Қайта "Қазақстан Республикасы Прокуратурасы туралы" заң күші бар Жарлыққа сәйкес оның құзыреті, қызмет аясы, міндеті бұрынғыдан әлдеқайда арта түскен. Мәселен, соттың /судьяның/ іс бойынша шешімімен, үкімімен немесе өзге қаулысымен

оның заңға сәйкессіздігі немесе негізсіздігі себепті келіспеген жағдайда, прокурор істі қайта қарау немесе құқықтық актінің күшін жою не өзгерту туралы жоғары сотқа наразылық беруге құқылы. Сондай-ақ прокурордың соттың заңды күшіне енген шешіміне, үкімі мен өзге де қаулыларына наразылық жасау және орындалуын тоқтату жөніндегі өкілеттілігі заңмен айқындалған. Мен бұл жерде қызметіміздің басты-басты тұстарына ғана тоқталып отырмын. Бір сөзбен айтқанда, прокуратураның қадағалау міндеті өте жауапты іс.

—Бүгінде қылмысты ауыздықтау үшін құқық қорғау органдары бар күшін жұмылдыруда. Дегенмен қылмыстың түр-түрі көбейді. Мәселен, мемлекет, жеке адам мүлкін ұрлау, жымқыруды алайықшы, оның тұптамыры тұрмыс тауқыметінен бе?

— Қылмыстардың ішінде өзгелерінен жиі кездесетіні ұрлық дер едім. Мысалы, біздің қалада тіпті ұсақ-түйектен бастап тонналап түсті металл-алюмений ұрлаған фактілер кездеседі. Меніңше қылмыстың мұндай түрінің жиі кездесуі жұмыс жоқтықтан емес, керісінше жеңіл жолмен пайда табуға деген пиғылдан туындайды. Жекешелендіру кезінде мемлекет мүлкін қаршып қалатындар бар. Биыл қала бойынша осы мәселемен екі қылмыстық іс қозғалды. 412-ші мамандандырылған жылжымалы механикаландырылған колонна /СПМК/ ұжымының бастығы кәсіпорынның мүлкін өз мүддесіне пайдаланып қалуға тырысқан. Ұрлықтың тағы бір себебіне тоқтала кетейін, ол жасөспірімдердің қараусыз кеткендігінен екені даусыз. Ата-аналары базарда, мектептің шамасы жетпейді, ал ішкі істер органдарындағы жасөспірімдерден жұмыс жөніндегі инспекция тек қылмыс жасағандарды ғана есепке алады. Ендігі жерде жасөспірімдердің тәрбиесін жедел қолға алмаса болмайды. Менің заң қызметкері, азамат ретінде көзім жеткені осы.

—Сіз мемлекет мүддесін қорғау тұрғысынан сотқа қатысып, онда өзіңіздің кәсіби шеберлігіңізді көрсеткеніңіз үшін Бас прокуратураның байқауында жүлделі орын алған екенсіз, онда мемлекеттік айыптаушы ретінде қандай қылмыстық істі қарауға қатысып едіңіз?

— Мен бұл жолы сотқа бұрын бірнеше рет сотталған, аса қауіпті рецидивист деп танылған Л.П. Чаюнның Қылмыс кодексінің 214-бабының 5-бөлігімен айыпталған қылмыстық ісіне орай қатыстым. Ол 500 грамм есірткімен ұсталған, қоғамға қауіпті мұндай қылмыскердің сотта әділ жазасын алу үшін өз сөзімде заң негізінде нақты пікірімді білдірдім. Жасалған қылмыс толығымен дәлелденді.

—Қылмысқа қарсы күресте қандай проблемалар бар деп ойлайсыз? Өйткені, заман өзгергесін қылмыстың сипаты да өзгереді емес пе?

—Бұл орайда мен ең алдымен жаңа Қылмыс кодексін қабылдау керек дер едім. Ал оның жобасы осы жылдың орта тұсында Парламентке ұсынылады екен деп естідік. Бұл Кодекс тезірек қабылданса деген тілегіміз бар. Өйткені, қазіргі қолданылып жүргеніміз 1958 жылы шыққан, оған соңғы кездері енгізілген толықтыруларды қоссаңыз 500-600 бет болып қалатын шығар әрі одан іздегенінді тауып ала қою да қиын. Бұл Кодекстің заман талабына сай келмейтін тұстары да аз емес. Мәселен, қатаң жаза орнына жеңіл, жеңілдің орнына ауыр болатын тұстары кездеседі. Қоғамға қауіпті емес қылмыстарды айыппұлмен жазалауға болмас па? Жаңа Қылмыс кодексі қабылданып жатса, онда өмірдегі өзгерістер, ұлттық ерекшеліктер ескерілуі тиіс.

—Өңгімеңізге рахмет.

Өңгімелескен,
С. АЙБАСҰЛЫ.

**Умирсерик
КАСЕНОВ,**
директор
Казахстанского
института
стратегических
исследований
при
Президенте
Республики
Казахстан

ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА КАЗАХСТАНА КАК

ЕВРОАЗИАТСКОГО ГОСУДАРСТВА

После распада СССР Казахстан стал новым субъектом международных отношений. Принимая во внимание историю Казахстана, его геополитическое положение, современное экономическое и социальное развитие и состояние окружающей среды, основными приоритетами концепции национальной безопасности и внешней политики Республики Казахстан являются укрепление государственного суверенитета, территориальной целостности и нерушимости границ, защита экономических интересов и эффективное использование природных ресурсов, диверсификация транспортных коммуникаций по всем направлениям, сохранение экологической безопасности.

Границы Казахстана довольные открытые и незащищенные. Казахстан отделен от других государств морем только в незначительной части своих западных

границ. Вследствии этого защита казахстанских границ, которые не имеют никаких природных барьеров - очень трудная задача.

Казахстан сформировал свои собственные вооруженные силы, и сейчас в процессе развития находится их укрепление на основе оборонной стратегии. Но вполне очевидно, что вооруженные силы Казахстана никогда не сравнятся, например, с российскими или китайскими вооруженными силами по боевой мощи. Поэтому ясно, что Казахстан способен защитить свой суверенитет и территориальную целостность, лишь участвуя в системе коллективной безопасности.

Во время процесса двусторонних и многосторонних переговоров, в которых Казахстан принимает участие, достигаются гарантии различных уровней безопасности /военной, экономической, экологической и т.д./.

Казахстан расположен внутри Евразии и не имеет выхода к открытому морю, поэтому для дальнейшего развития торговли с другими странами Казахстану необходимо обеспечить свободный доступ к морям.

В свою очередь, Казахстан предоставляет гарантии, что его территория /в первую очередь и в основном железные дороги/ и воздушное пространство свободны для транзита пассажиров и товаров.

Учитывая геополитические, экономические, экологические факторы, также уникальный этнодемографический состав, единственно возможной внешнеполитической стратегией в Казахстане является установление и укрепление добрососедских отношений со всеми государствами по всему периметру границ и интеграцию в мировое сообщество.

Важнейшим фактором обеспечения безопасности бывших национальных советских республик является отношение к ним со стороны новой России.

Внешняя политика России в "ближнем зарубежье" заставляет прийти к выводу, что в России все еще немало сил, которые вынашивают замыслы восстановить в том или ином обличье СССР, а то и Российскую империю, существовавшую до 1917 года.

Говоря о зарубежных наблюдателях, мы можем процитировать мнение З.Бжезинского из статьи в "Форин Афферс", в которой он сделал вывод, что "Россия может быть или империей, или демократией, но не может быть и тем и другим", и предупреждает, что "попытки восстановить и сохранить империю принуждением или экономическими санкциями обречет Россию не только на диктаторство, но и на нищету".

Однако, должно быть ясно, что Казахстан как и другие бывшие национальные республики СССР, не намерен возвращаться в империю ни в коем случае и никогда не согласится потерять суверенный статус и территориальную целостность. Казахстан признает интересы России и принимает их во внимание. Приоритетный и основной партнер Казахстана-Россия. Казахстан готов сотрудничать с Россией и развивать казахстанско-российские отношения во всех направлениях и со всей возможной глубиной. Но, как сказал Президент Казахстана Н. Назарбаев "невозможно танцевать танго в одиночку. Нужен партнер."

Говоря о казахстанско-китайских отношениях, следует отметить, что на Западе и в России создан и периодически раздувается миф о "китайской угрозе" в

связи с растущей экономической мощью Китая, его ядерным потенциалом и безудержным ростом населения. Применительно к Казахстану нельзя исключать то, что одной из причин раздувания мифа о "китайской угрозе" является стремление некоторых российских политиков удержать Казахстан на расстоянии от Китая и ближе к России.

Появляется также немало публикаций об угрозе "исламского фундаментализма" или "пантюркистского национализма" на западе Китая в Синьзянь-уйгурском автономном районе, где население в основном тюркское и мусульманское. Основная идея, которая муссируется в этих публикациях - это то, что возникновение независимых центральноазиатских государств стимулирует борьбу неханьских народов СУАР КНР за национальное освобождение.

Однако американский политолог Росс Мунро считает, что "китайские лидеры еще в начале 1992 года с облегчением пришли к выводу, что ни пантюркистский национализм, ни воинствующий ислам не поглотят центральноазиатские республики. Это в свою очередь означало, что никакая сила не создает серьезной и немедленной угрозы для Синьзяня".

Казахстан высоко оценивает опыт Китая в прове-

дении экономической реформы, ее обдуманность, последовательность и твердость в исполнении, высокие темпы экономического развития, надежное место, которое занимает Китай в международной торговле.

В Казахстане исходят из того, что Китай - великая страна, это сосед, с которым надо дружить, а не ссориться.

По итогам третьего по счету визита в КНР Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева, состоявшегося 11-13 сентября 1995 года, был подписан ряд новых двусторонних документов.

Важнейшим из них является совместная Декларация о дальнейшем развитии и углублении дружественных взаимоотношений между Республикой Казахстан и Китайской Народной Республикой, в которой говорится о том, что обе стороны станут проводить двусторонний и региональный диалог по безопасности в разных формах, на разных уровнях, по разным каналам, содействовать развитию многогранных связей центральноазиатских государств со странами АТР, тем самым вносить вклад в дело укрепления безопасности и сотрудничества в АТР. Исходя из этой позиции, китайская сторона активно поддерживает инициативу Президента Казахстана Н.А. Назарбаева о созыве Совещания по вза-

имдействию и мерам доверия в Азии, готова вместе со всеми странами АТР вести поиски эффективного пути к подлинной безопасности и равноправному сотрудничеству.

В связи с тем, что Казахстан граничит с Россией и Китаем, двумя важными партнерами США в международных делах, имеющими большие ядерные арсеналы, он не может быть не вовлечен в орбиту американской внешней политики. Развитие казахстанско-американских отношений в течение последних лет после того, как Казахстан стал независимым государством, ясно показывает правильность данного суждения.

Статья 3 "Хартии о демократическом партнерстве" имеет чрезвычайно важное значение для Казахстана. Она заявляет, что "Соединенные Штаты Америки признают безопасность, независимость, суверенитет, территориальную целостность и демократическое развитие республики Казахстана как наивысшие ценности".

Во время своего визита в Казахстан в марте 1994 года министр обороны США Уильям Перри еще раз уверил руководителей Казахстана в поддержке Вашингтона и рассказал об американской попытке убедить Россию войти в региональный пакт о ненападении с Казахста-

ном, к которому бы присоединились Соединенные Штаты и, возможно, Великобритания.

Конечно, этот предложенный пакт не означает, что Соединенные Штаты пошлют свои войска для защиты государственного суверенитета и территориальной целостности Казахстана. Как пояснил будучи в Алматы г-н Перри: "Это не гарантия того, что мы вступим в войну, если возникнет какая-либо проблема с Казахстаном".

Но Соединенные Штаты Америки имеют достаточно сильное влияние на Россию, а также могут оказать воздействие на Россию через международные организации, такие как ООН, НАТО, МВФ и другие, и могут помешать России стать новой империей.

В настоящее время Казахстан признан 108 государствами и установил дипломатические отношения с 70 из них. В Алматы функционируют более 40 посольств и представительств международных организаций.

Сеть казахстанских миссий за рубежом растет. Посольства были открыты в США, Великобритании, ФРГ, Франции, Китае, Индии, Турции, Иране и в ряде других государств мира.

Казахстан стал членом ООН и вступил в такие международные и финансовые организации как Международный банк реконструкции и развития, Международный валютный фонд, Европейский банк реконструкции и развития, Азиатский банк развития и т.д.

Как один из законных наследников СССР, Казахстан подписал Заключительный акт Конференции по безопасности и сотрудничеству в Европе, а также Парижскую Хартию, и таким образом включился в сферу европейской политики.

Казахстан стал членом Северо-Атлантического Совета по Сотрудничеству, который играет важную роль в диалоге и сотрудничестве между странами-членами НАТО, бывшими членами распавшегося Варшавского Блока и новыми независимыми государствами, возникшими в результате распада СССР. Контакты с НАТО очень важны для Казахстана, так как они дают возможность использовать богатый опыт этой организации в трудной задаче строительства Вооруженных Сил Казахстана и новой системы коллективной безопасности СНГ.

Как азиатское государство, Казахстан, естественно, дал о себе знать и в Азии. Впервые делегация из Казахстана приняла участие

в работе сессии Экономической и Социальной Комиссии ООН по Азии и Тихому Океану. Экономическому развитию Казахстана, а также его вхождению в Азиатский субконтинент и доступ к его морям и океанам будет способствовать участие в Организации Экономического Сотрудничества, основанной Ираном, Пакистаном и Турцией, к которой позже присоединились Афганистан, Азербайджан и государства Центральной Азии.

Активно проводится интеграция республики в мировую экономику. В стране находится более 260 представителей иностранных фирм, банков, зарегистрировано более 1000 совместных предприятий. Среди партнеров Казахстана ведущие нефтяные компании мира, включая "Шеврон" и "Бритиш Петролеум". Сотрудничество с этими и другими компаниями является фактором не только экономического роста Казахстана, но и укрепления его национальной безопасности.

Таким образом Казахстан, благодаря своей активной и взвешенной политике, открытой экономике и обществу существенно укрепил свой позитивный международный имидж, и последовательно продвигается по пути намеченных реформ и преобразований.

Уголовно-исполнительная система. Реабилитация

**Владимир
РООТ,**
начальник
отдела
по надзору за
законностью
исполнения
наказаний и
реабилитации
граждан
Генеральной
прокуратуры

ИТУ: ИСПЫТАНИЕ НА ПРОЧНОСТЬ?

Говоря о нынешней ситуации в исправительно - трудовых учреждениях Казахстана, многое неизбежно будет упираться в экономические трудности нашей страны, в нехватку средств и возможностей. Однако при всем при этом мы не должны забывать о том, что люди, переступившие закон - члены нашего общества, те, кто жил рядом с нами и когда-то опять вернется к нам. Любому грамотному человеку понятно, что преступник, если мы хотим изменить его к лучшему, должен иметь право на человеческое к нему отношение и должен его получить. В противном случае зло порождает зло. То, как складывается сейчас ситуация в ИТУ, не может не вызывать тревоги. В первом квартале 1996 года отделом по надзору за законностью исполнения наказаний и реабилитации граждан совместно с прокурорами областей изучены и обобщены причины и условия, способствующие совершению преступлений осужденными в ИТУ МВД республики.

«Несмотря на принимаемые меры в местах лишения свободы республики сохраняется крайне тяжелая обстановка, связанная с невозможностью нормального исполнения уголовного наказания и обеспечения условий содержания осужденных.

Отмечается значительный рост количества осужденных в колониях. В местах лишения свободы содержится около 74 тыс. человек при лимите около 65 тыс. мест.

Сохраняется чрезвычайно сложная обстановка в следственных изоляторах, рост наполняемости которых еще больше обострил имеющиеся проблемы. Учреждений не хватает, а имеющиеся находятся в плохом техничес-

ком состоянии. Не исполняются требования закона об элементарных санитарных условиях содержания.

В следственных изоляторах гор. Алматы, Караганды, Петропавловска, Семипалатинска, Шымкента, Усть-Каменогорска численность заключенных под стражу превышает лимит в два и более раза, а в городах Актау и Аркалык следственных изоляторов вообще нет.

В настоящее время в следственных изоляторах республики содержится 19000 человек при лимите 15000 мест, из них с нарушенными сроками 1700 человек, что дополнительно усугубляет проблему содержания лиц в этих изоляторах.

Большее количество нарушений сроков содержания лиц в следственных изоляторах в первом квартале 1996 года допущено в Карагандинской, Восточно-Казахстанской, Атырауской и Акмолинской областях.

Вследствие значительного ухудшения условий содержания во всех исправительно-трудовых колониях и следственных изоляторах республики отмечается повсеместный рост заболеваемости туберкулезом. Из всех осужденных, содержащихся в местах лишения свободы, у более 10 тысяч выявлен туберкулез легких в различных стадиях, т.е. каждый шестой, отбывающий меру наказания, болен туберкулезом, из них 8000 человек больны активной формой туберкулеза. На фоне высокой скученности, скудного питания, отсутствия медикаментов и авитаминоза в исправительно-трудовых учреждениях создается катастрофическое положение с туберкулезно-больными. Смертность от туберкулеза в ИТУ превышает смертность от туберкулеза населения республики в 6 раз.

Объем производства в ИТУ резко сократился, свыше половины осужденных не работают.

Все эти неудовлетворительные условия содержания осужденных отрицательно влияют на процесс их перевоспитания, приводят к озлоблению и увеличивают степень криминогенной направленности спецконтингента из-за неверия в способность государственных структур обеспечить минимальные стандартные правила обращения с заключенными.

Не случайно в местах лишения свободы все еще высока преступность: в I квартале 1995 года осужденными совершено 193, а в I квартале 1996 года - 166 преступлений. Значительную часть этих преступлений /около 60% / составляют побеги.

Возросла преступность в Кызылординской, Южно-Казахстанской областях.

Сложившаяся крайне тяжелая обстановка в системе исправительно-трудовых учреждений обретает затяжной характер и в связи с этим уголовно-исполнительной системе необходима государственная помощь в поддержании ее жизнедеятельности, а правительству необходимо ориентироваться на принятие в отношении ИТУ таких мер как:

1. Погашение долгов. Дополнительное финансирование, либо помощь продуктами, медикаментами, моющими и дезинфекционными средствами (за счет любых источников: гуманитарная помощь и т.п.).

2. Льготное кредитование производства. Льготы по расчетам за электроэнергию, тепло и водоиспользование.

3. Льготная налоговая политика для привлечения в исправительно-трудовые колонии частного капитала, использование труда осужденных в предпринимательстве.

4. Установление обязательных норм привлечения осужденных к труду на предприятиях, получающих выгодный государственный заказ независимо от форм собственности.

Несмотря на сложившуюся ситуацию, Кабинетом Министров Республики Казахстан не принимается должных мер по обеспечению жизнедеятельности системы ИТУ, особенно по вопросам выделения финансовых средств, трудоустройства осужденных.

Для приемлемой жизнедеятельности ИТУ на 1996 год требуется 4,5 млрд. тенге, а фактически правительством выделяется из государственного бюджета 1,9 млрд. тенге на весь год, что является недопустимым.

В целях обеспечения осужденных работой в ИТУ республики необходимо разработать перспективную программу по улучшению использования производственных мощностей предприятий ИТУ и трудоустройству спецконтингента под контролем правительства, которая должна найти отражение в бюджете и планах государственного развития.

Когда верстался этот номер журнала стало известно, что В.В. Роот, ранее работавший начальником отдела по надзору за законностью исполнения наказания и реабилитации граждан Генеральной прокуратуры, назначен первым заместителем прокурора Талдыкорганской области.

Редакция журнала "Закон и время" поздравляет Владимира Васильевича с назначением, желает ему здоровья и успехов на этом ответственном посту!

**Нури
МУФТАХ,**
старший помощник
Генерального
прокурора

ПОДОЗРЕВАЕТСЯ В СОВЕРШЕНИИ...

Хотим мы этого или не хотим, но каждое утро начинается с ... преступлений. Вернее с сообщения о совершенных преступлениях за минувшие сутки. Первая бумага, которая ложится на стол Генерального прокурора, это - оперативная сводка МВД. За сутки по республике совершаются десятки преступлений разного рода и разной тяжести. Тут и убийство, и изнасилование, и кража, и угон автотранспорта. Криминогенная обстановка в республике сложилась такой, что невольно привыкаешь и к таким сообщениям. При этом лично меня беспокоит не столько рост преступности, сколько состояние борьбы с ней и соблюдение законности в оперативно-розыскной деятельности и при расследовании преступления.

Ко мне как журналисту обращаются со всех концов республики, знакомые и незнакомые и по телефону, и лично, и в письмах рассказывают о своих бедах: их близких необоснованно привлекают к уголовной ответственности, незаконно содержат под стражей, бездоказательно осудили или при "железном" доказательстве оправдали, прекратили дело и тому подобное. Спору нет, наши и оперативники, и следователи, и судьи не боги и

не ангелы. Допускаются и ошибки, и злоупотребления. Нарушаются законы и по некомпетентности, и по заинтересованности. Учитывая неудержимый рост преступности и необходимости жесткой и бескомпромиссной борьбы с ней можно было бы закрывать глаза на мелкие нарушения закона: не до жиру, быть бы живу. Лес рубят, щепки летят. Не беда, если при задержании, аресте и осуждении сотен настоящих преступников пострадает один невинный: цель оправдывает средства...

В том то и беда, что не все средства соответствуют цели. Даже в таком вопросе, как борьба с преступностью, народная мудрость "семь раз отмерь, один раз отрежь" звучит более кстати и должна служить для некоторых "горячих голов" сдерживающим фактором и отрезвляющим средством. Недавно в городе Атырау исчез человек. Накануне, по показаниям свидетелей, он приходил к бывшей жене и не заходя в квартиру, передал детям гостинцы, потом забежал к своячнице и сам за рулем автомашины уехал в неизвестном направлении. После этого его никто не видел, если не считать, что машина осталась у него дома. В своем заявлении мать без вести пропавшего высказывает естественное подозрение: они с бывшей женой жили неладно. Тревогу и подозрение матери можно понять. Но действия работников городского отдела ГСК не укладываются в голове и не соответствуют здравому смыслу.

Законом строго очерчен круг действий при розыске без вести пропавших. Не предприняв ни одно из этих действий, работники уголовного розыска на третий день задерживают бывшую жену пропавшего и еще одного человека, у которого за несколько месяцев до этого ныне без вести пропавший подпалил личную автомашину. Продержав три дня, их отпускают, но через три дня бывшую жену берут под стражу и отправляют в следственный изолятор ГСК. Какие подозрения и какие доказательства вины? Никаких. Тогда за что взяли под стражу женщину, мать троих малолетних детей? Застали на месте преступления? Нашли улику, указывающую

именно на нее? Может, было подозрение, что она скроется от следствия? Или ими получены неопровержимые доказательства? Ни того, ни другого у них не было. Просто хотели поугадать: вдруг признается. Не вышло, вмешалась областная прокуратура. Пришлось отпустить. Тем временем в реке нашли утопленника. Судебно-медицинская экспертиза не нашла никаких признаков насилия. Жаль, конечно, не стало человека. В то же время подозревать женщину в его смерти нет основания. Однако, она двадцать дней просидела в камере № 5. Дети и близкие за эти дни обивали пороги высоких инстанций и только в областной прокуратуре нашли понимание. Кто же перед ними извинится?

Этот случай наталкивает на некоторые размышления. В области за последние годы без вести исчезли несколько человек. На всех заведены розыскные дела, но ни один из пропавших без вести до сих пор не обнаружен. Областная прокуратура изучив розыскные дела, пришла к выводу, что по некоторым из них имеются основания для возбуждения уголовных дел. Со дня поступления заявлений от родственников прошло достаточно времени, но такого рвения, как в выше описанном случае никто не проявил. Почему? Оказалось, последний был родным братом одного из высокопоставленных чинов правоохранительных органов. Получается, не все перед законом равны.

Вскоре после принятия Президентом Постановления от 17 марта 1995 года на места был направлен приказ Генерального прокурора, где особо подчеркивалась ответственность прокуроров за неукоснительное соблюдение закона при доставлении, задержании и привлечении к уголовной ответственности граждан. Однако, как констатировала коллегия областной прокуратуры, городской и районные прокуроры проявляют халатность и терпение при осуществлении надзора за оперативно-розыскной деятельностью и следствием. До сих пор имеются факты незаконного задержания граждан в порядке статьи 109 уголовно-процессуального кодекса республи-

ки, необоснованного отказа от дачи санкции на арест или незаконные освобождения из-под стражи лиц, совершивших тяжкие преступления.

По сравнению с другими областями в Атырауской области меньше совершаются преступления. За первый квартал зарегистрировано около 800 преступлений. Идет некоторое их сокращение. В чем причина и чья это заслуга? Сказать, что это всецело заслуга правоохранительных органов, прокуратуры и суда нельзя. Потому что первейшим условием успешной борьбы с преступностью является изучение причин и условий совершения преступления, обобщение недостатков в работе правоохранительных органов. А в Атырауской области до последнего времени эта работа пущена на самотек. Прокурорами на местах за прошлый год не проводилось обобщение по вопросам раскрываемости тяжких преступлений, законности задержания и ареста граждан. Как вести борьбу с преступностью, если перед глазами нет ясной и четкой картины криминогенной обстановки в области, нет анализа, где, в каком районе, населенном пункте какое преступление совершается больше всего, что этому способствует, какое звено воспитательной, профилактической работы дает слабину? В начале этого года Генеральная прокуратура решением коллегии дала жесткую оценку надзорной и координирующей деятельности прокуратуры области, приняты некоторые организационные меры.

Каждый день в городской и районных отделах УВД и УГСК задерживаются десятки лиц по подозрению в совершении того или иного преступления. Но в некоторых случаях прокурорами отказываются в даче санкции на арест подозреваемых. На первый взгляд так и должно быть. Прокурорский надзор для этого и существует. Если недостаточно или вовсе отсутствуют доказательства, человек не должен находиться под стражей. Однако, многие прокуроры отказывая в даче санкции на арест, при этом не принимают меры к привлечению виновных в необоснованном задержании граждан к ответственности.

В последнее время в области этот недостаток медленно, но неуклонно изживается. В течении последних 2-3 месяца в УТСК направлены десятки представлений, возбуждены дисциплинарные дела на сотрудников, нарушивших требования закона. На подавляющую часть уже получены ответы.

- Строгое соблюдение закона при осуществлении оперативно-розыскной деятельности и ведения следствия - один из главных критериев оценки работы сотрудников, - сказал начальник Атырауского областного управления Государственного следственного комитета А.Борашев. - Когда обнаруживается нарушение законности, конституционных прав граждан, мы без сожаления расстаемся с теми, кто не оправдал наше доверие. Уже немало таких фактов...

В эти месяцы проходит период становления не только органов ГСК, но и прокуратуры, потому что с созданием следственного комитета наравне со следователями, на укрепление ушли и многие прокуроры. На их места пришли молодые, не имеющие опыта прокурорской работы. Тем более малочисленному коллективу прокуратуры районного или городского звена очень сложно осуществлять надзор за соблюдением законности в социально-экономической жизни, в борьбе с нарушением правопорядка и преступностью. С другой стороны, кому сейчас не трудно? Конституция Республики Казахстан и Закон о прокуратуре определили приоритетные направления деятельности органов прокуратуры. Это - права и свобода человека, гражданина, законные интересы юридических лиц и государства. В конечном итоге все это замыкается в человеке.

Поэтому когда мы произносим "подозревается в совершении преступления" или эти же слова облакаются в форму официального документа, нашим действием должен управлять Закон. Только тогда в нашей душе укрепится вера в справедливость...

МАЛСЫЗ КҮНІҢ НЕ БОЛАДЫ, ЖҰРТЫМ—АУ?

Ал төрт түлікті талан-таражға салғандар заң алдында жауап беруде

Сонау бір жылдары қой санын 50 миллионға жеткіземіз деп ұран көтергеніміз естеріңізде шығар. Қой төлдету кезінде не бір рекордтық ақпараттар болғанын сіз де білесіз, біз де білеміз. Бірақ қой шаруашылығын ондай дәрежеге көтеруге жер-су жағдайы, әлеуметтік-экономикалық проблемалар мүмкіндік бере қоймады. Дегенмен де аталған сала біршама ілгерілеп қалғаны шындық еді. Нарықты экономикаға көшкен кезде оның көшіне бірден ілесіп кете алмай, көптеген шаруашылық мал басын кемітіп алды. Кеңшарлардың тарауы, жеке-шелендіруді дұрыс жүргізбеу салдарынан ескі жүйеден жаңасына көшерде есеңгірете "соққы" алған осы мал шаруашылығы болды. Содан келіп төрт түлік талан-таражға түсті, шығынға ұшырады, қаржы тапшылығынан еңбекақыға жұмсалды, айырбас тауарына айналды. Бұл жерде барлық қиындықтарды нарықтық экономикаға аудару салуға болмаса керек, мәселе шаруашылықты дұрыс ұйымдастырмаудан, заңсыздықтарға жол бергеннен екенін алдымен айтқан жөн. Сөзіміз дәлелді болуы үшін Қызылорда облысының прокуратура органдарының аталған саладағы заңдылықтың орындалу барысына жүргізген тексеру қорытындыларына жүгінейік.

Тексеру нәтижесінде облыста мал санының едәуір кемігені анықталды. Мысалы, Қазалы ауданында өткен жылы 8468-і ірі қараның 471-і шығын болса, ал 431-і айырбасқа кеткен. 1505 басы лажсыз сойылып, 1131-і еңбекақыға жұмсалыпты. Сонда қалған малды санай беріңіз. Өкінішке орай мұндай жағдай Сырдария, Жаңақорған, Жалағаш аудандарында да орын алған. Шаруашылық басшылары болса бұған жанар-жағар

майдың, қосалқы бөлшектердің, қаржының жоқтығын желеу етіп мал басығ тауарларға айырбас орнына, еңбекақыға жұмсаған. Бірқатар жағдайларда бұл айырбас шаруашылықтар үшін тиімсіз, төменгі бағада жасалғанын да айта кетуге тиіспіз. Облыстық, аудандық ауыл шаруашылығы басқармалары, жергілікті әкімшіліктер тарапынан бақылаудың төмендігі төрт түлік малдың азаюына әкеп соғып отыр.

Облыстық прокуратура органдары аталған жағдай бойынша өз құзыреті шеңберінде жүргізген тексерулерінің қорытындысымен талап арыз жолдап, 145 адамнан 1 миллион 139507 теңге көлемінде ақшалай және малдай өндіруді ұсынды. Сәуірдің орта шеніне дейін олардың 53-інің ісі сотта қаралып, 93 адамнан 872416 теңге өндіру жөнінде сот шешімі шығарылды. Ал қалған талаптық өтініштер қаралу үстінде. Мәселенің мәнісіне жүгінсек, заңды бұрмалаушылардың бәрі дерлік қолында билігі барлар екен, мәселен, әлгі айтқан 145 адамның 134-і лауазым иелері, яғни шаруашылық, серіктестік басшылары, бас мамандары, ферма, цех меңгерушілері.

Кейбір шаруашылық басшылары мал басын сақтауға жете мән бермей, қолдағысын өсіру орнына ойсырата кемітіп жіберген. Мысалы, Арал ауданындағы "Жеңішкеқұм" ұжымдық шаруашылығының басшысы Ж. Зиманов осы қызметке 1994 жылдың тамыз айында тағайындалыпты. Өзі қызмет істеген жылдар ішінде өз шешімдерімен шаруашылықтың 26-мың қойының жартысынан астамын, 35 ірі қараның 12-ісін, сондай-ақ бір-еше жылқы мен түйені шаруашылықтың әртүрлі қажеттеріне жұмсап жіберген. Өткен жылдың қортындысында 67 жылқы, 15 түйе, 5 мыңдай қой шығынға ұшырапты. Сөйтіп азғана уақыт ішінде бар малдың берекеті кетіп, шаруа шатқаяқтап шыға келіпті. Мал басын аман сақтауда мүмкіндікті жете пайдаланбағаны, әлгіндей кемшіліктерге жол бергені үшін ол аудандық прокурордың ұсынысымен қызметінен босатылды.

Мал басының кеміп кетуі Жалағаш ауданында орын алған. Тек 1995 жылдың 1 желтоқсанында жыл басын-

дағы мүйізді ірі қараның 306 басы айырбасқа түскенінің өзі-ақ көп нәрсені аңғартса керек. Жалақыға, жәрдемақыға берілген, сатылған, лажсыз сойылған, шығынға ұшыраған мал саны да баршылық. Мысалы, "Аққұм" кеңшарынан өткен жылы 58 ірі қара кем шықса, 71 басы өлгендігі анықталды. Жылқы мен қойдан да шығын бар. Осыған байланысты жауапты деген төрт адамға қарсы қылмыстық іс қозғалып, аудандық соттың қарауына жолданды. Тексеру қортындысымен осы аудандағы он үш шаруашылық басшыларына, бас мамандарына, есепшілеріне олардың тарапынан шаруашылыққа келтірілген материалдық залалды өндіру үшін аудандық сотқа талаптық өтініштер жолданды.

Әрине, прокурорлардың ұсыныстарында, талап өтініштерінде лауазымды адамдардың, мал басын аман сақтауға жауаптылардың заңдылықтың қандай талаптарын бұзғандығы атап көрсетілген.

Соңғы кездері малдың жоғалуы сияқты фактілер де аз кездеспейтін болды. Мәселен, Қазалы аудандық "Агроөнеркәсіптехника" акционерлік қоғамының қосалқы шаруашылығынан 8 жылқы із-түзсіз кетсе, осы ауданның Жаңғожа батыр атындағы шаруашылық серіктестігінің N4 фермасындағы Ж. деген аға түйешінің қарамағынан әруақытта 54 түйе жоғалыпты. Аудандық прокурор осы факт бойынша тиісті адамдарға қарсы Қылмыс кодексінің 145-бабына сәйкес қылмыстық іс қозғап, тергеуі Мемлекеттік тергеу комитетінің аудандық бөліміне жолданды.

Біз мақаламызда облыстық прокуратура органдарының ауқымды тексеру қорытындыларының жекелеген мысалдарына ғана тоқталдық. Мал санының осыншама азаюы алаңдатады. Ертеңгі күні қолдағы малды қырып алып, опық жеу қиын емес. Ойланайықшы, ағайын!

Бейбіт АЙСЫНОВ,

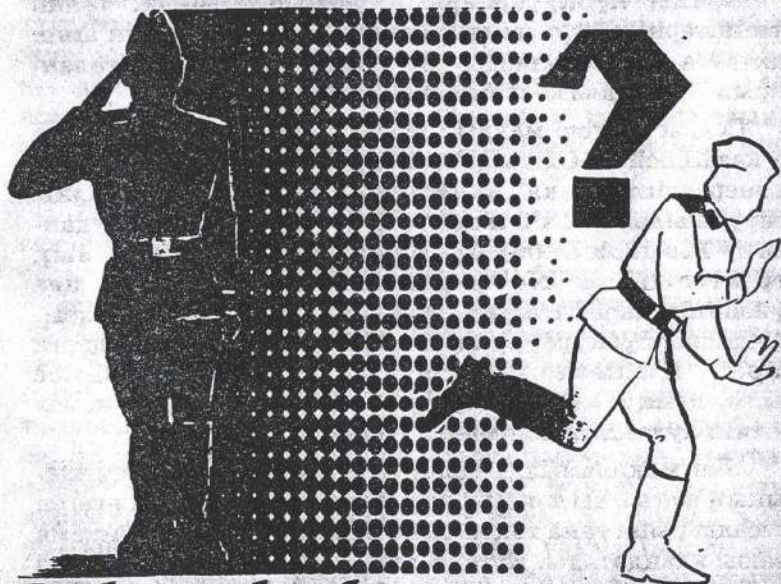
Қызылорда облысы прокурорының заңдарды жүйелеу және ақпарат жөніндегі аға көмекшісі, бірінші дәрежелі заңгер.

Игорь КОМАРОВ,
старший помощник
Военного
прокурора
Республики
Казахстан,
подполковник
юстиции.

ПОЧЕМУ СОЛДАТЫ БЕГУТ ИЗ АРМИИ

Проблемы борьбы с уклонениями от обязанностей военной службы

Уклонение от несения обязанностей военной службы — многосложная проблема, решение которой лежит в планировании, организации и проведении

комплекса обоснованных мероприятий различных государственных ведомств, направленных на укрепление Вооруженных Сил республики.

Проведенный анализ современного аспекта данной проблемы позволяет заключить, что за прошедшие четыре года независимого строительства собственных Вооруженных Сил ряд факторов, ранее негативно влиявших на порядок прохождения гражданами военной службы, в настоящее время устранен. Так, практически решен вопрос о доведении военным служащим срочной службы норм продовольственного, вещевого и денежного довольствия, устранены недостатки в организации их быта, культурного времяпрепровождения в выходные и праздничные дни.

Самовольное оставление части (места службы) и дезертирство в структуре воинских преступлений составляют в среднем ежегодно свыше 50%. В 1994 году этот показатель достиг 75%, в 1995 году 85%, а за 3 месяца текущего года — 64%. Указанные факторы существенно влияют на боеготовность воинских частей и подразделений. Следует отметить, что уклонения от несения обязанностей военной службы характерны не только для Казахстана. Отмечается общая тенденция роста этих преступлений для ряда стран Содружества Независимых государств. Так, в 1995 году доля самовольного оставления части (места службы) и дезертирства, например в Вооруженных Силах Российской Федерации составила 45% от общего количества всех учетных воинских преступлений.

Для Вооруженных Сил республики проблема настолько значительна, что рассматривалась в прошедшем году на Республиканском совете по борьбе с преступностью. На этом совещании особо отмечена необходимость эффективной борьбы с уклонениями от несения обязанностей военной службы.

Как показывает анализ следственной и судебной практики, опасность данного вида воинских преступлений состоит еще и в том, что военным служащим, покинувшим свои воинские части (места службы) зачастую совершают тяжкие преступления, становятся участниками преступных групп.

Важнейшим фактором успешной борьбы с самовольным оставлением части (места службы) и

дезертирством является установление причин и условий, способствующих этим преступлениям. Это производится как посредством расследования уголовных дел, так и проведением глубоких прокурорских проверок.

Основным источником получения информации такого рода является изучение личности преступника, ознакомительные беседы с военнослужащими в ходе прокурорских проверок. Анализ личности военнослужащих, уклонившихся от военной службы, позволяет заключить, что 46,9% привлеченных к уголовной ответственности за эти преступления оставляют свои воинские части (места службы) в первые 6 месяцев службы по причине конфликтных ситуаций и слабой адаптации к изменившимся условиям жизни.

Сопутствующим фактором здесь является то обстоятельство, что 43,9% лиц этой категории проходили военную службу в воинских частях, дислоцированных в области, где они проживали до призыва, либо в соседней с ней областях. 3,2% военнослужащих, осужденных за самовольное оставление части (места службы) и дезертирство служили в том же населенном пункте, откуда призывались. Причиной преступления, как показало изучение материалов уголовных дел и прокурорских проверок, явился психологический фактор "близости дома". Принятому в связи с этим решению об оставлении части (места службы) способствовало желание оказаться в привычной социальной обстановке, где не надо переносить тягости военной службы.

Значительное влияние на принятие решения об уклонении от военной службы имеют условия воспитания военнослужащего до призыва (61,3% осужденных юношей воспитывались в обеспеченных семьях), склонность призывника к правонарушениям (76,6% - ранее судимые, имевшие приводы в милицию, административные наказания), отклонения от нормы по психическому или физическому состоянию здоровья.

Вместе с тем, по нашему мнению на сегодняшний день есть главная причина преступлений, посягающих на установленный порядок прохождения военной службы. Ею является низкий уровень

профессиональной подготовки командования воинских частей и подразделений, недостаточная материальная заинтересованность в качественном выполнении военнослужащими своих уставных обязанностей.

Объективность этой причины бесспорна, вместе с тем невозможно в связи с отсутствием необходимых знаний и профессионального опыта качественного командование лейтенанта, недавно окончившего военное училище, линейным батальоном полка. Такой вид деятельности (командование воинским подразделением) по своей сути не сводится к отдаче предусмотренных Уставами приказов и распоряжений. Эта категория взаимоотношений между военнослужащими включает в себя и воспитательное воздействие. Без него невозможно изучить личность подчиненного военнослужащего, его психологические качества, индивидуальные особенности, что не позволяет прогнозировать его последующее поведение, своевременно предупредить возможное правонарушение.

Решение этой проблемы, а вместе с ней и успешная борьба с уклонениями от военной службы видится в привлечении для службы в войсках республики на контрактной основе квалифицированных офицеров из государств Содружества, материальной заинтересованности командных кадров Вооруженных Сил Казахстана как в качественном выполнении своих служебных обязанностей, так и в необходимости постоянного повышения уровня профессиональной подготовки.

Первые шаги в этом направлении уже предпринимаются. В Государственном комитете по охране границы Республики Казахстан уже в течении года на контрактной основе работает группа офицеров-консультантов пограничных войск России. Это сотрудничество приносит сегодня свои положительные результаты.

Устранение причин самовольного оставления части (места службы) и дезертирства существенно оздоровит морально-психологический климат воинских частей, что повысит их боеготовность и обороноспособность страны в целом.

МЫ ПОМОГАЕМ ТЕМ, КТО ВАС ОХРАНЯЕТ!

В конце прошлого года в Алматы был создан общественный фонд поддержки правоохранительных органов "ОТАН". Казалось бы, сегодня, когда самые различные фонды растут в нашей стране, как грибы после дождя - этим уже никого не удивишь. Тем более, что большинство из них, не успев даже зарекомендовать себя, но успев кое-что "урвать", тут же незаметно исчезают.

Судя по всему фонд "ОТАН" - не из них. Его полезную деятельность уже успели ощутить на себе сотрудники правоохранительных органов, о ней через телевидение и газеты узнали миллионы казахстанцев.

Предлагаем вниманию читателей интервью журналиста А.Нурманова с Президентом фонда "ОТАН" Едилем Аугамбаевым.

- Начнем с того, что хотелось бы знать: с какой целью и почему был создан этот фонд?

- Сегодня проблемы правоохранительных органов уже известны всем. Об этом часто пишут газеты, высказывается телевидение и радио. И лейтмотив большинства выступлений горек: люди в погонах, по долгу службы призванные обеспечивать нашу с вами безопасность, порой просто не в состоянии эффективно вести эту работу. Зачастую техническое оснащение и вооружение правонарушителей на порядок выше того, чем располагают на сегодня наши органы. А взять материально-бытовые вопросы... В недавнем интервью Министр внутренних дел Республики Казахстан К.Ш.Сулейменов привел такой факт. Сотрудникам правоохранительных органов месяцами задерживают выплату и без того крайне мизерной заработной платы,

которая, например у участкового уполномоченного составляет 3,5 тысяч, а у рядового состава - 1760 тенге!

- Но все эти вопросы к государству, которое обязано решать их?!

- Оно и делает все, что может. Но существующий бюджет из-за тяжелого экономического положения в республике не позволяет пока расширить объемы инвестирования правоохранительных органов. Между тем проблему необходимо решать, без этого просто невозможно успешно строить новую жизнь и новое демократическое общество. Мы, бизнесмены, в этом кровно заинтересованы и именно поэтому решили создать подобный фонд.

- А с чем связано, что именно вы, Едиль Маймашевич, стали инициатором создания подобного фонда?

- Дело в том, что мне с 1986 по 1991 годы довелось работать в органах КГБ, и я прекрасно знаю, какие трудности испытывают сегодня правоохранительные структуры республики как в плане материально-технического обеспечения, так и в социальной защите их сотрудников. И в последние годы, уже работая в коммерческой структуре, я не терял связи со своими коллегами, знал об их заботах. Поэтому наша главная задача - это действенная помощь.

- И кто же является основным хозяйствующим субъектом фонда?

- Наша фирма "Жалын". Именно мы взяли на себя финансирование фонда, вложили в него первоначальный капитал.

- А есть ли планы привлечь кого-то со стороны?

- Фонд существует на добровольные пожертвования как физических, так и юридических лиц, а также на прибыли, полученной от предпринимательской деятельности. Сегодня фонд начинает заниматься предпринимательством, что даст возможность зарабатывать какие-то средства.

- Понятно, что сегодня, в период сложной экономической ситуации в республике, надежда на физических

лиц довольно слаба. По-видимому, в вашем активе привлечение также и зарубежных источников?

—Совершенно верно. Сегодня мы уже установили первые контакты с подобными фондами целого ряда стран дальнего зарубежья, откуда имеется возможность привлечь в республику существенную гуманитарную помощь. Это заинтересованные в работе с фондом иностранные компании, которые вкладывают в него свои средства, расширяют свой рынок.

—Почему вы уверены, что они будут заинтересованы в этом сотрудничестве?

—В первую очередь потому, что правоохранительные органы всегда остаются гарантом стабильности в стране, а отсюда гарантом вложенных кем-то средств, защиты их интересов от посягательств организованной преступности, от терроризма и так далее.

—Такой вопрос... Чтобы выйти на создание подобного фонда, как я понимаю, вы должны были заручиться довольно солидной поддержкой, у вас должны быть серьезные покровители?

—Конечно. В самом начале наши намерения и уставные задачи фонда были одобрены руководством Комитета Национальной безопасности, Министерства внутренних дел, а позже и Государственным следственным комитетом РК.

—Что можно сказать непосредственно о конкретных задачах фонда?

—Во-первых, это правовая поддержка сотрудников правоохранительных органов, повышение в общественном сознании престижа военной службы, работы в этих органах, увековечение памяти сотрудников этих органов и военнослужащих, погибших при исполнении служебного долга, оказание адресной помощи нуждающимся семьям сотрудников органов правопорядка, а также военнослужащих. Наша задача также оказывать содействие в подготовке молодых специалистов и заниматься трудоустройством увольняемых в запас или вышедших в отставку...

—Известно, что сегодня в республике существует уже большое количество фондов, в том числе и подобных вашему. В чем его главное отличие?

—Да, подобные фонды действительно существуют, например, при Министерстве внутренних дел РК. Но наш фонд как бы объединяет структуры всех органов правопорядка. И это очень важно. Обеспечиваются взаимодействие, координация действий по поддержке правоохранительных структур и объединение усилий для этого.

—Вероятно, вы не ограничиваетесь только рамками Алматы?

—Нет, конечно. Уже сегодня в ряде областей республики мы создали филиалы нашего фонда и эта работа будет продолжена. Важно заметить, что сотрудников для них будут подбирать органы правопорядка непосредственно на местах.

—Такой, может быть, не совсем приятный вопрос... Известны случаи, когда за действиями того или иного фонда по существу скрывается попытка провести какую-то махинацию... Иногда это возможность получить просто-напросто льготы для быстреего развития своей фирмы. А затем дела и заботы фонда приобретают уже совсем не тот идиллический вид, о котором заявлялось в начале его создания...

—Всего этого делать мы не собираемся. Потому что вся работа фонда постоянно подконтрольна нашим же правоохранительным органам. К тому же подавляющее большинство работников фонда сами еще недавно стояли на страже закона, сами пресекали подобные действия и устремления.

—А теперь о главном... Прошло уже полгода, как действует ваш фонд. Что уже сделано и что планируется?

—Вначале скажу о том, что уже оказана помощь самому фонду. Сделали это российские коллеги. Фонд "Россиянин", существующий уже более двух лет, оказал нам большую консультативную поддержку. А учиться у них есть чему. Судите сами. Со дня создания фонд "Россиянин" привлёк средства и оказал материально-техническую поддержку

правоохранительным структурам России уже на сумму более ста миллионов долларов!...

Что же касается "ОТАНА", то пока у нас дела поскромнее, хотя уже есть о чем сказать. В конце прошлого года мы полностью профинансировали и организовали проведение новогоднего "Голубого огонька" на Казахском телевидении, в котором приняли участие сотрудники и ветераны правоохранительных органов Казахстана. Был большой праздничный стол, вручение ценных подарков отличившимся работникам и ветеранам, а также денежных пособий семьям погибших сотрудников правоохранительных органов.

Но все-таки по-настоящему развернул свою работу фонд уже в этом году. С начала года мы уже оказали материальную помощь ветеранам на 200 тысяч тенге. Профинансировали и организовали проведение в Алматы первого открытого турнира среди сотрудников правоохранительных органов РК по рукопашному бою. Безвозмездно выделили 250 тонн бензина МВД, ГСК и КНБ Казахстана. А в настоящее время завершаются съемки документального фильма "Правда о внутренних войсках", который будет показан на ближайшем Совете безопасности с участием Президента РК. Наш фонд является генеральным спонсором этого проекта.

Конечно, впереди немало новых дел. И понятно, что во многом их воплощение будет зависеть от того, насколько наши усилия поддержат другие коммерческие и государственные организации нашей республики.

—Ну, что ж... Остается пожелать фонду "ОТАН" продолжения успешной деятельности, чтобы те, кто нас сегодня охраняет еще более почувствовали вашу помощь и поддержку...

—Спасибо. Мы стремимся к этому.

Аскар НУРМАНОВ.

37-й не забыт!

ОСУЖДЕН НЕЗАКОННО

Большие испытания в годы сталинских репрессий выпали на долю прокурорско - следственных работников. Только с 1 января 1937 года по 1 января 1938 года более 40 работников органов прокуратуры Республики Казахстан были сняты с работы, арестованы по обвинению в принадлежности к контрреволюционным националистическим группам, к троцкистам, либо в их защите. 26 октября 1940 года был незаконно осужден к 8 годам лишения свободы прокурор республики Мурзагул Атаниязович Атаниязов. Прокурором республики он был назначен 4 января 1933 года и работал в этой должности до 1936 года.

М. Атаниязов родился в 1899 году в семье крестьянина-бедняка в Актюбинской области. В 1919 году вступил в ВКП/б/. С декабря 1919 года являлся членом Актюбинского укома, а с июня 1921 года членом губкома и временным секретарем губ. РКП. В 1922 году был членом президиума губисполкома. В 1923 - 24 гг. учился и окончил высшие юридические курсы, после чего работал в Наркомате юстиции, а в 1925 г. младшим помощником прокурора республики. С мая 1925 г. он - председатель Верховного суда республики, а с июня 1927 г. - председатель губисполкома.

В мае 1928 года он стал председателем ОКРИКа (г. Семипалатинск), а через год и до 1933 г. занимал должности инструктора, ответственного секретаря в краевом, окружном, районном комитетах партии. В июне 1936 года его назначили заведующим сельхозотделом ЦК КП(б) Казахстана, а 11 мая 1938 года он был арестован, привлечен к уголовной ответственности в числе 9 человек за участие в антисоветской националистической организации и 26 октября 1940 года приговорен к 8 годам лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях. Таким образом, активный участник становления советской власти в Казахстане Атаниязов М. был незаконно репрессирован.

Выписка из архивно-уголовного дела по обвинению Атаниязова и других (всего 9 человек) гласила, что Атаниязов обвинялся в активном участии на протяжении ряда лет в буржуазно-националистической деятельности, вхождении в начале 1938 года в состав вновь организованного контрреволюционного националистического центра, руководстве террористической деятельностью этой структуры, вербовке в нее новых участников, организации вредительской деятельности в области сельского хозяйства. Кроме того указывалось, что он извращал в антисоветских целях революционную законность в судебной и прокурорской практике. Все 9 человек обвинялись по ст. ст. 58 - 2, 58 - 7 и 58 - 11 УК РСФСР. С мая 1938 года по октябрь 1940 года по делу этих людей велось следствие, затем дело Верховным судом Казахской ССР 03.03.40 года было возвращено на исследование. Из протокола судебного заседания видно, что на предварительном следствии вина подсудимых ничем не подтверждалась. Они заявляли, что следователи на допросах их избивали, истязали, прямо указывали фамилии следователей, которые над ними издевались. Суд, возвращая дело на исследование, просил прокурора выполнить ходатайства обвиняемых, хотя о следователях и о незаконных методах ведения следствия не было ни одного слова. Обвинение поддерживал Курапов.

В заключении Старшего следователя НКВД Казахской ССР лейтенанта госбезопасности Зеленского, утвержденного Наркомом Внутренних дел Казахской ССР Бурдаковым, указано, что преступление всех обвиняемых доказано, дело необходимо направить на рассмотрение Особого Совещания. 26.10.40 года Особое Совещание при НКВД СССР Атаниязова М. А. и других за участие в деятельности антисоветской националистической организации постановило - заключить в ИТЛ сроком на 8 лет.

По протесту Генерального прокурора СССР 5 ноября 1954 года Верховным судом СССР постановление Особого совещания при НКВД СССР по делу Атаниязова М. было отменено, а дело прекращено. В результате этого, спустя 14 лет, М. Атаниязов был полностью реабилитирован.

ҚУҒЫН- СҮРГІН ЖЫЛДАРЫ

(Халел ДОСМҰХАМЕДУЛЫНЫҢ өмірінен бір үзік сыр)

Жиырмасыншы жылдардың аяқ шенінде қазақ халқының өмірінде күрт өзгерістер болды. Қазақстандағы бар билікті өз қолына алған Ф.И.Голощекин "Кіші Қазан" саясатын жүргізіп, ел-жұртты тоз-тоз етіп, зиялыларын қуғын-сүргінге ұшыратқан зобалаң басталды. От-басының уайымын қойып, ұлт қасірет-қайғысын ойлаған бірегей азаматтар абақтыға қамалып, біреу үстінен шағым айтқан жылтың арызқойлар мен "жоғарының" өмірін басын шұлғып, екі етпейтін белсенділердің тасы өрге домалады. Төрт түлік малға толған сахараның бағы тайып, аш-жалаңаш мұңлы ғаріптердің көз жасын көл қылған зарлы заманы туды. Баспасөз беттерінде күн құрғатпай көңілге салқын, көзге жат, оғаш хабарлар "әшкерленген неміс-жапон жансыздары", "бет-пердесі ашылған үстем таптың өкілдері", "қазақтың ата жауы - ұлтшыл, алашордашылар" қателерін мойындап, тиісті жазаларын алып жатты. Әрине, алдыңғы лекте халқының ақылман ұлдары нақақ жалаға бірінші болып ілікті. Солардың арасында мемлекет және қоғам қайраткері, ғұлама ғалым Халел Досмұхамедұлы да тұтқынға алынып, қараңғы үйге жабылды. Алматы абақтасында екі жылға жуық созылған, сартап болып, сарыла күткен, дос түгіл дұшпаныңа тілемейтін азапты тергеудің соңы Халел Досмұхамедұлы, Жаһаншаһ Досмұхамедұлы мен Мұхамеджан Тынышбайұлына Кеңестер Одағының Қылмыстық кодексінің 58/7, 58/10, 58/11 һәм 59-ші бабының 3-ші тармағына сәйкес іс қозғалды. Сот үкімі Халел Досмұхамедұлын, Жаһаншаһ Досмұхамедұлын, М.Тынышбайұлын, М.Мурзин, А.Ақбайұлын, С.Қадырбайұлын, Ж.Ақбайұлын, А.Омарұлын,

А. Үмбетбайұлын, А. Мұнайтпасұлын, Қ.Кемеңгерұлын, М.Бұралқыұлын, Ж.Күдеріұлын, Н.Хожамқұлұлын, Ж.Тілеулинді "жазасын" бес жыл мерзімге концлагерге өтеуге кесіп, ізінше ол шешім бұзылып, Ресейдің қаратопырақты облыстарына жер аударумен ауыстырылды. Біріккен саяси Бас Басқарманың /ОГПУ/ қаулысы бойынша үш жылға бас бостандығынан айырылып, "айыбын" концлагерде өтеуге үкім шығарылған Әлімхан Ермекұлы мен Мұхтар Әуезовке де "жеңілдік жасалып", олардың тұтқында болу мерзімін тергеу камерасында отырған уақытынан, яғни 1930 жыл қазан айының 8-ші күнінен бастап есепке алынуын ұйғарды. Бұлармен бірге Уәлихан Омарұлы, Біләл Сүлейұлы, Даниял Ысхақұлы айыптау қортындысында алдын ала қамалған мерзімі есепке саналып, темір тордан босатылады. Сөйтіп, қазақтың біртуар перзенттерімен Воронежге жер аударылған Халел Досмұхамедұлы тағдырдың жазғанына амалсыз көнеді. Оның соңынан іле-шала бала-шағасы да келіп жетеді. Қайтадан түтін түтетіп, бейтаныс қала тірлігіне үйренісуге оларды жағдайдың өзі мойынсұндырады. Халел мен Сағираның ұлы Әділхан осы қаладағы дәрігерлік институтқа емтихан тапсырып, студент қатарына қабылданды. Ал онан кейінгі Сәуле, Қарашаш, Төле А.С.Пушкин атындағы N1 орыс орта мектебіне оқуға орналасады. Тұрмыс құрып Алматыда қалған Рабиғадан өзге отбасы мүшелері бір шаңырақ астында бастарына төнген зауалдан есеңгіреген естерін жия бастайды.

Халел өзінің мамандығы бойынша Воронеждегі Дәрігерлер білімін жетілдіру институтында Әлеуметтік гигиена және денсаулық сақтауды ұйымдастыру кафедрасының меңгерушісі болып қызмет етеді әрі ақ халатты абзал жандарға шипагерліктің қыр-сырынан дәріс береді. Әйтсе де Халелдің бұрынғыдай ештеңеге зауқы соқпай, бойын зіл батпан басып, жабысқан кесел әбден меңдетті. Науқастың тамырын ұстап дертін тап басып айыратын білікті емшінің абақтының сыз еденінен етіне

өтіп, сүйегіне жеткен, суық шалған күндері мен түндері, өпербақан тергеушілерден шеккен аяусыз азабы мен жан шошырлық тепкісі із-түзсіз кетпеді. Оның үстіне ит қорлықты басынан кешірген ардақты азаматтың бірден тынымсыз жұмысқа араласуы мен тұрмыс деңгейінің тым төмендігі, тосын ауа-райының денсаулығына жақпауы өкпе сырқатына шалдығуына, жүйкесін қоздырып, тұла бойын дамыл таптырмайтын қышыма ауруына душар етеді. Халел Кеңестер Одағының Біріккен саяси Бас басқармасының алқасына жолдаған арызында өзінің денсаулығына орай ерекше күтімнің керектігін, жыл сайын Қырымға, Кавказға немесе қымызбен емдейтін санаторийлерге бірнеше ай бойы жатып ем қабылдағанда ғана дертіне дауа бола-рын, ал дәл қазір саяси сенімсіз ретінде мұндай мүмкіндікті пайдаланудан еріксіз айырылып отырғанын қынжыла баяндайды. Осындай төтенше жағдайға байланысты қалған кесімді жаза мерзімінен босатуды не болмаса уақыт межесін қысқартуды өтінеді. Халел Досмұхамедұлы 28-ші наурыз 1934 жылы жазған осы арызының аяғында тұрақты мекен-жайын "Воронеж қаласы Ветеринарный көшесі, 13 үй" деп көрсетеді. Сонымен бірге қосымша "1/ Қалалық тубдиспансер анықтамасы; 2/ Воронеж медицина институтының Жүйке ауруы емханасының берген анықтамасы; 3/ Воронеж қалалық тубдиспансердің бактериологиялық қортындысы" тіркелген. /Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздік комитетінің архиві, С6610-іс, 3-том, 200, 210-бет/. Халел Досмұхамедұлының күткен тілегі орындалып, кезекті еңбек демалысы кезінде қалаған санаторийіне барып емделуіне Біріккен саяси Бас Басқарманың арнайы рұқсаты беріледі. Ол мұнан соң жыл сайын бала-шағасымен Қырымға барып демалып, денсаулығын күтуіне мүмкіндігі туады.

Туған жерден жырақ Воронежде өткізген жылдары мейрам күндерін сылтау ғып саналы ғұмырында ажырап көрмеген, тағдырлас Халел, Жаһаншаһ, Мұхамеджан дастархан басында қауышып, өткен-кеткенді еске

алып, ел-жұртқа деген сағыныш сезімдерін бөлісіп іштегі шемен боп қатқан шерлерін тарқатуды әдеттеріне айналдырады. Осындай бас қосудың сәт түскенде Жанша егіздің сыңарындай болған Халел достықтың белгісіндей күміс саптыаяқ тостаған сыйға тартады. Ғылымның қай саласынан да терең хабардар дархан жүрек күміс ыдыспен ішкен астың адам денсаулығына тигізер пайдасын, сірә, нәзік ұққандықтан әдейі ұсынған болар? Осы ретте халқы қастерлеген Жолақатынасы инженері, білімпаз тарихшы Мұхамеджан Тынышбайұлының қаһары бет қаратпайтын Біріккен саяси Бас басқармасының тергеушісі Альшанскийге 1931 жылы қарашаның 5-і күні "Екі Дос" атанған қос Досмұхамедұлы хақында шындықты бұқпантайламай айтқан жауабы еске түседі. Онда ол тайсалмай былай дейді: "... В организации особенно выдвигались оба Досмухамедовых, причем Халиль /Халел/ большой теоретик, кабинетный работник, организатор, организаторские способности лучше, чем практические..." Бухарин И. Сталин жөнінде: "Марксті оқып алған Шыңғыс хан" деген екен. Әрине, бұл салыстыруды сәтті туған деуге болмас. Дегенмен Сталиннің репрессия машинасының көмейіне жұтылып кеткен бейкүнә зиялыларымыздың қазақтан өзге жоқтаушысы да болмағаны ақиқат. Өзі де көп ұзамай сол зұлматтың құрбанына айналған Мағжан Жұмабайұлының ауызша жеткен бәдиһа эпиграммаларындағы:

"Қайда екі дос?

Орал боп-бос...

Қайда олар?

"Алла, хақ", - деп,

"Біз нахақ", - деп

Жүр бұлар", - деген жолдары осы кезеңде туған. Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы сынды алаштың көсемдері бірі - Мәскеуде, екіншісі - Архангельскіде, үшіншісі - Соловкийде жер аударылып жүріп бір-біріне жазған хаттарында "Екі

Достың" кейінгі тағдыр-талайынан білетіндерін сұрайды. Ұлы тұлғалардың санаулы ғана сөз жазуына хұқы бар бір жапырақ қағазға жұмбақтап айтқан тұспаларынан сағынышқа толы сыры аңғарылары хақ. Ұлтының болашақ мүддесі үшін қанын да, жанын да аямаған көнігі күрескерлердің өмір жолы жас өскін ұрпаққа өнеге-ғибрат. Халел Досмұхамедұлы "Қазақ" газетінің дүниеге келуі, оны ұйымдастырған қайраткерлер һәм олардың ұлттың саяси-қоғамдық ойын қалыптастырудағы қызметі туралы өз пікірін қылышынан қан тамған Біріккен саяси Бас басқарманың жан алғыштары алдында 1931 жылы былай білдіреді: "1913 жылы Ахмет Байтұрсынұлы мен Міржақып Дулатұлы ұлттық- демократиялық бағытты уағыздайтын "Қазақ" газетін шығара бастады. Олар өздерінің айналасына мұғалімдердің айтарлықтай бөлігін, Орынбор мен Уфа қалаларындағы "Хусайния" мен "Ғалия" медреселерінде оқитын шәкірттерді топтастыра білді... Орта және жоғары білімді қазақ оқығандарының басым көпшілігі "Қазақтың" соңынан өрді. Әлихан Бөкейхан "Қазақтың" басты жетекшісі болды, газеттің бағыт-бағдарын анықтауға ат салысты, бірақ ол баспасөздің күнделікті жұмысына араласып тұруына мүмкіндігі келе бермеді. "Қазақ" газеті бірінші орыс төңкерісі оятқан қалың бұқараның белгілі топтарын ұйымдастыратын және оған басшылық жасайтын орталыққа айналды. Газет қазақтың саяси өмірі жөнінен маңызды мақалалар беріп тұрды, көптеген көкейкесті мәселелер бойынша пікірталастар ұйымдастырды һәм сол кезеңдегі қоғамдық саяси ойды бір арнаға бағыттаушы болды..." /Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздік комитетінің архиві, 06610, 3-том, 52-бет/.

Бүкпесіз ашық мінезді Қарашап Халелқызы өткен балалық шағын, аяулы әкесін былайша есіне алады:

—Әкеммен Воронежде Жанша Досмұхамедұлы, Әбдіхамит, Жакып Ақбайұлдары, Әшім Омарұлы, Сейдәзім Қадырбайұлы, Кәрім Тоқтабайұлы, Мұхамед-

жан Тынышбайұлы, Жұмақан Күдеріұлы, Мұхтар Мурзиндер бірге болды. Осы қалада оқыған болашақ тарихшы-ғалым Ермұхан Бекмаханов пен кейін партия қайраткеріне дейін өскен Жақыпбек Жанғозиндер де біздің үйімізге жиі келіп тұратын. Әлі күнге шейін көз алдымда: жаз шыға күз келгенше өкем қала сыртынан бауымен үй жалдап алатын. Олардың Дубовка, Сосновка, Сомово деген аттары да санамда қалыпты. Қаладағы қызметіне поезбен қатынайтын еді ол, кешкі астан соң мені, Сәуле, Төле үшеумізді серуенге орманға алып шығып, ағаштар мен шөптердің түрлерін, құстардың салған үндерін тыңдап, аттарын ажыратуды үйрететін. Біз үшеумізді үйге мұғалім жалдап пианино үйреттіретін. Өзі қолы босаса ағам Әділханмен шахмат ойнағанды ұнататын. Өкем Бизенің "Кармен", 1936 жылы Қазақстанның Мәскеудегі онкүндігіне арнап жаңадан шыққан "Қыз Жібек", "Ер Тарғын" арияларының қазақша күйтабақтарын патефонға ойнатып, бізге тыңдаттыратын...

1938 жылғы шілденің 26-сы күнгі түн менің мәңгі есімде қалды. Түн ауа үйдің есігінің тарсылынан шошып ояндық. Есік ашылғанда ішке әскери киім киген екі кісі кіріп келді. Өкеме қолдарындағы қағаздарын көрсетіп, тінту жасай бастады. Ағам Әділхан өкеммен қазақша бірдеңе дей бастап еді, келген кісінің бірі: - Сіз қазақша сөйлеспейсіз, - деді. Мен орысша білмеймін, - деген Әділханның жауабына: - Сіз қалайша білмейсіз, медицина институтында оқымайсыз ба? - деп түсін суытты әлгі адам. Бәрін біліп отыр екен. НКВД-ның екі кісісі үйдің астан-кестенін шығарып, үш-төрт кітап, тағ бірденелерді алды. Өкем кетерінде: - Мені енді күтпендер, Алматыға көшңдер, - деді де қараңғы түн құшағына сіңіп кетті...

Өткен іске өкінгенмен пайда жоқ. Иә, күн шықпайын десе де, таң қоймады. Уақыт -- емші деген осы.

Аманқос МЕКТЕП-ТЕГІ

МОНҒОЛИЯДАҒЫ ҚАЗАҚ ГЕНЕРАЛЫ

Бұл деректі маған Зардыхан Қинаятұлы деген азамат айтқан еді. "Ол кім?" - дейсіздер ғой. Зардыхан 1940 жылы Монғолияның Қобда аймағында дүниеге келген. Сондағы орта мектепті бітірген соң Улан-Батордағы Мемлекеттік университетті, Мәскеудегі Қсғамдық ғылымдар академиясын тәмәмдаған. Оның философия ғылымының кандидаты, тарих ғылымының докторы деген атақтары бар. Бұл кісі Европа мен Азиядағы, Америкадағы шетелдік қазақтардың ішіндегі жоғары лауазымға іліккен санаулы қандастарымыздың бірі. Оған оның 1990-1992 жылдары Монғолия үкіметі Министрлер Кеңесі Төрағасының және сол ел Парламенті басшысының орынбасары болып істеген қызметтері анық дәлел. Қазір Зардыхан Қинаятұлы - Алматыда. Ол бұл күндері Монғолия Республикасының Қазақстандағы елшілігінің кеңесшісі болып жұмыс істейді.

- Сіз "Халық кеңесі" газетінде Қытайдағы қазақ генералы Хасен Рүстемұлы туралы мақала жазған екенсіз. Кезінде Монғолияда да сондай бір қандасымыз болған. Бұл жөнінде хабарыңыз бар ма еді? - деді ол кісі бір кездескенімізде.

- Жоқ, - дедім мен Зардыхан ағаның мына әңгімесіне таңырқай тіл қатып. - Ол кім?

Танысымыздың сөзіне қарағанда Моңғолияда қазақ генералының аты-жөні С.Зайсанов болып шықты. Бұл кісі осы ғасырымыздың басында қазіргі Шығыс Қазақстан облысының Зайсан өңірінде өмірге келіп, 9-10 жасында татар саудагерлерімен бірге арғы бетке өтеді. Керуен елге қайта оралар кезде жас бала қожайындарынан көз жазып қалады да сондағы бір ауылды паналап күн көреді. Жиырмасыншы жылдардың ортасында Моңғолияда халықтық үкімет орнағаны бәрімізге жақсы белгілі. Міне, сол мезетте С. Зайсанов атты жеткіншек Қобдадағы қазақ мектебінде бастауыш білім алып, ел астанасы Улан-Баторға келеді. Осы жерде өзінің зеректігімен көзге түседі де көп кешікпей жергілікті үкімет оны Кеңестер Одағына оқуға жібереді. С.Зайсанов КСРО-да жүріп әскери ұшқыштар училищесін, содан кейін оның жоғарғы курсы бітіреді. Осы кезде Моңғолияда әйгілі Халхин-Гол оқиғасы басталған еді. С.Зайсанов 1939 жылғы сол шайқаста әскери тәжірибесінің молдығымен, ұшу кезіндегі асқан шеберлігімен көзге түсіп, жапондардың талай ұшқыштарын жер қаптырады. Ол 1941 жылы Кеңестер Одағындағы Ұлы Отан соғысы басталғанда жергілікті үкіметтен сонда баруға қатты қиылып сұранады. Бірақ маршал Чойбалсан: "Сен бізге керексің", - деп жібермейді. Кейін С.Зайсанов Моңғолия Әуе Қарулы Күштерінің Бас қолбасшысы болып тағайындалып, генерал-майор лауазымын иеленеді.

Әуе қыраны осы бір ержүрек қазақ кезінде Моңғолияның батысынан шабуыл жасаған Гоминдан әскерлеріне де қырғидай тиіп, тәубесін алдына келтірген. 1943 жылғы 10 қазанда мынадай оқиға болады. Жергілікті үкіметтің кезекті бір қоқан-лоқысына шыдай алмаған Баян-Өлгей қазақтарының үлкен бөлігі Шыңжаңға қарай босады. Сонда моңғол басшылары көштің алдын бомбылап тоқтатуға С.Зайсановты жұмсайды. Бірақ ол бұл тапсырманы орындаудан үзілді-кесілді бас тартады. Осыдан кейін үкімет оған салқын көзбен қарай бастаған сияқты. Бұлай дейтініміз, өзіміз сөз етіп отырған даңқты ұшқыш қазаққа Батыр атағын

беруге әр кездері талай ұсыныстар жасалғанымен, қаһарман әуе қыраны оған іліге алмай-ақ қойған.

Генерал С.Зайсанов жер ортасы жасқа жеткенде жанжалғыздығынан жәбір көрген болуы керек, 50-ші жылдардың ортасында бас қалқа іздеп кеңестік Қазақстанға келіпті. Бірақ ол кезде Мәскеуде тұратын Шәкір Жексенбаевтан басқа бірде-бір генералы жоқ атамекенге оның "басы сыймапты". Туған жердегі бишіген бастықтар оны суық, енжар қабылдап, шығарып салма жауаптармен шаршатқан. Содан кейін ол бәрінен де түңіліп, жылай-жылай кері қайтқан.

— 1964 жылы еді, - дейді жоғарыдағы жәйттерді баяндаған Зардыхан аға сәл ойланып. — Улан-Баторда оқитын біз екі студент генерал С.Зайсанов туралы мақала жазуға бел буып, ол кісімен жолығу үшін үйіне іздеп барғанымыз есімде. Өзге ұлттан әйелі бар екен, табалдырығынан аттатпады. "Ол сендерге соншалық қажет болса, әскери госпитальда өлгелі жатыр. Сонда барыңдар," - деді дерекі үнмен. Жүрегіміз қан жылаған біз ауруханаға қарай құстай ұштық. Генералдың сөйлеуге шамасы жоқ, тек жанарына жас алатын ғана халде жатыр екен. Басы-қасында не туысынан, не жан-ұясынан ешкім жоқ. Жарықтық ауруханадағы медбикенің қолына ғана қарап қалыпты. Тағдырдың тәлкегі-ай десеңші... Бұл адам Моңғолияның кешегі әуе Қарулы Күштерінің Бас қолбасшысы, даңқты генерал С.Зайсанов дегеннен еш елес жоқ. Қазақтың бір қатқан қара шалы... Біз осы кездесуден кейін газетке "Әуе қыраны" атты деректі очерк жазып бастырғанымыз бар.

Зардыхан ағаның айтуынша Моңғолияда қазақ генералы С.Зайсанов 1965 жылы қайтыс болған. Қазір бұл есімді білетіндер өте аз. Есіл азаматтың аты ұмтылуға жақын десе де болғандай... Қандай өкінішті десеңізші...

Жанболат АУПБАЕВ,
"Ақиқат" журналы
бас редакторының
бірінші орынбасары.

Алматы.

ПИФАГОР - ПЕРВЫЙ ФИЛОСОФ

Самый знаменитый из известных философов - Пифагор, родился между 600-590 г.г. до Р.Х. и прожил до ста лет. Богатое духовное наследие Пифагора свидетельствует о том, что он был превосходно знаком с содержанием восточных и западных эзотерических школ.

Говорят, Пифагор был первым человеком, который ввел в обращение понятие философ, назвав себя таковым. Таким образом, мир обязан именно ему этим термином. До него умные люди называли себя мудрецами, что означало: человек, который многое знает. Пифагор был, однако, скромнее. Употребляемый им термин означал человека, пытающегося понять суть вещей.

Пифагор был учеником Ферекидеса и Гермодаса и уже в юности приобрел известность за ясность своих философских концепций. Он был рослым человеком, рост его составлял около шести футов, и сложен был как Аполлон. Пифагор являлся олицетворением величия и силы и в его присутствии люди чувствовали себя смиренными и робкими.

По мере того, как он становился пожилым, его физические силы отнюдь не убывали, и даже достигнув столетия, он был полон жизни. Ученики никогда не произносили его имени, а говорили "Мастер" или "Этот человек".

Пифагор, как впрочем и многие его современники, практиковал гадание, однако точной информации об использованных им методов не имеется. У него, как говорили, было некое замечательное колесо фортуны, с помощью которого можно было предсказать будущие и весьма отдаленные события. Вполне вероятно, что Пифагор обладал гипнотической властью не только над людьми, но и над животными. По слухам, он мог заставить птиц изменить направление полета, медведя - прекратить набег на жилища, а быка поменять пищу и все это - чисто умственным усилием. Кроме того, Пифагор имел дар второго зрения, будучи способным видеть вещи на большом удалении и точно описывать события, которые еще не произошли.

Символические афоризмы Пифагора.

Некогда было собрано тридцать девять символических изречений Пифагора и дана им интерпретация. Изречения были переведены с греческого Томасом Тейлором. Ниже приведены десять важнейших афоризмов с краткими пояснениями их скрытого значения.

1. *Отклоняйся от дорог исхоженных, используй нехоженые пути.*

Это надо понимать так, что тот, кто ищет мудрости, должен искать ее в уединении.

2. *Будь хозяином своему языку прежде всех других вещей, следуя при этом Богу.*

Этот афоризм предупреждает человека, что его слова вместо того, чтобы давать о нем подлинное представление, могут вводить других в заблуждение, и, когда есть какое-либо сомнение, что должно сказать, всегда лучше промолчать.

3. *Дует ветер, поклоняйся шуму.*

Пифагор напоминает здесь своим ученикам о том, что Бог указывает слушать голос элементов, и что все вещи в Природе проявляются через гармонию, ритм, порядок или действие, приписываемые Богу.

4. *Помогай человеку в поднятии тяжести, но не помогай в сложении ее.*

Следует учиться помогать старательным, но не помогать никогда тем, кто стремится избежать ответственности, грех помогает ленивым.

5. *Не говори о делах Пифагорейского учения без света.*

Здесь мир предупреждается о том, что не следует толковать Божьи тайны и секреты науки без духовного и интеллектуального просветления.

6. *Выйдя из своего дома, не возвращайся, иначе в нем будут обитать фурии.*

Пифагор здесь предупреждает тех, кто, начав поиски истины и изучив некоторые тайнства, попытается встать на путь порока и невежества. Лучше ничего не знать о Божественном, нежели изучить малость и остановиться на полдороге.

7. *Корми петуха, но не приноси его в жертву, поскольку посвящен он солнцу и луне.*

Два великих урока скрыты в этом афоризме. Первый заключается в том, что не следует приносить в жертву богам живых существ, потому что жизнь священна и не следует разрушать ее, даже предлагая Богу. Второй заключается в предупреждении человека, что человеческое тело, символизирующееся здесь петухом, посвящено солнцу (Богу) и луне (Природе) и должно сохраняться как наиболее драгоценное средство человеческого воплощения. Пифагор предостерегал своих учеников также и от самоубийства.

8. *Не позволяй ласточкам селиться в своем доме.*

Это предупреждение искателю истины, чтобы он не позволял проникать в свой ум блуждающим мыслям или же входить в свою жизнь людям, не способным к духовному изменению. Он должен окружать себя рационально мыслящими людьми и сознательными работниками.

9. *Не протягивай охотно свою правую руку никому.*

Это предупреждение ученику: следует иметь свой собственный ум и не делиться мудростью и знанием (правая рука) с теми, кто не способен это оценить. Рука здесь представляет Истину, которая поднимает тех, кто упал по причине невежества, но поскольку многие из таких падших вовсе не нуждаются в мудрости, они скорее отрубят руку, протянутую им. Только время может помочь в искуплении невежества людей.

10. *Поднявшись с постели, сгладь отпечатки тела.*

Пифагор считал, что ученики, проснувшиеся от спячки невежества и пришедшие в бодрствующее состояние разума, должны устранить все воспоминания о своей бывшей духовной темноте. Мудрый человек не оставляет позади себя форму, которую менее разумные могут принять за форму для изготовления идола.

(по страницам раритетных изданий)

Шытырман оқиғаның сыры.

**Қабдылмәжит
ТӘЛІПОВ,
Маңғыстау облысының
прокуроры,
3-і дәрежелі
Мемлекеттік
заң кеңесшісі**

(әңгіме)

Тәліпов Қабдылмәжит Шаймарданұлы 1944 жылы туған, 1968 жылы Қазақ мемлекеттік университетінің заң факультетін бітірген соң, көп жылдар прокуратура органдарында тергеуші, облыстық прокуратурада аға тергеуші, аудандық прокурор, 1985-94 жылдары Батыс Қазақстан облысының прокуроры болып қызмет атқарды. Қазір ол Маңғыстау облысының прокуроры. Қ.Тәліповтің "Қазақстан прокуратурасының құрметті қызметкері" деген атағы бар.

Оның әр кездерде тергеушінің жазбалары мен заң қызметкерлерінің күнделігінен деген атпен облыстық газеттерде бірнеше әңгімелері мен очерктері жарық көрген.

"Мемлекет мүлкін талан-таражға салып, бас пайдасына жұмсау қылмыстарын тергеу методикасы" деген еңбегі 1973 жылы республикалық "Опыт работы лучших следователей" деген жинаққа, ал 1975 жылы одақтық "Следственная практика" журналында жарияланды.

Біз журналымыздың алғашқы нөмірінде прозаға қалам тартып жүрген заң қызметкері Қ.Тәліповтің әңгімесін оқырмандар назарына ұсынып отырмыз.

Ол сәл ғана есін жиып, қозғалмақшы болып еді, бар денесі сіресіп, тас болып қатып қалған. Көзіл ашамын деп қанша әуреленсе де одан ештеңе шықпады. Күн бе, түн бе, не болғанын, қайда жатқанын да білмеді.

-Өзі қалай болды...Кім еді... Неге жатырмын?.. - деп ойлап-ойлап, есіне ештеңе түспей, ыңырсып, қатты демалып қиналған кезде бәрін тағы да ұмытады...

Сәденді туған-туыстары, бүкіл ауыл, мектеп оқушылары болып іздегелі алты сағаттан аса уақыт өтті. Бір топ оқушы өздерінің класс жетекшісі Кенжеғұловтың бастауымен ауыл шетінен оңтүстік батысқа қарай төбе-төбе боп биіктеп, бара-бара Сартаумен ұласып кететін сілемдерді бетке ұстады. Бұлар ауылдан үш шақырымдай ұзай бере қарайған бірдемені көздері шалып, Сәден екеніне шүбә келтірген жоқ. Аудандық прокуратура тергеушісі Болатбеков пен аудандық аурухананың бас дәрігері Ысмайылова Қарашілікке тез жетті. Сәден шалқасынан жатыр. Басы, бет-әлпеті, қол-аяғының іскені соншалық, тіпті өзге адамға ұқсайды. Маңайдағы дыбысты естіп, аздап қозғалғаны болмаса ештеңе көріп жатқан жоқ, жауап та қатпайды. Көзін де аша алар емес. Болатбеков көп бөгелмей Сәденге өзін таныстырып, не болғанын, өзін осы халге жеткізген кім екенін айтуды өтінді. Бұл сөзді оған бірнеше рет қайталауға тура келді, бірақ ол тергеуші сөзін ұққандай болса да ештеңе айта алмады.

Болатбеков оның жатқан жерінен ештеңе айыра алмады, қаптаған аяқ іздері. Тек біраз уақыт жүрген соң ғана шөптесін жерлерден жоғары өрлеген үш жолақ із байқалады.

Осы іздерді бойлай отырып ол ауыл шетіндегі ағып жатқан бұлаққа тірелді. Бірақ бұлақ маңына екі жүз метрдей жетпей, бұл із жоғалып кетті. Болатбеков бұлақ басына келіп, тау жаққа қайта бет алды. Бір байқағаны - бұлақ маңындағы қаптаған ат тұяғының іздері жіңішкеріп әлгі үш жолақ ізге жетеді де, шөптесін жерлерге шыққанда көмескіленіп, сосын мүлдем көрінбей қалады. Анықтап қараған кісіге үш жолақ ізбен тұяқ іздері бірде-бір ажырамайды, сондықтан тергеуші осы ізде қандай да болмасын бір сыр бар деп түйеді. Сәден табылған жер үш

шақырымнан асады, жаяу кісіге оны сонша жерге өрге қарай жеткізу оңай емес, ал машина бұл жерлермен жүре алмайды. Сонда ол атпен жеткізілген болу керек. Іздер сыр шерте бастағандай болды. Міне, ортаңғы жалпақ із - бастың, ал екі жағындағы жіңішкелеуі екі қолдың іздері болуы керек. Ол атпен сүйретілгені анық. Болатбеков қайтсе де бір сөз естіп қалу үшін тездетіп Сәденнің үйіне келді. Ол баяғы сол қалпында жатыр. Оның бір-екі ауыз тілге келгеніне Болатбеков қатты қуанды.

Аздан соң ол өзін тағы да таныстырып, Сәденге:

-Мені естисің бе, кім сені осы халге жеткізген? - деп қайта-қайта айтты.

-Білмеймін, - деді ол.

-Сәден, ойлан-ойлан, қайтсең де есіңе түсір, - деп өтінді тергеуші. Бұған ол ешқандай жауап қатқан жоқ.

-Сені кімдер осы халге жеткізді деп ойлайсың? - Бұл сөздерді Болатбеков қайта-қайта ұқтырып айтты. Сәден біраз бөгеліп:

-Білмеймін, білмеймін, - деп екі рет қайталады да, - Дәмен мен Тұрымбектер болмаса, - деді.

Әрине, бұл жауап тергеушіні қанағаттандырмады. Одан әрі ештеңе сұрамады да және осы кезде Сәденді ауданға жеткізетін машина да келіп қалып еді.

Оқиға болған жерге ол қайта келіп, әлгі іздерді бойлап, әрі қарай жүре берді. Жолақ іздердің маңайында басқа ештеңе байқалмайды. Бірақ осы іздерден солға қарай екі-үш, бес-алты метрдей жерден анда-санда ақ қылшықтар көрінеді. Бұл іске қатысы бар-жоғын алдын-ала айту қиын, бірақ Болатбеков бұлардың бәрін бөлек-бөлек пакеттерге салып, қай жерден алынғанын белгілеп отырды.

Кім де болса Сәденді сонша жерге апарып тастауы - оны "өлді" деп ойлаған. Ал өлтірген кім? Шіркін, Сәден есін жиып, бәрін өзі айтып берсе ғой.

Дәмен мен Тұрымбек кінәлі ма? Оны Сәден нақтылап та айтпады. "Білмеймін, солар болмаса" деген сөзден тергеуші ешқандай көмек ала алмайды. Қалай да болмасын бұл өте мұқият тексерілетін жорамалдардың бірі.

Келесі күн де жақсы хабар әкелмеді. Сәден ауданға жетпей жарым жолда қайтыс болып кетті - деп

таңба бар. Жылықшының айтуынша өте жуас, бірақ мініске көп салынғандықтан арқасы жауыр болған. Ер-тоқым астында бір-екі жері қызылшақаланып, қотыры көрініп тұр. Жауыры жанына батқан кезде тулайтынды шығарыпты. Анықтап қарай келе ер-тоқым ағашы мен кейбір тоқым қапталған былғарының ішкі жақтарынан қатып қалған қанға ұқсайтын бірнеше дақтар табылып, оларды Болатбеков қырып, кейбір былғары шеттерін сол бойымен кесіп алды. Ер-тоқымға жақын жердегі жал астынан да қатқан қан табылды. Бесінен тоғызына дейін барлық қанның сол күйінде сақталуы мүмкін емес. Оның үстіне жепісі күні Қоғалы жақта қатты жаңбыр жауып өткен. Болатбеков совхоздың бас мал дәрігерінің көмегімен көк аттың әр жерінен бірнеше ақ қылшықтар алып, бәрін тез арада облыс орталығындағы эксперттік мекемеге жөнелтті.

Өзі жарты күнге аудан орталығына қайтып келді де, милиция бөлімі бастығының кабинетіне Қожаспаевты алдырды. Ол жылықшыларға айтқан сөзінен айныған жоқ. Тергеушіге оның ішкі сезімі "осы, осы өлтірген" деп айтып тұрғандай. Дәмен мен Тұрымбек, Қожаспаев бірін-бірі білмейді, кештен де бөлек қайтқан, ол екеуін одан әрі ұстауды жөн көрмей, Болатбеков оларды босаттырып жіберді. Кінәлі болып шықса ешқайда қаша қоймас деп ойлады. Бұл үш күннің Дәмен мен Тұрымбекке дәл үш жылдай болғанын тергеуші олардың түстерінен сезеді.

Қожаспаев бөлімше веттехнигі Беркіннің үйіне түскен болып шықты. Қайыржанның үйіндегі кешке шақырылмай барған.

Беркін үйі кең, ауласы үлкен, ауыл шетінен ағып өтетін бұлақтың жанына салынған екен. Аула ішінде үлкендіктері кішігірім тайыншадай десе болғандай үш ит арсылдап тұр. Еркіндік берсе кіріп келген бөтен кісілерді жарып тастауға бар. Кіре берістегі биік қорада төбеден жерге дейін сүйретілген қасқыр терісі ілулі тұр. Болатбеков аздап қасқырдың үлкендігіне таңданып тұрды да, үй ішіндегі Беркіннің шешесіне Қожаспаевқа қатысты бірнеше сұрақтар қойды.

-Мен ештеңе білмеймін, мені әуре қыла көрме, - деді ол кісі.

-Сіз білгеніңізді айтсаңыз болды, әйтпесе аудан орталығындағы прокуратурада сөйлесеміз...

-Таң ағарғанда сыртқы есіктің ашылып-жабылғанынан оянып мен далаға шықтым. Келген Қасен екен. Мен үйге қайта кіргенде ол "Апа, біреу атымды мініп кетіпті" деді. Мен:

-Қой балам, біздің иттерден батып, маңайға тірі жан келмейді, шешіліп кеткен болар, - дедім. Ол бұл сөзімді естіген-естімегенін білмеймін жатып қалды да, содан түсте тұрып бір-ақ кетті.

-Ал Қасеннің үстінде қандай киім болды?

-Киімі сол жылықдан келген бойы болуы керек. Анық білмеймін аяғында етік-ті.

Осы кезде Болатбековтың ойына кеште болған бірде-бір адам оның аяғында етік болды деп айтпағаны есіне түсті. Әлде кешке туфлимен барып, етікті кейіннен киіп алды ма?...

-Сіз бізге сол етікті және Қасеннің қалған киімдерінің бәрін де беріңіз.

-Киім дейтін оның басы артық киімі жоқ.

Болатбеков бұл кемпірдің істі тағы да қиындатып бара жатқанын сезіп, үйіне тінту жүргізуге бекінді. Бұл кісінің тауып беретін ыңғайы жоқ. Немесе расында да оның киімдерінің қайда екенін білмеуі де мүмкін. Үй-ішінің бәрі қаралып, одан ештеңе шықпай, мал қораның ішінде тығып тасталған жасыл балон куртқа, шалбар, керзі етік алынды. Сырт қараған көзге балон куртканың екі етегімен, шалбар, керзі етіктің қонышында барынша тазартып жуып тастаған қан іздері бар сияқты. Әсіресе керзі етіктің қонышындағы бүртіктерден қан ізі жөнді кетпеген.

Аудан орталығына қайтып келген Болатбеков Қожаспаевтың киімдерін экспертизаға әзіраеп, оның өзімен бір-екі ауыз тілге келді. Қожаспаев біртүрлі өзгергенмен мойнына ештеңе алмайды. Киіміндегі жуылаған қан наурыздың аяқ кезінде вокзал маңында өзін белгісіз бұзақылар ұрып кеткендегі қан деп түсіндірді. Болатбеков көп әуреленген жоқ. Өйткені, Қожаспаевқа күдігі артқанымен оны бұлтартпайтын әлі бірде-бір дәлелі жоқ еді. Дәмен мен Тұрымбектердің де қылымысқа қатысы бар-жоғы қатал тексерілді. Бұл іске

хабарлады оған осындағы ауылдық дәрігер.

Қылмыс жасалған күні Қайыржан дегеннің баласы әскерге жүретін болып, ауыл жастары, оның ішінде Сәден де сол үйде болған. Кеш у-шусыз өтіп, сағат түнгі екінің кезінде түгел тараған.

Тергеуші ең алдымен кештегі болған жастарды, осы ауылға сол күні келіп кеткен кісілерді тізімге алды. Дәмен мен Тұрымбектің болуы да тергеушіге көп ой салды. Ауыл адамдарының айтуынша Дәмен барып тұрған бұзақы, кім болса соған соқтығысып, жанжал шығаратын жігіт. Әсіресе арақ ішкен кездерінде одан нені болсын күтуге болады. Бірақ Сәден, Дәмен, Тұрымбектердің арасында осы кеште де, бұдан бұрын да ешқандай жанжал, ерегіс болып көрген емес. Сәден болса жоғары оқу орнының үшінші курсына оқып жүріп, денсаулығына байланысты академиялық демалыс алып, ауылға жуырда келген.

Болатбеков бұл екеуінің басқа да күдікті үш жігітті мұқият тексеруім керек деп түйді. Бұлардың әрқайсысының сол кешке қандай киіммен барғаны анықталып, үйлерінен сол киімдер алынып, алдын-ала байқаудан өткізіп еді, бірақ не қан жұққан, не ат түгі бар белгі табылмады. Сонда да бұларды бір-бірімен сөйлестірмей бөгей тұру керек деді де, ол бесеуін совхоз кеңсесінің бес бөлмесіне уақытша қамай тұрды. Әрқайсысымен жеке сөйлесті.

Ол қалай бастап сөйлессе де күдікті деп ұсталған бес жігіттен ешқандай мән шығара алмады. Өзінің "құрқол" екенін сезінді. Иә, кім болмасын оңайлықпен берілемесі анық. Сөйлесу қорытындысында ол екі жігітті сол күні қоя берді де, Дәмен, Тұрымбек тағы бір жігітті мән-жайды анықтап алғанша ұстай тұруға шешім қабылдап, бөлімше инспекторымен ауданға аттандырып жіберді.

-Қазіргі негізгі мақсат, - деді Болатбеков алдында отырған қылмысты істерді іздестіру бөлімінің аға инспекторы Күдербаевқа, - көк жылқы немесе көк аттылы кісілерді анықтау. Жылқылардың иелерімен осы оқиға болған түні қайда болғанын, осы қылмысқа қатысты бар-жоғын жатпай-тұрмай тез арада айналысып, әлсін-әлсін маған хабарлап отырыңыз.

Түс ауа Күдербаев совхоз орталығынан жеті шақырым жердегі Қоғалыдан телефон соқты.

-Мен ғой...- деді Күдербаев. - Бесінші май күні түске таман осы бөлімшеде бағылатын совхоз жылқысына ер-тоқымы, жалы қан-қан болып Қожаспаев мініп кеткен жылқы қосылған. Оны осында қалған жылқышылар көріп, Қожаспаев бірдемеге ұшырап қалды ма деп, қорыққан көрінеді. Бірақ Қожаспаевты жақсы білетін Мырзаш деген жылқышы ол аттан құлап немесе біреуден жәбір көретін жігіт емес дейді де не болғанын білмей аң-таң болады. Аздан соң басқа ат мініп Қожаспаевтың өзі жетеді.

Оның басқа жылқышыларға айтқаны Қайыржанның үйінен түнгі екілер шамасында түскен үйіне келсе, кешке байлап кеткен көк ат орнында болмай шығады. Ол оны іздеп әуре болмайды, түске дейін ұйықтап, өзіне таныс Рамазанның атын сұрап алып осында жеткен. Бірақ көк атты қан-қан болып мына күйге түскеніне ол да таңданады.

-Жақсы, - деді Болатбеков телефонмен ұзақ сөйлескеннен кейін. -Сол атты бір жылқышымен осында жеткізіңіз.

"Қожаспаев, Қожаспаев" деп Болатбеков ойланып қалды. Иә, ол кешке Қоғалыдан атпен келгенін, кейін сол аттың байлап кеткен жерінде болмағанын тергеушіге айтып еді-ау, енді міне, оның басқа жылқышыларға айтқаны оған деген күдікті күшейте түсті. Мүмкін ол емес. Шынында да басқа біреу мініп кетуі де мүмкін. Бірақ ол өз атының қан-қан болып жылқыға қосылғанын неге жасырады?..

Неде болса алғашқы бес жігіттің ішінде ұсталып, кейіннен Қожаспаевты Дәмендермен бірге ауданға жібергеніне іштей қуанды. Қожаспаев екеуінің алғашқы сөйлескендерін есіне түсірді. Ол оған бір нәрсені жасырып тұрғандай болып көрінген. Қожаспаевқа қарсы әзірше ешқандай дәлел болмаса да, оны Дәмендермен ұстай тұруды жөн көрген. Кешке киіп барды деген киімдерінен де күдікті ешнәрсе байқалмаған.

Қоғалының жылқышылары мінетін көк аттың сол жақ жамбасында "К-493" деген күйдіріліп басылған

олардың қатысы жоқ деген қортындыға келді ол. Өлген жігіттің ата-анасы тергеушінің бұл ісіне риза болмай "Өлтірген Дәмен, Тұрымбек, одан басқа ешкім емес Дәмендерді қамауға алып, ана кінәсіз жігітті босат" деді. Тіпті жергілікті әкімет орындарымен жоғары органдарға арыз да жазды. Болатбеков қалай түсіндірсе де оларды иландыра алмады.

Әрине, тергеу барысын олардың арызы бойынша тиісті орындар бірнеше рет тексеріп, бәрі дұрыс деп танылды. Міне, көптен күткен әртүрлі экспертиза қорытындысы да келді-ау.

Оқиға болған жерден теріп алған ақ қылшықтар мен өлген жігіттің киімінен алынғаны Қожаспаев мініп келген "К-493" номерлі аттың қылшықтары болып шықты. Ер-тоқым ағашы мен былғарысынан ойылып алынған және ат жалынан алынған қатқан қан Сәденнің қанымен топтас екені анықталды. Демек, Сәден осы атпен сүйретілгені дәлелденіп отыр. Бірақ осы арам қылықты іске асырған кім... Бұл әлі жұмбақ, жерден теріліп алынған ақ қылшықтар ішінен бір тал адам шашы табылып отыр. Ол кімнің шашы екен?

Болатбеков үлгі ретінде Қожаспаев, Дәмен, Тұрымбектің шаштарынан бірнеше тал шаш алып ақ қылшықтар ішінен табылған жалғыз тал адам шашының осы үшеуінің қайсысының екенін анықтауға экспертизаға жіберді.

-Міне,- деді Болатбеков Қожаспаевтың әлі де болсын бұттарып отырғанына төзімі шыдамай,- керзі етігінің қонышы мен балон куртқадағы қан Сәденнің қанымен топтас болып отыр. Екінші топқа жатады. Ал, егерде, сіз айтқандай өз қаныңыз болса, ол үшінші топ болуы керек. Оның үстіне ақ қылшықтың арасынан табылған бір тал шаш сенің шашың-төбе шашыңнан түскен. Егер сен Сәденнің сол атпен тау жаққа апармасаң, бір тал шаш ақ қылшықтардың арасында ол жаққа қалай барды деп ойлайсың?

-Әрине, сен Сәденді ешқандай себепсіз өлтірдің, сол үшін мойныға алуға да қорқып отырсың. Дәл қазір сенің мойындауыңның керегі шамалы. Бірақ болған істі егжей-тегжейлі айтып берсең өзіңе жеңіл болар еді.

Кожаспаев көп ойлаңды. Өзінше бір байламға келген сияқты. -Азамат тергеуші, жазыңыз,- деді.

-Сіз ең әуелі оқиғаның қалай болғанын айтып беріңіз. Жазуға әлі асықпаймын,- деді Болатбеков.

-Мен сағат түнгі екілер шамасында жұртпен бірге шықтым да, түскен үйге келіп, шылым тартып далада біраз тұрдым. Түн қараңғы болатын. Алдымдағы бұлақ жанынан қарауытқан біреу көрінді. Әлгі кісі жақындап жанымнан өте бере:

-Неғып тұрсың, жігітім,- деді де мені қағып өте берді. Мен оның сол кеште болған сұңғақ бойлы талдырмаш Сәден деген жігіт екенін таныдым.

-Онда шаруаң болмасын дегенім сол екен, ол менімен ұстаса кетті. Мен оны бірінші болып басымнан асыра лақтырып жібердім. Ол екі-үш домалады да анадай жерге барып, сұлқ түскен қалпымен қозғалмай қалды. Одан арғысы сіздерге белгілі. Беркін үйінде байлаулы тұрған атымды әкеліп, оны алдыма өңгеріп салып алдым да тау жаққа жүре бердім. Ауылдан ұзасымен ат тулай жөнелді, құлап бара жатқан Сәденнің екі аяғы қолыма ілікті. Ат үркуін қойды. Сәден басымен жер сызып сүйретіліп келеді. Ат тағы да тулап, екеуміз де құлап қалдық. Орнынан тұра сала шылбырға жармаспақшы едім үлгере алмадым. Одан кейін қан-қан киімімді жуып, Беркін үйіне сағат төрттер шамасында келдім. Мен әрине, оны өлді деп ойлады. Бірақ олай болмай шықты. Сондықтан маған сіздер кісі өлтірді деп айып таға алмайсыздар,- деді ол тергеушіден көзін айырмай.

-Жоқ,- деді Болатбеков,- өлтірдім деп ойлаған екенсіз, бірақ ол қандайда бір себеппен тірі қалса, айыпкер кісі өлтірген есебінде жауап береді.

-Жарайды, солай-ақ болсын, сіздерше,- деді айыпкер,- бірақ мен тікелей оған ешқандай жарақат тигізгенім жоқ. Өлтіремін деп ойлаған жоқпын. Бар болғаны өзі тиіскен жігітті басымнан асыра лақтырып жібердім. Қорғануға хақым бар емес пе?

-Ендеше тік шек неге жарылды деп ойлайсың?

-Е-е, ұмытып барады екем,- деді Қожаспаев жұлып алғандай,- ат тулап екеуміз екі жаққа құлағанда ат оны бір-екі рет теуіп жіберген болатын. Тік шек жарылып Сәденнің өлуінде менің ешқандай жазығым жоқ.

-Сен аздап аз да болса шындықты бұрмалап отырсың. Сәден саған тиіскен жоқ. Ауылдағылардың айтуынша ол ешкімді ренжітіп көрмейті. Оған бұзақылық ниетпен еш себепсіз өзің тиістің деп қорытынды жасап тергеу материалдары жеткілікті. Шындықты сен айтпасаң, өзім айтайын,- деді Болатбеков. -Бұзақылығың үшін жауапқа тартылып, сотталғаныңды айтпадың, бұл бір. Жаңаталап ауданының ішкі істер бөлімі іздеу салғанына екі айдай болып қалыпты. Ешбір жазықсыз туған нағашыңды соққыға жығып, ауыр жарақаттап кеткен көрінесің. Ал мыңда қашып келіп, істегенің мынау.

Сенің Нұрымбетовтен әдеқайда қарулы екенің рас, оның лақтырып жібергеніңе сенуге болады. Бірақ ол құлап түскенде іштен тепкеніңді жасырып отырсың. Ат тепті деген сөзіңнің қисыны келмейді,- деді тергеуші дауысын қатайта түсіп. -Өйткені, Нұрымбетовтың тік ішек тұсында керзі етік тақасының таңбасы анық түсіп қалған. Жарақат та, керзі етіктің тақасы да ұзыннан өлшегенде сегіз сантиметр. Ал атыңның тұяғының диаметрі қай жағынан болсын он екі сантиметр. Және Нұрымбетовтың денесінен ат тұяғына ұқсас не оның көлеміндегі жарақат табылған жоқ.

Қожаспаев көп отырды, шынында да енді бұлтара алмайтынын түсінген сияқты. Өзінің жасаған қылмысын дәл мынадай, жалтартпайтын дәлелдермен айыптайды деп ойламаған. Бір кезде:

-Азамат тергеуші, сізге бір-ақ сұрағым бар,- деді ол.

-Айтыңыз.

-Қалай ойлайсыз, осы қылмысым үшін маған ату жазасын бере ме?

-Оны мен айта алмаймын, Қожаспаев. Бұл сот органдарының шешетін мәселесі. Жалпы сіз жасаған қылмысқа сот осы жазаны тағайындауына негізі бар.

Қожаспаев тұнжырап төмен қарап, өзінің осы уақытқа дейінгі өткізген өмірін көз алдына елестетті. Көңілінде өкініш... Бұл оның өміріндегі алғашқы өкініші еді. Ол бір мезетте есін жиып, басын көтерді. Тергеушіге қарап:

-Жазыңыз,- деп тіл қатты...

МӘНГІК ШЫРАҚТАР

Көне заманда египеттіктер мен гректер, сондай-ақ римдіктер өлген адамның табытына шырақ қоятын болған. Бұл құдайға жасалған құлшылық әрі о дүниеге аттанған жанның қараңғы түнек сапарында жолы жарық болсын деген ниеттен туса керек. Тіпті екі мың жылдан кейін ашылған табыттар ішіндегі әлгіндей шырақтың майы бастапқы күйінде сақталып, сол жанған күйі тұрған. Енді оған таңғалмай көр. Мұндай таусылмайтын жанармайдың болатындығына ортағасырлықтар арасында көп талас-тартыс болды. Осындай таңғажайып оқиғаны мұқият зерттегенде көне химик-ғалымдар ұзақ уақыт бойы жанатын шырақты жасай білгеніне көз жетеді. Бұл жөнінде кезінде көптеген белгілі адамдар жазды. Мәселен, оның ішінде У.Уинн Уэсткотт, Блаватская еңбектері бар. Әрине, аталған проблема хақында авторлардың көзқарасы әртүрлі болғанымен олардың көбі феноменальді шырақтың болатынын мойындайды. Олардың біреулері шырақ мәңгі жанады десе, енді біреулері ешқандай май құймай-ақ бірнеше ғасырлар бой сақталады деп пікір білдірді. Тіпті бұл құбылыс жын-перінің ісі деушілер де табылды. Ғалым Афанасий Кирхер де алдында осындай пікірде болғанымен кейін былай деген: "Египетте асфальт пен мұнайдың мол қоры бар. Оны тапқан ғалымдар не істеді дейсің ғой? Олар асбест өзекке мұнай арналарын жасырын жолдармен әкеп қосқан. Мұндай шырақтар мәңгі жана алады. Менің ойымша, көне заманғы шырақтың бар құпиясы осында жатыр..."

Ал Монфакон өз кітабында соңғы пікірді жақтайды да мәңгілік шырақтардың сыры механикалық әдісте деп тұжырымдайды. Оған кейбір табыттарды ашқанда түтін шығатынын дәлелге келтіреді.

Әлемнің әр шалғайында кездескен табыт ішіндегі шырақтардың қызықтары да аз емес. III Павел Папа болып тұрғанда Аппиев жолындағы табыт ішінде терметикалық

бөлменің ішінде 1600 жыл бойы жанып тұрған шырақ табылған. Сол кездегі көз көргеннің айтуынша ұзын сары бұрымды жас та әдемі қыздың денесі белгісіз сұйықтың ішінде жүзіп жүрген. Мүрденің сақталғаны сондай, тап қазір қайтыс болғандай әсер қалдырған. Табыт ішінде бірнеше заттар, оның ішінде жанып тұрған шырақ та бар. Табытты ашқан кезде желдің лебімен от сөніп қалған да қайта жанбай қалған. Бұл Цицеронның қызы екендігін дәлелдейтін бірқатар дәлелдер болған көрінеді.

Мәңгі шырақтар әлемнің түпкір-түпкірлерінен табылды. Тек қана Жерорта теңізінде ғана емес, Индияда, Қытайда, тіпті Оңтүстік Америкада да кездескен екен. Енді төменде сол мәңгі жанатын шырақтар туралы әр ғасырда кездескен оқиғаларды айта кетелік.

Юпитер Аммон храмының мандайшасында жанып тұрған шырақ туралы Плутарх жаза келіп, оның ешқандай жанармайсыз бірнеше ғасыр лаулап тұрғанын білімпаздардың айтқанына сүйеніп келтіреді.

Ал Венераға арнап салынған Египет храмындағы шырақты жел де, су да сөндіре алмайтынын Августин суреттепті.

Император Юстинианның билік құрып тұрған кезінде Эдессте мәңгілік шырақ табылған, 500 жыл бойы жанып тұрған оны солдаттар сындырып кеткен. Біздің жаңа дәуіріміздің үшінші ғасырынан бері жанып тұрған ортағасырлық шырақ Англияда да табылғаны белгілі. Ол ұлы Константиннің әкесі табытында болған деседі.

Поланта шырағы 1401 жылы Рим маңынан табылды. Ол Эвандрдың ұлы Поланта табытынан шыққан. Осы мәңгілік от 2000 жыл бойы сөнбепті. 1550 жылы Неаполитан мойнағындағы Несида аралында табылған мәрмәр табытын ашқанда христиан дәуірінен бұрын тұтанған шырақ шыққан. Айта берсе мұндай мысалдар көптеп кездеседі. Сонда оның құпиясы неде деген сауал мазалайды. Қазіргі ғалымдардың пайымдауынша шырақ өзегі асбестіден жасалған, ал оны алхимиктер саламандр қылы деп атаған екен. Ал жанармайы алхимиктер ізденісінің жемісі деген тұжырым бар. Кирхер асбест отқа төзімді, ал одан алынатын май да сондай. Сондықтан да шырақты жанар-

маймен қамтамасыз етуге болады деп біраз әуре-сарсаңға түскенімен, оның кейін бос қиял екеніне көзі жетіпті.

Дегенмен мұндай шырақтарды дайындаудың бірнеше формулаларды сақталыпты. Мысалы, Е.Блаватскаяның "Исидасында" ертеде өмір сүрген авторлар -Титенхайм мен Бартоломео Корндорфтың еңбектерінен көшіріп басқан екі әдісті келтіреді.

Біз мәңгілік шырақ жөніндегі материалдарды қазақ тіліне аудару арқылы әлемнің әр шалғайындағы кездескен таңғажайыптарды оқырманға ұсынуды жөн көрдік. Осы орайда "Қазақ елі" газетінде 127 қазан, 1995 жыл/ жарияланған "Жігіттің падишасы Әмір Темір" атты мақала еске түседі:

"Үкімет экспедициясының алдынгы ең жауапты жұмыс ұлы жиһангердің қабірін ашу болатын... Экспедиция мүшелері түгел қақпақты ашуға жиналды. Бүкіл кинокамералардың, фотоаппараттардың объективтері бір нүктеге бағытталды. Жұрт демін тартып үнсіз қалды. Кенет, оқыстан қақпақ көтеріп алынғанда жұрт шошып кетті. Табытта тірі адамдай шалқалып Әмір Темір жатыр екен. Көзді ашып-жұмғанша табыт ішін қою бу перделеп алды. Жұрт шошынып кейін сергілді. Бу да тарады. Енді бұл көрініс елестей болып өте шығып, табыт ішінде Ұлы Әмірдің сүйектері ғана жатыр еді. Жүзі Меккеге қараған. Мумияланған бұлшық ет қалдықтары, бас сүйекте жабысып қалған шаш тұқылдары көзге айқын көрініп тұр".

Бұл көне заманның емес, 1941 жылғы маусымның 21-і күні болған оқиға еді. Ал соның алдында ғана жергілікті көнекөз қариялар экспедиция мүшесінің бірі Өзбекстанның белгілі кино режиссеры, бүгінде көзі тірі Мәлік Каюмовке көне кітапты көрсетіп, "егер бұл қабір ашылса, қанды қырғын соғыс басталады" деген екен. Ертеңінде 22 маусым күні соғыс басталғаны белгілі. Міне, әлемдік таңғажайыптардың бірі осы құбылыс демей көр!

Орыс тіліндегі басылымдар бойынша дайындаған
С. БЕК.

**Сағаділда
ӨЖІБАЕВ -**
Бас
прокуратураның
аудармашы-
бас маманы.
Сықақ өлең-
өңгімелерін
республикалық
газет-
журналдарға
жариялап та
көрген,
«ТАМАШАҒА»
жұртты
тамсандырып
қалам да
тартып жүрген
Сәкеңнің бірер
сатиралық
шығармасын
біздің журнал
да оқырманға
ұсынуды жөн
көрді.

НАСЫБАЙ мен ТЕМЕКІ (мысал)

-Арырақ, - деді Темекі
Түртіп қалып Насыбайды.
Мың күнің менің бір күнгі
Өміріме татымайды.
Темір шақша, кір қалта
Жатағың нағыз абақты,
Шал-кемпірден басқаға
Еш қадірің қалмапты.
Кесікті бағаң жоқ,
Сондықтан шіренетін шамаң жоқ.
Ал біз болсақ,
Зауыттан шығып
Дүкендерге келеміз.
Құнымызды төлегеннің
Қалтасына енеміз.
Костюм, жейденің төс қалтасына,
Плащ, пальтоның бос қалтасына,
Жолаушының жол сөмкесіне
Кіріп алып ұйықтаймыз.
Анда-санда болмаса шықпаймыз.
Қыздардың дәмді еріні,
Келіншектердің сәнді еріні
Аймалап мені сүйіп жүреді.
Шіркін өмір менікі ғой, -
Деп мақтанды Темекі.
Насыбай сөзге шорқақ еді,
Ешнәрсе демеді.
Көки берсін бос сөзге
Несіне құлақ ілеміз,
Қоқыс пен күл салғыш
Екеуінің барар жерін білеміз.

Алдаспан

АҚТАМБЕРДІ ЖЫРАУ (1675-1768)

Сары аязда қата ма,
Қайнардың аққан тұнығы,
Қап түбінде жата ма,
Болаттың асыл сынығы,
Халқы тозып кем болмас,
Әділ болса ұлығы.
Рахымсыз жақыннан
Халқы қатты түңілер,
Сырқат болсаң жат жерде
Жанында кім бөгелер.
Әділ туған жақсыға
Екі даугер жүгінсе
Тізесін кисық бұрмаса,
Асылдығы білінер.

xxxx

Балаларыма өсиет:
Қылмаңыздар кепиет,
Бірлігіңнен айырылма,

Бірлікте бар қасиет.
Татулық болар береке,
Қылмасын жұрт келеке,
Араз болсаң алты ауыз
Еліңе кірген әреке.
Талпынып салдым егінді,
Ішсін деп әркім тегінді,
Ақылын болса ұғарсын
Ойың болса сезімді.
Тоқсанға жас келген соң,
Өлім жақын көрінді,
Бар арманым айтайын,
Батырларша жорықта
Өлмедім оқтан қайтейн...
Ел аман болсын ылайым,
Тілегім берді бәрін де,
Разымын, құдайым.

Ойшылар айтқан ойлы сөз

Қайырымдылық бақытқа жету үшін керек. Зұлымдық бақытқа жетуге кедергі жасайды.

ӨЛ-ФАРАБИ.

Елді шын мәнінде мейірімді адам басқарса, бір ұрпақтан соң халық түгелдей қайырымды адамдар болады.

КОНФУЦИЙ.

Біз алдыңғы толқындардан кейін олардан қарға адым болса да ілгерілеу үшін келгенбіз.

ЧААДАЕВ.

Дүниедегі қайғы-қасіреттің көз жасы-әлемдегі төрт ұлы мұхиттың суынан да көп.

БУДДА.

ЗАҢ СӨЗДІГІ

Авторское право - авторлық құқық

Шығарманың түрі, мақсаты және қасиеті, сондай-ақ оны бейнелеу тәсілі қандай екеніне қарамастан, ғылым, әдебиет және өнер шығармаларына қолданылады.

Аграрное законодательство - аграрлық заңдар

Бұлардың қатарына жер туралы, ұжымшар-кеңшар жайлы, жалпы ауыл шаруашылығы жөніндегі құқықтық актілер жатады.

Адвокатура - адвокатура

Адвокаттық қызметпен айналысатын адамдардың өз еркімен бірігуі. Адвокатураның басты мақсаты - жеке адамдар мен ұйымдарға заңға сәйкес құқықтық көмек көрсетуге, олардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауға, сот әділдігін жүзеге асыруға, жалпы заңдылықтың сақталуына, еңбек тәртібін сақтауға, басқа адамдардың құқығын, абыройы мен ар-намысын құрметтеуге бағытталған.

Административная ответственность - әкімшіліктік жауаптылық

Азаматтар мен лауазымды адамдардың әкімшіліктік құқықты бұзғандығы үшін заң алдындағы жауаптылығы. Оған әкімшіліктік құқық бұзған 16 жасқа толған және одан асқан адамдар тартылады. Дипломатиялық иммунитеті бар шетел азаматтарын әкімшіліктік жауаптылыққа тарту мәселесі дипломатиялық жолмен шешілді.

Сөздікті басылымға дайындаған
Ботагөз ЖАМПЕЙІСОВА,
Бас прокуратураның аудармашысы.

НОВЫЕ НАЗНАЧЕНИЯ

Фамилия, имя, отчество	Должность	Дата назначения
НУРГАЛИЕВ Аллаберген Згалиевич	Первый заместитель прокурора Актюбинской области	01.02.96.
ОНГАРБАЕВ Сатимбек	Прокурор Восточно-Казах- станской области	12.03.96.
АШЛЯЕВ Тулеген Ашляевич	Прокурор Алматинской транспортной прокуратуры	12.03.96.
МАМЫТОВ Булытбай	Прокурор Жезказганской области	12.03.96.
ЕРГАЛИЕВ Бахытбек Сабырович	Прокурор Атырауской области	12.03.96.
МЕРЗАДИНОВ Ергали Серикбаевич	Прокурор Северо- Казахстанской области	12.03.96.
НОГАЙ Олег Петрович	Прокурор Целинной транспортной прокуратуры	12.03.96.
ЕСИМОВ Магдан Таубаевич	Прокурор Западно- Казахстанской транспортной прокуратуры	12.03.96.
НУРДАВЛЕТОВ Моряк	Заместитель прокурора Алматинской транспортной прокуратуры	14.03.96.
КАЛДЫБАЕВ Максут Калдыбаевич	Первый заместитель про- курора г. Алматы	14.03.96.

ПАКИРДИНОВ Мухамеджан Ахмедияевич	Заместитель прокурора Алматинской области	14.03.96.
ОНАЛБАЕВ Тыныбек	Первый заместитель прокурора Алматинской транспортной прокуратуры	14.03.96.
ЛЕВКИН Алексей Никитич	Прокурор Южно- Казахстанской области	18.03.96.
КОРЧАГИН Виктор Михайлович	Прокурор Павлодарской области	18.03.96.
ИРКЕБАЕВ Бахытжан Валиевич	Первый заместитель прокурора Акмолинской области	26.03.96.
ИБРАЕВ Коньсбек Балташевич	Заместитель прокурора Южно- Казахстанской области	03.04.96.
АРЫСТАНБАЕВ Бейбит Адилбахович	Первый заместитель прокурора Западно- Казахстанской области	18.04.96.
САФРОНОВ Юрий Кузьмич	Первый заместитель прокурора Западно- Казахстанской транспортной прокуратуры	19.04.96.
УТИБАЕВ Гарифулла Курмангожевич	Прокурор Талдыкорганской области	19.04.96.
РООТ Владимир Васильевич	Первый заместитель прокурора Талдыкорганской области	19.04.96.

КАК ОФОРМИТЬ ДОКУМЕНТ?

Под этой рубрикой приводятся образцы оформления различных юридических документов.

В судебную коллегия по уголовным делам Алматинского городского суда от осужденного Баратова Рената Шамировича, проживающего по адресу: г. Алматы, ул. Чайковского, дом 3

Кассационная жалоба на приговор суда

Приговором народного суда Советского района г. Алматы от 15 марта 1995 года я признан виновным в совершении кражи из квартиры и осужден по ч. 3 ст. 132 УК РК к 7 годам лишения свободы.

С приговором суда не согласен, так как считаю, что органами следствия мои действия квалифицированы неправильно, я не являюсь наркоманом, суд в судебном заседании не исследовал этот вопрос и наказание назначено мне по статье, предусматривающей более тяжкое наказание.

В соответствии с ч. 1 ст. 314 Уголовно-процессуального Кодекса РК

Прошу:

Коллегию по уголовным делам Алматинского городского суда, приговор народного суда Советского района Алматы от 15 марта 1995 года отменить и передать дело на дополнительное расследование.

Подпись 18 марта 1995 года
Баратов Р.Ш.

В народный суд Советского района г. Алматы от Курмашева Нурлана Есетовича, проживающего по адресу: г. Алматы., ул. Мичурина, д. 15

ЗАЯВЛЕНИЕ

(о предоставлении свидания с осужденным)

В соответствии со ст. 305 УПК РК прошу разрешить мне свидание с Курмашевым Есетом Нурлановичем, который является моим сыном. По приговору суда от 10 июня 1995 года он осужден по ст. 76 ч. 3 УК РК к 3 годам лишения свободы и содержится в следственном изоляторе.

Подпись 12 июня 1995 года
Курмашев Н.Е.

**ЗАҢ
ЖӘНЕ
ЗАМАН**

ЗАКОН И ВРЕМЯ

1'96

Рукописи авторам
не возвращаются,
редакция не всегда
разделяет точку
зрения авторов. При
использовании или
переснятии
публикаций
журнала ссылка на
источник
обязательна.

Журнал
зарегистрирован в
Национальном
Агентстве по
делам печати и
массовой
информации
Республики
Казахстан.

Регистрационное
свидетельство
№ 20.

Сдано в набор 29.04.96

Подписано в печать

27.05.96 ×

Формат 84 108 1/32.

Бумага офсетная.

Печать офсетная.

Объем 8,3 п.л.

Заказ №3245

Тираж 5000 экз.

Цена договорная.

Периодичность 1 раз
в 2 месяца.

Республиканское
газетно-журнальное
издательство
“ДӘУІР”, 480044, г.
Алматы, пр. Достык,
2/4.

Адрес редакции;
480099, г. Алматы,
ул. Желтоқсан, 189,
тел: 50-42-47,
50-44-64.

«ЗАҢ ЖӘНЕ ЗАМАН»

ЖУРНАЛЫНЫҢ АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

*Бірінші қатарда: Б. Ә. СЕМБИН, М. С. НӘРІКБАЕВ,
А. В. КОНСТАНТИНОВ.*

*Екінші қатарда: Ю. А. ХИТРИН, С. Б. СОҚПАҚБАЕВА,
Б. Т. ТҮРҒАРАЕВ.*

*Үшінші қатарда: С. Б. ИБРАИМОВ, Ж. С. ЕЛУБАЕВ,
Н. Л. МУФТАХ, С. П. ЕСЕНОВ.*